

T. C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ'NDEKİ PİTANE PIŞMIŞ TOPRAK
FIGÜRİNLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
H. ASLI HEKİMOĞLU

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ADNAN DİLER

OCAK-2010

MUĞLA

T. C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZELERİ'NDEKİ PİTANE PİŞMİŞ TOPRAK
FİĞÜRİNLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

H. ASLI HEKİMOĞLU

Sosyal Bilimler Enstitüsünce

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi için Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 14.01.2010

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 31.12.2009

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adnan DİLER

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Gül Gürtekin

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. A. Kadir Baran

Enstitü Müdürü:

OCAK-2010

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 27/05/09/ tarih ve 452.19 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 25 \4 maddesine göre Arkeoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Hatice Aslı HEKİMOĞLU'nun "İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki Pitane Pişmiş Toprak Figürinleri" adlı tezini incelemiş ve aday 31.12.09 tarihinde saat 15:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmasına dayanan tezini savunmasından sonra 45 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin .kabul.... olduğuna aybirligi.. ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Adnan DİLER

Üye
Yrd. Doç. Dr. Kadir Baran

Üye
Doç. Dr. Gül Güftebin Demir

Üye

Üye

YEMİN

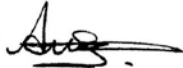
Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki Pitane Pişmiş Toprak Figürinleri" adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.14...1.01.12010

HATİCE ASLI HEKİMOĞLU

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ GİRİŞ FORMU		
YAZARIN MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.		
Soyadı : HEKİMOĞLU Adı : H. Aslı	Kayıt No:	
TEZİN ADI Türkçe : İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki Pitane Pişmiş Toprak Figürinleri Y. Dil : The Terracotta Figurines from Pitane in the İstanbul Archaeology Museums		
TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans Yeterlilik	Doktora O	Sanatta O
TEZİN KABUL EDİLDİĞİ Üniversite : Muğla Üniversitesi Fakülte : Fen-Edebiyat Fakültesi Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü Diğer Kuruluşlar : Tarih :		
TEZ YAYINLANMIŞSA Yayınlayan : Basım Yeri : Basım Tarihi : ISBN :		
TEZ YÖNETİCİSİNİN Soyadı, Adı : DİLER, Adnan Ünvanı : Prof. Dr.		

TEZİN YAZILDIĞI DİL : TÜRKÇE	TEZİN SAYFA SAYISI: 207
TEZİN KONUSU (KONULARI) :	
1. Pitane 2. Figürin 3. Arkaik Dönem	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :	
1. Pitane 2. Figürin 3. Pişmiş toprak heykelcik 4. Arkaik Dönem 5. Hellenistik Dönem Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.	
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstrakt ve thesaurus'ları kullanınız.	
1. Pitane 2. Figurine 3. Terracotta statuette 4. Archaic Period 5. Hellenistic Period Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.	
1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum ☒	
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir ☐	
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir ☐	
Yazarın İmzası : 	Tarih : 14.../01/2010

ÖZET

Bugünkü Çandarlı'nın üzerinde yer aldığı Pitane kenti önce 19. yy.'ın sonlarında Osman Hamdi Bey'in bilgisi dâhilinde Demostenes Baltacı ve daha sonra Ord. Prof Dr. Ekrem Akurgal tarafından 1959-1965 yılları arasında kazılmıştır. Akurgal kazıları daha çok Nekropolis alanında yoğunlaşmıştır. Çeşitli gömü tipleri birçok tarihlenebilir malzeme vermiştir. Baltacı zamanında yapılan kazılar daha çok Helenistik ve sonrası, Akurgal tarafından yapılan kazılarda ele geçen malzeme ise daha çok M.Ö. 6. ve 5. yy.lara ait malzemeler vermiştir. Akurgal kazılarından ele geçenler bugün üç farklı Müze'de muhafaza edilmektedir: İstanbul Arkeoloji Müzeleri, İzmir Arkeoloji Müzesi ve Bergama Müzesi. Tez konusunu oluşturan malzemelerin büyük çoğunluğu ise İstanbul Arkeoloji Müzelerinde muhafaza edilmektedirler. Kazılarda çeşitli çömlekler, madeni eşyalar, mücevherat, taş ve cam eserlerin dışında bu çalışmanın kapsamını oluşturacak pişmiş toprak heykelcikler de ortaya çıkarılmıştır.

Bu pişmiş toprak heykelcikler arasında tanrı ve tanrıça figürinleri, insan figürinleri ve hayvan figürinleri bulunmaktadır. Bunların en erken örnekleri Arkaik Dönem'e, en geç örnekleri ise Hellenistik Dönem'e tarihlidir. Bu figürinler, hem Pitane'nin ve dolayısıyla Aiolis Bölgesi'nde yaşayan halkın dini inançları ve mezar gelenekleri hakkında hem de çevresindeki diğer kültürlerle olan ticari ilişkileri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bu tezin amacı; sadece Pitane'de kullanılan figürinleri belirlemek değil, aynı zamanda Aiolis Bölgesi ile diğer Doğu Akdeniz kültürleri ile kültürel ve ticari ilişkileri de ortaya koymaktır. Özellikle kontekst buluntular veren mezarlar, Doğu Yunan figürinlerinin üretim merkezleri ve tarihleri hakkında da fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır.

SUMMARY

The ancient Pitane city was localized under the modern Çandarlı. First excavations in this site have been started by Demostenes Baltacı at the end of the 19th century under Osman Hamdi Bey's surveillance. The modern archaeological excavations have been conducted by Ekrem Akurgal between the years 1959-1965. Ekrem Akurgal's excavations are focused on the Necropolis area of the ancient settlement. Many different types of tombs have yielded a lot of datable grave gifts. The finds of the early excavations of Baltacı are mostly from the Hellenistic Period. Nevertheless the material from the excavations by Ekrem Akurgal could be generally dated to 6th and 5th B.C. Akurgal's finds have been distributed to three different museums: Archaeological Museums in İstanbul, Bergama Museum and Archaeological Museum in İzmir. Vast majority of the materials of the thesis are exhibited in the Archaeological Museums in İstanbul. During the excavations many objects came to the light consisting pottery, jewellery, metal, stone and glass works with together terracotta figurines which could occasionally compose some datable contexts.

The terracotta figurines in question represent god and goddesses, humans and animals. The earliest examples of these are from the Archaic Period and latest ones are dated to the Hellenistic Period. These figurines yield us significant information both about the religious faiths and burial customs of the people who lived in Pitane and Aeolian region. This thesis aims not only to study the use of terracotta figurines discovered in Pitane, but also to understand cultural and commercial interconnections between Aeolis and other regions of East Mediterranean. It is especially important to bring new arguments on production centers and on dating of the East Greek figurines thanks to the datable contexts in the Pitanean graves.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	III
ÖNSÖZ.....	XIX
GİRİŞ	1
I. PİTANE.....	3
A. COĞRAFİ KONUMU.....	3
B. TARİHÇESİ.....	5
C. KAZILAR (RES. 1-4)	8
D. NEKROPOLİS	9
E. MİMARİ KALINTILAR	10
II. TANRI VE TANRIÇA FİGÜRİNLERİ.....	13
A. MANTOLU EROS FİGÜRİNİ (KAT. NO. 1).....	13
B. AYAKTA DURAN EROS FİGÜRİNİ (KAT. NO 2)	15
C. SANDALETİNİ ÇÖZEN APHRODİTE FİGÜRİNİ (KAT. NO. 3)	17
III. İNSAN FİGÜRİNLERİ.....	20
A. KADIN FİGÜRİNLERİ	20
1. Oturan Kadın Figürinleri (Kat. No. 5-14).....	20
2. Ayakta Duran Kadın Figürinleri (Kat. No. 15-17)	32
3. Başlar (Kat. No 18-22).....	36
B. ERKEK FİGÜRİNLERİ	38
1. Süvariler (Kat. No. 23-34)	38
2. Mantolu Herme (Kat. No. 35).....	41
3. Ayakta Duran Erkek Figürini (Kat. No 36)	43
4. Savaşçı Figürini (Kat. No. 37).....	44

5.	Göbekli Cüce Figürini (Kat. No. 38)	46
6.	Müzişyen Figürini (Kat. No. 39)	50
7.	Çömelmiş Erkek Figürini (Kat. No. 40)	51
C.	ÇOCUK FİGÜRİNLERİ.....	52
1.	At (?) Sırtında Giden Çocuk (Kat. No. 41).....	52
2.	Tapınak Oğlanı (Kat. No. 42)	53
IV.	MASKLAR (43-45).....	57
A.	KADIN MASKLARI (KAT. NO. 43-44)	57
B.	TİYATRO MASKI (KAT. NO. 45)	59
V.	HAYVAN FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 46-78).....	62
A.	AT FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 46-55)	62
B.	KAPLUMBAĞA FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 56-59)	65
C.	BOĞA FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 60-72).....	68
D.	KEÇİ FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 73-75)	70
E.	KOÇ FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 76-78).....	72
F.	GÜVERCİN FİGÜRİNİ (KAT. NO. 79)	73
VI.	KONTEKSTLER.....	75
VII.	SONUÇ.....	78
VIII.	KATALOG.....	85
	LEVHALAR.....	

KISALTMALAR¹

- Akurgal 1960 E. Akurgal, Çandarlı Kazısı, TAD X-I, 1960, 5-6.
- Akurgal 1961 E. Akurgal, Die Kunst Anatoliens von Homer bis Alexander (Berlin 1961).
- Akurgal 1987 E. Akurgal, Griechische und Römische Kunst in der Türkei (Münih 1987).
- Akurgal 1993 E. Akurgal, Eskiçağda Ege ve İzmir (İzmir 1993).
- Akurgal 2000 E. Akurgal, Anadolu Uygarlıkları (İstanbul 2000).
- Akurgal 1997 M. Akurgal, Korint Seramiği M.Ö. 750-550 (İstanbul 1997).
- Alexander 1934 C. Alexander, A Greek Terracotta Statuette, BMetrMus 29, 1934, 126.
- Alroth 1989 B. Alroth, Greek Gods and Figurines, Aspects of the Antropomorphic Dedications (Uppsala 1989).
- Bayburtluoğlu 1977 C. Bayburtluoğlu, Erythrai II, Pişmiş Toprak Eserler (Ankara 1977).
- Bell 1981 M. Bell, Morgantina Studies I. The Terracottas (Princeton 1981).
- Bean 1997 G. Bean, Eskiçağda Ege Bölgesi (İstanbul 1997).
- Bevan 1988 E. Bevan, Ancient Deities and Tortoise Representations in Sanctuaries, BSA 83, 1988, 1-6
- Besques 1972 S. Besques, Musée National du Louvre. Catalogue raisonné des figurines et reliefs en terre-cuite grecs, étrusques et romains. III. Époques Hellénistiques et Romaine. Grèce et Asie Mineure (Paris 1972).

---

¹ Burada kullanılan dipnot ve kısaltmalarda Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından kabul edilen sistem kullanılmıştır: http://www.dainst.org/index_141_tr.html.

- Biers 1971 W. R. Biers, Excavation at Phlius 1924, The Votive Deposit, *Hesperia* 40, 1971, 397-432.
- Blegen 1937 C. W. Blegen, Prosymna, The Helladic Settlement Preceding the Argive Heraeum (Cambridge 1937)
- Blinkenberg 1931 Chr. Blinkenberg, Lindos. Fouilles de l'Acropole 1902-1914. I. Les Petit Objects. (Berlin 1931).
- Boardman 1966 J. Boardman, Clay Figures and Figure Vases , içinde: J. Boardman – J . Hayes (Der.), Excavation at Tocra 1963-1965. The Archaic Deposits I, *BSA Suppl.* 4 (Londra 1966), 151-156.
- Boardman 1967 J. Boardman, Excavation in Chios 1952-1955. Greek Emporio (Londra 1967).
- Boardman 2001 J. Boardman, Yunan Heykeli. Arkaik Dönem (İstanbul 2001)
- Boehlau 1898 J. Boehlau, Aus Ionischen und Italischen Nekropolen (Leipzig 1898).
- Boehlau – Schefold 1942 J. Boehlau – K. Schefold, Larisa am Hermos III. Die Kleinfunde (Berlin 1942).
- Bonnefoy 2000 Y. Bonnefoy (Der.), Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü II (Ankara 2000).
- Brann 1956 E. Brann, A Well of the Corinthian Period Found in Corinth, *Hesperia* 25, 1956, 350-374.
- Breitenstein 1941 N. Breitenstein, Catalogue of Terracottas, Cypriote, Greek, Etrusco-Italian and Roman (Kopenhag 1941).
- Bronner 1938 O. Bronner, Excavation of the North Slope of the Acropolis 1937, *Hesperia* 7, 1938, 161-263.

- Burr 1933 D. Burr, A Geometric House and a Proto-Attic Votive Deposit, *Hesperia* 2, 1933, 542-640.
- Burr Thompson 1952 D. B. Thompson, Three Centuries of Hellenistic Terracottas, *Hesperia* 21, 1952, 116-164.
- Burr Thompson 1963 D. B. Thompson, Troy. The Terracotta Figurines of the Hellenistic Period. Suppl. Monograph 3 (Princeton 1963).
- Burr Thompson 1966 D. B. Thompson, The Origin of Tanagras, *AJA* 70, 1966, 51-63.
- Buschor 1934 E. Buschor, *Altsamische Standbilder* (Berlin 1934).
- Camp 1998 J. M. Camp, Horses and Horsemanship in the Athenian Agora (Atina 1998).
- Castillo 2003 J.L Castillo, Pierre Menard and the School of the Skeptics, *Hispanic Review* 73, 2003, 415-428.
- Catling 1990 H. W. Catling, A Sanctuary of Zeus Messapeus: Excavations at Aphyssou, *Tsakona*, 1989, *BSA* 85, 1990, 15-37.
- Charbonneaux 1936 J. Charbonneaux, *Les Terres Cuites Grecques* (Paris 1936).
- Charitonides 1958 S.I. Charitonides, Ανασκαφή κλασσικων τάφων παρά την Συντάγματος, *ArchEphem*, 1958, 1-152.
- Ciaghi 1993 S. Ciaghi, *Le Terrecotte Figurate da Cales del Museo Nazionale di Napoli* (Roma 1993).
- Скуднова 1988 B. M. Скуднова, Архаический Некрополь Ольвии (Leningrad 1988).
- Conze et al. 1912 A. Conze – O. Berlet – A. Philipson – C. Schuchhardt – F. Gräber, *AvP I* (Berlin 1912).

- Cook 1959-1960 J. M. Cook, Greek Archaeology in Western Asia Minor, ARepLond, 1959-1960, 27-57.
- Cook – Dupont 1998 R. M. Cook – P. Dupont, East Greek Pottery (Londra ve New York 1998).
- Cramer 1832 J. A. Cramer, A Geographical and Historical Description of Asia Minor I (Oxford 1832).
- Davidson 1952 G. R. Davidson, The Minor Objects, Corinth 12 (Princeton 1952).
- Davidson – Thompson – Thompson 1943 G. R. Davidson – D. B. Thompson – H. A. Thompson, Small Objects From the Pinyx: 1, Hesperia Suppl. 7, (Amsterdam 1975²)
- Dawkins 1929 R. M. Dawkins, The Sanctuary of Artemis Orthia at Sparta, excavated and described by members of the British School at Athens, 1906-1910, JHS Suppl. 5 (Londra 1929).
- Delivorrias 1984 LIMC II (1984) 2-151. Lev. 1-153 s. v. Aphrodite (A. Delivorrias).
- Dinç 1993 R. Dinç, Lydia Tümülüsleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi (İzmir 1993).
- Dörner 1979 KP 4 (1979) 872 s. v. Pitane (F. K. Dörner).
- Dörpfeld 1910 W. Dörpfeld, Die Arbeiten zu Pergamon 1908-1909. Die Bauwerke, Mdl, 1910, 346-400.
- Dufková 1975 M. Dufková, Terracottas, içinde: J. Bouzek (Der.), Anatolian Collection of Charles University. Kyme I (Prag 1974), 103-164.
- Dunbabin 1962 T. J. Dunbabin, Monochrome Vases and Coarse Pottery, içinde: T. J. Dunbabin (der.), Perachora II, 1962, 314-333.

- Dusenbery 1998 E. B. Dusenbery, *Samothrace II, The Nekropoleis, Catalogues of Objects by Categories* (Princeton 1998).
- Eliade 2003a M. Eliade, *Dinler Tarihine Giriş* (İstanbul 2003).
- Eliade 2003b M. Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi* (İstanbul 2003).
- Erhat 1984 A. Erhat, *Mitoloji Sözlüğü* (İstanbul 1984)
- Ersoy 1993 Y. Ersoy, *Clazomenae: The Archaic Settlement, Yayınlanmamış Doktora Tezi* (Bryn Mawr College 1993).
- Evans 1886 A. J. Evans, *Recent Discoveries of Tarentine Terra-Cottas*, *JHS* 7, 1886, 1-50.
- Foster 1984 G. V. Foster, *The Bones from the Altar West of the Painted Stoa*, *Hesperia* 53, 1984, 73-82.
- French 1971 E. French, *The Development of Mycenaean Terracotta Figurines*, *BSA* 66, 1971, 103-187.
- Furtwängler 1887 A. Furtwängler, *Die Sammlung Sabouroff II: Kunstdenkmäler aus Griechenland II* (Berlin 1887)
- Furtwängler 1906 A. Furtwängler, *Aegina. Das Heiligtum der Aphaia* (Münih 1906).
- Ganzmann – Meijden – Stucky 1987 L. Ganzmann – H. V. D. Meijden – R. A. Stucky, *Das R. A. Eschmunheiligtum von Sidon. Die Funde der türkischen Ausgrabungen von 1901 bis 1903 im Archäologischen Museum in Istanbul*, *IstMitt* 37, 1987, 81-130.
- Goldman 1940 H. Goldman, *The Acropolis of Halae*, *Hesperia* 9, 1940, 381-514

- Goldman 1950 H. Goldman, The Terracotta Figurines, içinde: H. Goldman (der.) Excavations at Gözlü Kule, Tarsus, The Hellenistic and Roman Periods I (Princeton 1950), 297-383.
- Goldman – Jones 1942 H. Goldman – F. Jones, Terracottas from the Necropolis from Halae, *Hesperia* 11, 1942, 365-421.
- Grace 1939 F. R. Grace, *Archaic Sculpture in Boiotia* (Cambridge, Mass. 1939).
- Graeve 1992 V. V. Graeve, Milet 1991. Vorbericht über die Arbeiten des Jahres 1991, *IstMitt* 42, 1992, 97-134.
- Graves 2004 R. Graves, *Yunan Mitleri* (İstanbul 2004).
- Grasso 2006 M. Grasso, *Terrecotte Figurate da Kyme Eolica*, içinde: S. Lagona (Der.) *Studi Su Kyme Eolica III* (Katania 2006).
- Greenewalt 1966 C. H. Greenewalt, Jr, *Lydian Pottery of the Sixth Century B.C., the Lydion and Marbled Ware*, *Yayınlanmamış Doktora Tezi* (Pennsylvania 1966).
- Greenewalt 1978 C. H. Greenewalt, Jr, *Ritual Dinners in Early Historic Sardis*, *Classical Studies* 17 (Berkeley 1978).
- Greenewalt – Heywood 1992 C. H. Greenewalt, Jr. – A. M. Heywood, *A Helmet of the Sixth Century B.C. from Sardis*, *BASOR* 285-288, 1992, 1-31.
- Greenewalt 2005 C. H. Greenewalt, Jr, *Ekrem Akurgal 1911-2002*, *AJA* 109, 2005, 561-563.
- Gültekin 1987 H. Gültekin, *Çandarlı* (İzmir 1987).
- Hadzisteliou-Price 1969 T. Hadzisteliou-Price, *The Type of the Crouching Child and the Temple Boys*, *BSA* 64, 1969, 95-111.

- Hanfmann 1654 G. M. A. Hanfmann, Acquisitions of the Fogg Art Museum: Sculpture and Figurines, *AJA* 58, 1954, 223-229.
- Harrison 1984 E. B. Harrison, A Pheidian Head of Aphrodite Ourania, *Hesperia* 53, 1984, 379-388.
- Havelock 1995 C. M. Havelock, *The Aphrodite Knidos and Her Successors, A Historical Review Nude in Greek Art* (University of Michigan Press 1995).
- Higgins 1954 R. A. Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum I* (Londra 1954).
- Higgins 1967 R. A. Higgins, *Greek Terracottas* (Londra 1967).
- Higgins 1986 R. A. Higgins, *Tanagra and the Figurines* (Princeton 1986).
- Higgins 1988 R.A. Higgins, Chapter III. The Terracottas, içinde: J. N. Coldstream (der.), *Knossos, The Sanctuary of Demeter*, *BSA Suppl.*8, 1988, 56-92.
- Hübinger – Menninger 2007 U. Hübinger – M. Menninger, *Terrakotten der Westgriechen im Akademischen Kunstmuseum der Universität Bonn* (Rahden ve Leidorf 2007).
- Işın 2007 G. Işın, *Patara Terrakottaları, Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri Patara V.1* (İstanbul 2007).
- İren 2003 K. İren, *Aiolische Orientalisierende Keramik* (İstanbul 2003).
- Jacopi 1929 G. Jacopi, *Scavi Nella Necropoli di Jalisso 1924-1928*, *CIRh* 3, 1929.
- Jacopi 1931 G. Jacopi, *Esplorazione archeologica di Camiro, Scavi Nelle Necropoli Camiresi 1929-1930*, *CIRh* 4, 1931.

- Kara 2001 N. Kara, Das Ostionische Frauenbild in der Arcaische Zeit, *Olba* 4, 2001, 31-70.
- Karageorghis 1995 V. Karageorghis, The Coroplastic Art of Ancient Cyprus, IV. The Cypro-Archaic Period Small Male Figurines (Nikosia 1995).
- Kaufmann 1913 C. M. Kaufmann, Ägyptische Terrakotten der Griechisch-Römischen und Koptischen Epoche (Kahire 1913).
- Keil 1992 RE XX.2 (1992) 1841-1843 s. v. Pitane (J. Keil).
- Kekulé 1884 R. Kekulé, Die Terrakotten von Sicilien (Berlin ve Stuttgart 1884).
- Keller 1913 O. Keller, Die Antike Tierwelt II (Leipzig 1913).
- Kleiner 1984 G. Kleiner, Tanagrafiguren. Untersuchungen zur Hellenistischen Kunst und Geschichte (Berlin ve New York 1984).
- Kozloff 1981 A. P. Kozloff, Animals in the Ancient Art from the Leo Mildenberg Collection (Mainz 1981).
- Kozloff – Mitten – Sguaitamatti 1986 A. P. Kozloff – D. G. Mitten – M. Sguaitamatti, More Animals in Ancient Art from the Leo Mildenberg Collection (Mainz 1986).
- Lamberton – Rotroff 1985 R. D. Lamberton – S. I. Rotroff, Birds of the Athenian Agora (Princeton 1985).
- Laumonier 1921 A. Laumonier, Catalogue de Terres Cuites, Musée Archéologique de Madrid (Paris 1921).
- Laumonier 1956 A. Laumonier, Les Figurines de Terre Cuite. Délos XXIII (Paris 1956).
- Legrain 1930 L. Legrain, Terra-Cottas From Nippur (Philadelphia 1930).

- Leyenaar-Plaisier 1979 P.G. Leyenaar-Plaisier, *Les terres cuites Grecques et Romaines*, Musée National Leiden, Tome I (Leiden 1979).
- Liepmann 1975 U. Liepmann, *Griechische Terrakotten, Bronzen, Skulpturen*, Bildkataloge des Kestner-Museums Hannover XII (Hannover 1975).
- Lloyd 2003 L. J. Lloyd, *Aphrodite's Tortoise: Veiled Woman in Ancient Greece* (Swensa 2003).
- Lo Porto 1962 F. G. Lo Porto, *Tombe Arcaiche Tarentine con Terrecotte Ioniche*, *BdA* 47, 1962, 153-170.
- Lucker 2005 K. A. Lucker, *The Gallae: Transgender Priests of Ancient Greece, Rome and the Near East*, Lisans Tezi (Sarasota ve Florida 2005).
- Magie 1953 D. Magie, *Egyptian Deities in Asia Minor in Inscriptions and on Coins*, *AJA* 57, 1953, 163-187.
- Marcade 1969 J. Marcade, *Au Musée de Délos. Étude sur la Sculpture Hellénistique en Ronde Bosse Découverte dans l'Ile* (Paris 1969).
- Markman 1969 S. D. Markman, *The Horse in Greek Art* (New York 1969).
- Maximova 1927 M. I. Maximova, *Les Vases Plastiques dans l'Antiquite (Epoque Archaïque)* (Paris 1927).
- Mellink 1961 M. J. Mellink, *Archaeology in Asia Minor*, *AJA* 65, 1961, 37-52.
- Mellink 1983 M.J. Mellink, *Archaeology in Asia Minor*, *AJA* 87, 1983, 427-442.
- Mendel 1908 G. Mendel, *Catalogue des Figurines Grecques de Terre Cuite* (İstanbul 1908).

- Merker 2000 G. S. Merker, *The Sanctuary of Demeter and Kore, Terracotta Figurines of the Classical, Hellenistic and Roman Periods*, Corinth 18/4 (New Jersey 2000).
- Mollard-Besques 1954 S. Mollard-Besques, *Musée National du Louvre, Catalogue Raisoné des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs, Étrusques et Romains I. Époques Préhellénique Géométrique, Archaïque et Classique* (Paris 1954).
- Mollard-Besques 1963 S. Mollard-Besques, *Catalogue Raisoné des Figurines et Reliefs en Terre-Cuite Grecs et Romains II: Myrina. Musée du Louvre et Collections des Universités de France* (Paris 1963).
- Mollard-Besques 1992 S. Mollard-Besques, *Catalogue raisonné des figurines et reliefs en terre-cuite grecs et romains IV-II. Époques Hellénistique et Romaine Cyrénaïque, Égypte Ptolémaïque et Romaine Afrique du Nord et Proche-Orient* (Paris 1992).
- Mrogenda 1990 U. Mrogenda, *Figurliche Terrakotten, Ausgrabungen in Assos, AMS II, 1990, 35-55.*
- Mylonas – Kourouniotes 1933 G. E. Mylonas – K. Kourouniotes, *Excavations at Eleusis 1932. Preliminary Report, AJA 37, 1933, 271-286.*
- Mylonas 1975 G. E. Mylonas, *Το δυτικόν νεκροταφείον της Ελευσίνος II*, (Atina 1975).
- Myres 1914 J. L. Myres, *Handbook the Cesnola Collection of Antiquities from Cyprus* (New York 1914).
- Newhall 1931 A. E. Newhall, *The Corinthian Kerameikos, AJA 35, 1931, 1-30.*
- Ohnefalsch-Richter 1893 M. Ohnefalsch-Richter, *Kypros: The Bible and Homer*

- (Londra 1893).
- Orsi 1889 P. Orsi, Megara Hyblaea, Storia-Topografia-Necropoli e Anathemata, *MonAnt* 1, 1889, 689-953.
- Orsi 1906 P. Orsi, Gela. Scavi Del 1900-1905, *MonAnt* 17, 1906.
- Østergaard 1991 J. S. Østergaard, Terracotta Horses and Horsemen of Archaic Boiotia, *ActaHyp* 3, 1991, 111-189.
- Özkan 1991 S. Özkan, Gambreion Antik Şehri (İzmir 1991).
- Özyiğit 1993 Ö. Özyiğit, İonia Bölgesi Pişmiş Toprak Heykelcikleri, Araştırma Projesi (İzmir 1993).
- Papadopoulos – Schilling 2003 J. K. Papadopoulos – M. R. Schilling, Ceramic Redivivus: The Early Iron Age Potters' Field in the Area of the Classical Athenian Agora, *Hesperia Suppl.* 31, (Princeton 2003).
- Paul 1959 E. Paul, Antike Welt in Ton, Griechische und Römische Terrakotten des Archäologischen Institutes in Leipzig (Leipzig 1959).
- Pemberton 1989 E. G. Pemberton, The Sanctuary Demeter and Kore, The Greek Pottery, *Corinth* 18/1 (Princeton 1989).
- Peredolskaja 1964 A. A. Peredolskaja, Attische Tonfiguren aus einem sudrussischen Grab (Leipzig 1964).
- Perrot – Chipiez 1894 G. Perrot – C. Chipiez, *HistArt* VI (Paris 1894).
- Pharmakowsky 1910 B. Pharmakowsky, Archäologische Funde im Jahre 1908: Rußland, *AA*, 1910, 139-176.
- Pisani 2006 M. Pisani, The Collection of Terracotta Figurines in the British School at Athens, *BSA* 101, 2006, 269-368.
- Pottier 1909 E. Pottier, Diphilos et les Modeleurs de Terres Cuites Grecques (Paris 1909).
- Pottier – Reinach 1888 E. Pottier – S. Reinach, La Nécropole de Myrina (Paris

- 1888).
- Reinach 1889 S. Reinach, Statuettes archaïques de Cybèle découvertes á Cymé, BCH 13, 1889, 543-561.
- Richardson 1898 R. B. Richardson, Terracotta Figurines from Corinth, AJA 2, 1898, 206-222.
- Rizza 1960 G. Rizza, Cronaca d'Arte, Spite Votiva di un Santuario di Demetra a Catania, BdA 45, 1960, 247-262.
- Robinson 1931 D. M. Robinson, Excavations at Olynthus, Part IV: The Terracottas of Olynthus Found in 1928 (Baltimore 1931).
- Robinson 1932 D. M. Robinson, The Residential Districts and the Cemeteries at Olynthus, AJA 36, 1932, 118-138.
- Robinson 1935 D. M. Robinson, The Third Campaign at Olynthus, AJA 39, 1935, 210-247.
- Robinson 1952 D. M. Robinson, Excavations at Olynthus, Part XIV: Terracottas, Lamps and Coins Found in 1934 and 1935 (Baltimore 1931).
- Robinson – Mylonas 1939 D. M. Robinson – G. E. Mylonas, The Fourth Campaign at Olynthus, AJA 43, 1939, 48-77.
- Rohde 1968 E. Rohde, Griechische Terrakotten (Tübingen 1968).
- Romano 1995 I. B. Romano, The Terracotta Figurines and Related Vessels, Gordion Special Studies II (Philadelphia 1995).
- Rotroff – Oakley 1992 S. I. Rotroff – J. H. Oakley, Debirs from a Public Dining Place in the Athenian Agora, Hesperia Suppl. 25, (Princeton 1992).
- Rumscheid 2006 F. Rumscheid, Die figürlichen Terrakotten von Priene, Fundkontexte, Ikonographie und Funktion in

- Wohnhäusern und Heiligtümern im Licht antiker Parallelbefunde, AF 2, 2006.
- Sartiaux 1914 F. Sartiaux, De La Nouvelle a L'Ancienne Phocée (Paris 1914).
- Schwertheim 2000 DNP IX (2000) 1051-1052 s. v. Pitane (E. Schwertheim).
- Sezer 2001 T. Sezer, İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Datça Pişmiş Toprak Eserleri, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı 17, (İstanbul 2001).
- Sieveking 1916 J. Sieveking, Die Terrakotten der Sammlung Loeb, (Münih 1916).
- Simon 2006 E. Simon, Die Rolle der Äoler im Austausch von Kulturen und Mythen, içinde: Tagung. Austausch von Gütern, Ideen und Technologien in der Ägäis und im östlichen Mittelmeer. Von der Prähistorischen bis zu der Archaischen Zeit 19. – 21.05.2006 (Ohlstadt 2006) 293-303.
- Soyaker – Nalbantoğlu 1999 S. Soyaker – C. Nalbantoğlu, Çandarlı'da Yapılan Kurtarma Kazısı, IX. Müze Kurtarma Semineri (Ankara 1999), 1-10.
- Schefold 1958 K. Schefold, Basler Antiken im Bild, (Basel 1958).
- Shefton 1962 B. B. Shefton, Other Non-Corinthian Vases, içinde: T. J. Dunbabin (der.), Perachora II, 1962, 368-388.
- Stroud 1965 R. S. Stroud, The Sanctuary of Demeter and Kore on Acrocorinth Preliminary Report 1: 1961-1962, Hesperia 34, 1-24.
- Tavukçu 1999 A. Y. Tavukçu, Troas Bölgesi Terrakotta Figürinleri (İ.Ö. 1375 – İ.S. 395), Yayınlanmamış Doktora Tezi (Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1999).

- Texier 2002 C. Texier, Küçük Asya. Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi II (Ankara 2002).
- Thompson 1895 D'Arcy W. Thompson, A Glossary of Greek Birds (Oxford 1895).
- Thompson 1948 H. A. Thompson, The Excavation of the Athenian Agora Twelfth Season: 1947, *Hesperia* 17, 1948, 149-196.
- Tolun 2009 V. Tolun, Assos Batı Nekropolü'nden Ele Geçen Terrakotta Heykelcikler, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 130, 2009, 43-56
- Töpperwein 1976 E. Töpperwein, Terrakotten von Pergamon, PF 3 (Berlin 1976).
- Tsetskhladze – Vashakidze 1994 G. R. Tsetskhladze – N. V. Vashakidze, Terracotta Figures of Animals from Cholchis, *DialHistAnc* 20, 1994, 109-125.
- Tuna-Nörbling 1995 Y. Tuna-Nörbling, Die Attisch-Schwarzfigurige Keramik und der Attische Keramikexport nach Kleinasien: Die Ausgrabungen von Alt-Smyrna und Pitane, *IstForsch* 41, (Tübingen 1995).
- Ure 1934 P. N. Ure, Aryballoi & Figurines from Rhitsona in Boiotia (Cambridge 1934).
- Utili 1999 F. Utili, Die Archaische Nekropole von Assos, *AMS* 31 (Bonn 1999).
- Van Buren 1930 E. D. van Buren, Clay Figurines of Babylonia and Assyria (Londra 1930).

- Van Ingen 1939 W. van Ingen, *Figurines from Seleucia on the Tigris, Discovered by the University of Michigan with the Cooperation of the Toledo Museum of Art and the Cleveland Museum of Art 1927-1932* (Londra 1939).
- Vafopoulou-Richardson 1991 C. E. Vafopoulou-Richardson, *Ancient Greek Terracottas* (Oxford 1991).
- Vierneisel-Schlörb 1997 B. Vierneisel-Schlörb, *Die figürlichen Terrakotten, I. Spätmykenisch bis späthellenistisch, Kerameikos XV* (Münih 1997).
- Wace 1929 A. J. B. Wace, *The Sanctuary of Artemis Orthia at Sparta* (Londra 1929).
- Waldstein 1905 C. Waldstein, *The Argive Heraeum II* (Boston ve New York 1905).
- Walters 1903 H. B. Walters, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum* (Londra 1903).
- Webster 1950 T. B. L. Webster, *Greek Terracottas* (Londra 1950).
- Webster 1960 T. B. L. Webster, *Greek Dramatic Monuments from the Athenian Agora and Pnyx*, *Hesperia* 29, 1960, 254-284.
- Werness 2004 H. B. Werness, *The Continuum Encyclopedia of Animal Symbolism in Art* (New York 2004).
- Wiles 1991 D. Miles, *Masks of Menander, Sign and Meaning in Greek and Roman Performance* (Cambridge 1991).
- Williams 1978 C. K. Williams, *Corinth 1977, Forum Southwest*, *Hesperia* 47, 1978, 1-39.
- Wilson 1975 V. Wilson, *The Iconography of Bes in Cyprus and the Levant*, *Levant* 7, 1975, 77-103.

- Winnefeld 1968 H. Winnefeld, V. Abschnitt. Die Bildwerke Aus Marmor und Thon, içinde: W. Dörpfeld (Der.), Troja und Ilion, Ergebnisse der Ausgrabungen in den Vorhistorischen und Historischen Schichten von Ilion 1870-1894, 1968, 430-446.
- Winter 1903a F. Winter, Die Antiken Terrakotten III 1. Die Typen der figürlichen Terrakotten I, (Berlin ve Stuttgart 1903).
- Winter 1903b F. Winter, Die Antiken terrakotten III 2. Die Typen der figürlichen Terrakotten II, (Berlin ve Stuttgart 1903).
- Wise 2007 S. Wise, Childbirth Votives and Rituals in Ancient Greece, Yayınlanmamış Doktora Tezi (Cincinnati 2007).

ÖNSÖZ

Öncelikle tez çalışmam sırasında benden yardımlarını esirgemeyen ve her zaman destek olan tez danışmanım Prof. Dr. Adnan DİLER'e teşekkür ederim.

Tezimin konusunu oluşturan Pitane pişmiş toprak figürinlerini çalışmama izin veren ve çalışmam süresince disiplini elden bırakmamamı sağlayan sayın Doç. Dr. Kaan İREN'e teşekkürlerimi sunarım

Bir arkeolog olarak yetişmemde büyük emeği geçen ve çalışmam sırasında benden ilgisini ve desteğini eksik etmeyen değerli hocam Prof. Dr. Tomris BAKIR'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Ayrıca bütün öğrencilik hayatım boyunca maddi ve manevi her türlü desteğini benden esirgemeyen aileme de teşekkür ederim.

GİRİŞ

Bugün Gediz ırmağı ile Bakır Çay arasında kalan bölgeye İlk Çağ'da Aiolis adı verilmekteydi. Aiolis Bölgesi'nin her ne kadar yurdumuzun diğer bütün yöreleri gibi kültürel varlıklar yönünden oldukça zengin olduğu bilinmekte ise de, her nasılsa bugüne kadar bilimsel araştırmalar açısından „bakir kalmış“ ve göz önüne pek çıkmamıştır. Oysa önemli uygarlıkların doğduğu ve yaşadığı memleketimizin bu bölgesinin de Anadolu'nun tarihsel kökenlerine ve kültürel zenginliğine katkıda bulunduğu kuşku yoktur. Bu açıdan bakıldığında İlk Çağda Aiolis Bölgesi'nde oluşturulmuş bulunan 12 Aiol kentinden oluşan siyasi birliğin bir üyesi olan Pitane'nin araştırılması ve kazılarda ele geçen malzemelerin çalışılması önem kazanmaktadır.

En son yarım asır önce kazılmış olan Pitane Nekropolisi'nde ele geçen eserler ne yazık ki günümüze kadar çok fazla çalışılmamıştır. Bu süre zarfında kazı sırasında tutulan belgeler de yitmeye yüz tutmuş, bu kazılara katılanlar başta Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal olmak üzere, ardı ardına aramızdan ayrılmaya başlamışlardır. Pitane'den gelen eserlerin diğer bir zayıf noktası da; çoğunlukla deniz seviyesinden ele geçtikleri için tuzlu suyun tahribatına maruz kalmış olmalarıdır. Gerekli restorasyonlarının ve konservasyonlarının da bu zamana kadar yapılmamış olması, tuzlu suyun tahribatının yarım asır boyunca devam etmesine neden olmuştur.

Bu çalışmanın kapsamını oluşturan pişmiş toprak figürinler hem Baltacı'nın 19.yy.'da yaptığı hem de Akurgal'ın geçtiğimiz yüzyılın ortalarında yaptığı kazılardan ele geçen malzemeleri içerdiği için M.Ö. 6.yy. ile Hellenistik Dönem arasında geniş bir spektruma yayılmaktadır.

Anadolu'nun henüz tarihi ve kültürü karanlıklarda kalmış bu bölgesinin aydınlatılabilmesi ve malzemelerin gün ışığına çıkartılabilmesi için Pitane Nekropolü'nden ele geçmiş pişmiş toprak figürinlerin bir tez kapsamında incelenmesi ve araştırılması zorunluluk kazanmıştır.

Çalışmanın başlangıcında ilk olarak Pitane kentinin topografyası, tarihçesi incelenmiş, ayrıca kentte bugüne kadar yapılan kazılar ve araştırmalardan bahsedilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen eserler ise; tanrı ve tanrıça figürinleri, insan figürinleri, hayvan figürinleri ve katalog olmak üzere dört ana bölüm altında sunulmuştur.

İlk üç bölüm kendi içinde alt bölümlere ayrılmıştır. Bu bölümlerde figürinlerin tipolojilerinden, kökenlerinden, kullanım alanlarından bahsedilmiş, eserlerin kullanım amaçlarına yönelik yorumlar değerlendirilmiştir. Daha sonra bu eserler, gerek kontekstlerden gerekse benzer örneklerden yararlanılarak tarihlendirilmiştir. Konteksler bölümünde, eserlerin ele geçtikleri mezarların kesin olarak belirlendiği durumlarda kontekstleri verilmiştir. Bu kontekst malzemelerden bazıları yayınlanmıştır. Dolayısıyla, tarihleme yapılırken bu yayınlar dikkate alınmıştır. Yayınlanmayan eserler ise başka merkezlerden ele geçen benzer buluntular doğrultusunda tarihlendirilmiştir. Korint seramiği ile ilgili stil belirtildiği durumlarda Amyx'in kronolojisi dikkate alınmıştır².

Katalog bölümünde, eserlerin buluntu tarihleri, buluntu yeri, ölçüleri, hamur ve firnis özellikleri verilmiş, ayrıca ayrıntılı tanımlamaları yapılmıştır. Levhalar kısmında hepsinin fotoğrafları ve gerekli durumlarda çizimleri verilerek eserlerin daha iyi anlaşılmasına çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde ise çalışmalar sırasında edinilen bilgiler ışığında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

---

² D. A. Amyx, *Corinthian Vase-Painting of the Archaic Period II* (Berkeley 1988), 428

I. PİTANE

A. COĞRAFİ KONUMU

Pitane, bugünkü adı Bakırçay olan Kaikos Irmağı'nın kıyısında³ yer alan bir Aiol kentidir. Kaikos Irmağı'yla arasındaki mesafe 30 stad, yani 5520 km dir⁴. Ayrıca Pitane'ye yakın bir başka ırmak da bugünkü adı Çandarlı olan Euenos Irmağı'dır⁵. Bu ırmak, Pitane'den Adramytteion'luların yapmış olduğu su yoluna kadar ulaşmaktadır⁶. Yaşlı Plinius Pitane'yi Canaitis nehrinin kenarına yerleştirmektedir⁷. Ancak başka hiçbir antik yazar bu konuya değinmemiştir. Gerçi klasik dönemde Kaikos'un ağzının Kanae isimli antik kentin yukarısında olduğu bilinmektedir⁸. Sonuç olarak, Kaikos Deltası'nda iki nehir olduğu söyleyebilir ve Kanae sıradağlarının bulunduğu yerdeki nehre "Canaitis Amnis" diyebiliriz⁹.

Pitane İlk Çağ kenti, Çandarlı yarımadası üzerine lokalize edilmektedir¹⁰. İzmir İli sınırları içerisinde Dikili İlçesi'ne bağlı olan Çandarlı, İzmir-Bergama yolunun 11 km güneyinde, Ege Denizi kenarında yer almaktadır. İzmir'e 90 km. Bergama'ya ise 34 km. uzaklıktadır. Günümüzdeki yerleşim de antik dönemde olduğu gibi deniz kenarında, güneye dil şeklinde uzanan yarımada üzerinde kurulmuştur. Çağdaş yerleşimin merkezini teşkil eden bu yarımada deniz seviyesinden yedi metre yükseklikte bulunmaktadır¹¹. Çandarlı'nın üzerinde bulunduğu bu yarımada halk dilinde "Ada" veya "Adal" adı verilmektedir¹². Batısında, bugünkü ismi Karadağ olan volkanik bir dağ bulunmaktadır. Üzerinde krater oluşumlu, içinde ufak balıklar bulunan bir göl vardır. Bu dağın uç tarafında iki

---

³ Cook 1959-1960, 31.

⁴ Strabon XIII.1, 67.

⁵ Cramer 1832, 134.

⁶ Strabon XIII.1, 67.

⁷ Plinius, V. xxxii. 121.

⁸ Cook 1959-1960, 31.

⁹ Conze 1912, 65.

¹⁰ Keil 1992, 1842; Dörner 1979, 872; Schwertheim 2000, 1051.

¹¹ Gültekin 1987, 3.

¹² E. Eriş, Çandarlı'nın Öyküsü (Bergama 1991) 6.

küçük ada görünür ki, bunlardan birisi bugünkü adı Kız Kulesi Adası olan Corcio Adasıdır¹³. Üzerinde bir gözetleme kulesi bulunmaktadır¹⁴. Doğusunda Zeytinbağ Bucağı, güneyinde Çandarlı Körfezi (Elaitikos Körfezi) ile çevrilidir.

Bununla birlikte, geçtiğimiz yıllarda Dörpfeld gibi bazı bilim adamları Pitane'yi başka yerlere lokalize etmeye de çalışmıştır. Dörpfeld, belki de Strabon'un kafa karıştırıcı, sahil tanımlamasından yola çıkarak Pitane'yi, Kaikos'un başka bir ağzında bulunan Dikili'nin olduğu yere lokalize etmeye çalışmıştır¹⁵. Ancak daha sonraki yıllarda elde edilen bulgular ve yakın zamanda yapılan kazılar artık Pitane'nin Çandarlı Yarımadası üzerindeki konumunu kesinleştirmiş ve bu konudaki tartışmalara son noktayı koymuştur.

Sonuç olarak Pitane, Herodotos'un sözünü ettiği 12 Aioli kenti içinde¹⁶ Bakırçay'ın kuzeyinde, yani Aiolis arazisinin dışında kalan tek kenttir¹⁷.

Pitane'nin bir yarımada üzerinde bulunması Yunanlı yerleşimciler tarafından tercih edilmesinde çok önemli bir etken olmuştur. Nitekim, Küçük Asya coğrafi haritasına bakıldığında da Yunanlı yerleşimcilerin direkt olarak deniz kıyısındaki yerleşimleri tercih ettikleri görülmektedir. Hatta yerleştikleri yerlerin doğrudan doğruya ada veya yarımadalar olduğu da söylenebilir¹⁸.

---

¹³ Dikili'ye bağlı Denizköy önlerinde.

¹⁴ Gültekin 1987, 5.

¹⁵ Dörpfeld 1910, 395 vd.

¹⁶ Herodotos I.139.

¹⁷ Texier 2002, 5.

¹⁸ Akurgal 1987, 13.

B. TARİHÇESİ

Pitane kenti, efsanelere göre Amazonlar tarafından kurulmuş bir kenttir ve onlardan birinin ismini almıştır¹⁹. Bu da olasılıkla, Anadolu'da birçok kent kurduğu ileri sürülen Amazon kraliçesi Myrina'nın yardımcılarında birinin adıdır ve aynı zamanda Kyme, Priene gibi şehirlerin kurulmasına da katılmıştır²⁰.

Kazılardan elde edilen buluntular Pitane'deki ilk yerleşimlerin Aiol kolonizasyonundan çok daha önce başladığını göstermektedir. Ekrem Akurgal tarafından yapılan kazılarda İ.Ö. 3000'e tarihlenen çanak çömlekler bulunmuştur²¹. Yörenin ilk yerli halkı Pelasglar'dır. Kaynaklardan öğrendiğimize göre, Pelasglar Yunanlı göçmenler geldikten sonra direniş göstermişler ve ilk başta kenti onlardan almayı da başarmışlardır. Pelasglar'ın gösterdiği direniş öylesine güçlüdür ki; Yunanlılar kenti yeniden geri alabilmek için Erythrailılar'dan yardım istemişlerdir²². Bu dönemden sonra, kentin Attika-Delos Deniz Birliği'ne katıldığı tarihe kadar²³ Pitane'yle ilgili yazılı kaynaklar suskundur. Kentin bu suskun dönemlerine ilişkin tarihsel olaylar aslında, İ.Ö. 5. yy.'da yaşayan Mytilene'li tarihçi Hellanikos tarafından kaleme alınmıştır²⁴. Ancak maalesef, bu eser günümüze kadar ulaşamamıştır.

Attika-Delos Birliği kayıtlarında ismi *Πιταναίοι* olarak geçen kent, bu dönemde birliğe yıllık 1000-2000 drahmi arasında bir vergi ödemektedir²⁵. Ödediği bu düşük vergiye karşılık Pitane o kadar da yoksul bir kent değildi. Öncelikle yönetimi altındaki topraklar geniş ve oldukça verimlidir. Strabon, Kaikos Irmağı'nın döküldüğü yere kadar olan kıyı şeridinin Adramyttene, Atarne ve Pitaneliler'in elinde bulunduğunu söylemektedir²⁶. En azından, İ.Ö. 281 yılında I. Antiokhos'tan

---

¹⁹ Diodorus III.55, 6.

²⁰ Erhat 1984, 270.

²¹ Gültekin 1987, 7.

²² Bean 1997, 95.

²³ Keil 1992, 1841; Dörner 1979. 872; Schwertheim 2000, 1052.

²⁴ Bean 1997, 95.

²⁵ Keil 1992, 1841.

²⁶ Strabon, XIII.1, 60.

380 talent karşılığında aldığı arazi²⁷ kentin göreceli olarak zenginliğini göstermektedir. Bergamalı Philetairos'un, bu alışveriş sırasında kente 40 talentlik bir yardımda bulunduğunu bilmekteyiz²⁸.

Diodorus'tan öğrendiğimiz kadarıyla İ.Ö. 366 yılında Philippus tarafından Küçük Asya'ya gönderilen Parmenion, Gryneion'u ele geçirdikten sonra Pitane'yi de kuşatmıştır. Bu sırada Memnon ortaya çıkarak Makedonlular'ı geri püskürtmüş, bunun üzerine Parmenion kuşatmayı kaldırmak zorunda kalmıştır²⁹. Pitane bundan sonra, kısa bir süre Bergama Krallığı'nın yönetimi altına girmiş ve İ.Ö. 193 yılına kadar da krallığın önemli liman kentlerinden biri olarak varlığını sürdürmüştür³⁰.

Bu dönemden sonra, VI. Mithridates ile Roma arasındaki savaflara kadar kentin adına bir daha rastlamayız. Pontus Kralı Mithridates, Roma'ya karşı yaptığı ilk savaşta yenilgiye uğrayınca Pitane'ye sığınmıştır. Burada da Romalı komutan Fimbria tarafından kuşatılınca deniz yoluyla kentten kaçmayı başarmıştır³¹. Bu olaydan sonra İ.Ö. 133 yılında kentin Roma egemenliğine girdiğini görmekteyiz³². Pitane'nin Bizans Dönemi'nde, Asya eyaletinde patrikhanelerin kayıtlarında geçen 45 kentten biri olması kentin bu dönemde de az çok önemini koruduğunu göstermektedir³³. Şehir Hristiyanlık döneminde Ephesos Metropolisliği'ne bağlı bir psikoposluk merkezi olarak varlığını sürdürmüştür³⁴.

Kentin sosyal yapısıyla ilgili bilgilerimiz ise, basmış olduğu sikkelerin azlığı ve çok az sayıda yazıtın günümüze ulaşmış olması nedeniyle çok kısıtlıdır. Bu bilgi kırıntılarından yola çıkarak kentteki en yüksek memurların *strategos* lar olduğunu öğrenmekteyiz³⁵.

---

²⁷ Schwertheim 2000, 1052

²⁸ Bean 1997, 95.

²⁹ Diodorus XVII. 7, 9.

³⁰ Gültekin 1987, 8.

³¹ Keil 1992, 1842.

³² Gültekin 1987, 9.

³³ Texier 2002, 137.

³⁴ Schwertheim 2000, 1052.

³⁵ Keil 1992, 1842.

Ayrıca İ.Ö. 4. yy.'a ait bronz sikkelerin üzerindeki sakallı erkek betiminden yola çıkarak, kentte bir Zeus-Amon kültürünün olabileceği de düşünülmektedir³⁶.

Pitane'nin tarihte yetiştirdiği bazı ünlü kişiler de vardır. Bunlardan bir tanesi Arkesilaos isimli bir filozoftur³⁷. Zenon'la birlikte Polemon'un öğrencisi olan Pitane'li Arkesilaos³⁸ aynı zamanda Orta Akademi'nin de kurucusudur³⁹. Şair Matron da Pitane doğumludur⁴⁰. Kent Hristiyanlık döneminde İ.S. 451'de Hesperios, 459'da Apollon, 536'da da Epiphanius isimli rahipleri yetiştirmiştir⁴¹.

Kentin, antik yazarlar tarafından kaleme alınmış olmasının sebeplerinden biri de suyun üzerinde yüzen tuğlalarıdır. Strabon bunları gördüğünü iddia etmektedir⁴². Plinius'un bahsettiğine göre; Küçük Asya'daki Pitane kentinde İspanya'daki Maxilua ve Callet şehirlerinde olduğu gibi, kuruduktan sonra suda yüzen tuğlalar vardır. Bunlar sünger taşından yapılmıştır⁴³. Yakınlarda yer alan ve volkanik bir oluşum olan Karadağ'ı göz önünde bulundurursak bu tuğlaların volkanik tüf taşından yapılmış olması muhtemeldir. Ancak Strabon ve Plinius'un bu söylediklerini doğrulayacak arkeolojik bir kanıt kazılarda ele geçmemiştir⁴⁴.

Orta Çağ içinde önemini yitiren kentte, İ.S. 13.-14. yy.'larda inşa edilen kale, Pitane'de kısa bir süre de olsa Ceneviz şövalyelerinin varlığına işaret etmektedir⁴⁵. Kentin isminin "Çandarlı" ismine dönüşmesi ise Osmanlı zamanında olmuştur. Ancak bu ismin nereden kaynaklandığına dair tatmin edici bir kanıt yoktur⁴⁶.

---

³⁶ Magie 1953, 165.

³⁷ Castillo 2003, 417.

³⁸ Strabon XIII.1, 67.

³⁹ Cramer 1832, 134.

⁴⁰ Schwertheim 2000, 1052.

⁴¹ Keil 1992, 1842.

⁴² Strabon XIII.1 67.

⁴³ Plinius XXXV.xlix, 171.

⁴⁴ Bean 1997, 96.

⁴⁵ Akurgal 2000, 360.

⁴⁶ Gültekin 1987, 12.

C. KAZILAR (RES. 1-4)

Çandarlı'daki ilk yüzey araştırmaları, 1900-1912 yılları arasında Bergama Kazıları'nı yürüten A. Conze ve W. Dörpfeld tarafından yapılmıştır. Bu bilim adamları, yarımada'nın dil kesiminde Sigillata seramiğine rastladıklarını rapor etmiştir. Ayrıca 1912 yılında Osmanlı Devleti'nden izin alarak yörede araştırma yapan Bergamalı Rum Aristodom Sophiano da bu seramiklerden bulmuřtur⁴⁷.

Pitane'deki ilk arkeolojik kazılar ise Baltacı Bey ve İstanbul Müzeler Müdürü Osman Hamdi Bey tarafından kent nekropolisinde yapılmıřtır⁴⁸. Bu kazılar sırasında, Prehistorik devirlerden Hellenistik Dönem'e kadar çeşitli dönemlere ait seramikler ele geçmiřtir⁴⁹. Ayrıca Osman Hamdi Bey zamanında yapılan kazılarda bu sayısız çanak çömleğin arasında Yortan tipi kaplara da rastlanmıştır. Parlak kahve renkli bu seramikler, kentte İ.Ö. 2. binyılda kuvvetli bir yerleşmenin var olduğunu göstermektedir. Nitekim Pitane'de kolonizasyondan önce Kyme'ye kadar uzanan güçlü bir Miken kültürünün var olduğu düşünölmektedir⁵⁰. Pitane'de ele geçen Miken Dönemi'ne ait bir vazo bu görüşü desteklemektedir⁵¹.

Pitane Nekropolisi'ndeki kazılar 1959-1965 yılları arasında E. Akurgal'la devam etmiřtir⁵². Akurgal'ın bu kadar yıl sonra kentte yeniden kazı yapmaya karar vermesinin nedeni, Çandarlı'da köylüler tarafından tesadüfen bulunmuş olan Arkaik kouros heykelidir⁵³. Akurgal, Pitane'ye 1960 tarihinde ortaya çıkan bir Arkaik heykel nedeni ile gittiğini ve kentin kıstağında güzel Orientalizan vazolar içeren bir antik mezarlığın bulunduğunu görerek kazı yapmaya karar verdiğini söylemektedir. Çalışmalar bundan sonra 1965 yılına kadar, Pitane'nin çok güzel Aiolis seramiklerinin ve çok sayıda figürinin ele geçtiği Arkaik nekropolisinde devam

---

⁴⁷ Gültekin 1987, 17.

⁴⁸ Perrot-Chipiez 1894, 923.

⁴⁹ Keil 1992:1842.

⁵⁰ Conze 1912, 75.

⁵¹ Akurgal 1987, 11; Conze 1912, 76.

⁵² Greenewalt 2005, 561.

⁵³ Akurgal 1960, 5.

etmiştir⁵⁴. Kazı çalışmaları o sırada asistan olan Cevdet Bayburtluoğlu ve Ümit Serdaroğlu ile birlikte yürütölmüştür. Çalışmalara ayrıca arkeoloji öğrencileri Güven Bakır, Tomris Bakır ve Brigitte Schauenburg-Freier katılmıştır⁵⁵.

1997 yılında ise Bergama Müzesi tarafından kentte küçük bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Kazılan alanlardan Hellenistik, Roma ve Geç Bizans Dönemi seramikleri birlikte ele geçmiştir. Ayrıca bu çalışmalar sırasında 7 adet mezar açığa çıkarılmıştır. Mezarların bazılarının yakınlarında taş sütunlarla karşılaşmıştır. Ancak bu sütunlar ikinci kullanımdır ve olasılıkla zemini düzeltmek amacıyla kullanılmışlardır⁵⁶. Çandarlı Kazıları'ndan çıkan eserler İzmir, İstanbul ve Bergama olmak üzere üç müzeye dağılmıştır.

D. NEKROPOLİS

Akurgal'a göre gündün güne çok değerli buluntular veren Pitane Nekropolisi şimdiye değin Anadolu'da ortaya çıkartılan en zengin eskiçağ mezarlığıdır. Sınırları kesin belirli olan mezarlığın çok yoğun olarak kullanıldığı görölmüştür. Elde edilen buluntular değerlendirildiğinde mezarlığın en yoğun kullanıldığı dönemin İ.Ö. 6. yy. başları olduğu görölmektedir⁵⁷. Mezarlığın ana kullanım evresinin oluşturan Arkaik Dönem'e ait mezarlarda Orta ve Geç Korint vazolarından Orientalizan vazolara, Naukratis kaplarına kadar pek çok seramik eserin yanı sıra, bu tezin de çalışma konusunu oluşturan çok sayıda pişmiş toprak figürin ele geçmiştir⁵⁸. Bununla beraber üst seviyelerden Klasik ve Hellenistik Dönem'e ait parçalar ve tek tük lahitler de ele geçmiştir. Mezarlar tarım toprağı seviyesinin 50 cm altından başlamakta ve bugünkü su seviyesinde son bulmaktadır⁵⁹.

Pitane Nekropolisi, Arkaik Dönem ölü gömme gelenekleri hakkında da önemli bilgiler vermektedir. İ.Ö. 6. yy. mezarlarında kremasyon gömüler bulunmaktadır.

---

⁵⁴ Greenewalt 2005, 561.

⁵⁵ Akurgal 1993, 60.

⁵⁶ Soyaker – Nalbantoğlu 1999, 1-5.

⁵⁷ Akurgal 1960, 5.

⁵⁸ Mellink 1961, 51.

⁵⁹ Akurgal 1960, 5.

Ele geçen vazoların veya seramik parçalarının pek çoğunun üzerinde yanık izlerine rastlanmıştır⁶⁰. Bunun yanı sıra kazı alanında karşılaşılan yanık tabakaların izleri cesetlerin mezarlık alanında yakıldığını göstermektedir⁶¹. Ölüler ya değişik boyutlardaki pişmiş toprak küpler ya da lahitlerin içine konarak gömülmektedir. Mezarların çoğu kabaca işlenmiş kesme taşlarla, bir daire oluşturacak şekilde çevrelenmiştir. Belki de bu şekilde mezara bir çeşit küçük Tümülüs havası verme amacındaydılar⁶².

Bu mezarlarda ne küplerin ne de içindeki iskeletlerin yerleştirilmesinde bir yön birliğinin olmadığı görülmektedir. İnce, uzun olanlar yere yatırılırken daha geniş dipli ve kendi başına ayakta durabilecek nitelikte olanlar kaideleri üzerine oturtulmuşlardır⁶³. Zaman zaman mezarların başına, ölü hediyesi olarak birtakım vazolar bırakıldığı da görülmektedir. Vazoların birçoğunun dip tarafı, bazılarının da her tarafı taşlarla örtülmüştür⁶⁴.

E. MİMARİ KALINTILAR

Pitane Kenti'ne ait mimari kalıntıların hepsi bugün harap olmuş durumdadır. Kentin bulunduğu alanın üzerini kaplayan tarlalar, bahçeler ve modern yapılar kalıntıları tahrip etmiştir. Bunun yanı sıra yarımada 1936 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmenler için bir yerleşme yeri olarak tahsis edilmiş, bu da antik kalıntıları büyük ölçüde tahrip etmiştir⁶⁵. Diğer yandan İlkçağdan günümüze kalıntıların çok az ulaşmış olmasının önemli sebeplerinden biri de mimari parçaların deniz yoluyla taşınmasıdır⁶⁶.

---

⁶⁰ Cook – Blackman 1964-1965, 35.

⁶¹ Akurgal 1960, 5.

⁶² Cook-Blackman 1964-1965, 35.

⁶³ Akurgal 1960, 6.

⁶⁴ Akurgal 1960, 5-6.

⁶⁵ Gültekin 1987, 3.

⁶⁶ Dörner 1979, 872.

Pitane, iki limanlı bir Aiol kentidir⁶⁷. Doğudaki liman oldukça durgun bir göl görünümünde, batıdaki liman ise açıklardan esen rüzgarların etkisi ile çoğu zaman dalgalıdır. Bundan dolayı doğudakine dişi liman, batıdakine ise erkek liman denilmiştir. Bu özelliği nedeniyle, gelen gemilerin rahat yanaşabilmesi ve barınabilmesi için bir dalgakıran yapılmıştır. Bu antik limanın su içindeki temellerinin 1980'lerin başında hala izlenebilir durumda olduğu⁶⁸ ve bu izlerin açıktaki küçük kayalık bir adaya kadar uzandığı söylenilmektedir⁶⁹. Ancak, daha sonra bu eski limanın üzerine daha geniş yeni bir liman yapılmış ve bu yeni liman, eski limanın görünürdeki izlerini bütünüyle silmiştir⁷⁰.

Antik dönemde kenti savunmak için yarımada'nın tümü bir surla çevrilmiştir. Ancak bugün buna ait kalıntılar da neredeyse tamamen yok olmuştur. Sadece birkaç yerde kesilmiş büyük taş bloklar ve duvar izleri görülmektedir. Conze, bu surlarla ilgili tanımlamaları ayrıntılı biçimde yapmıştır. Duvarların çeşitli yerlerinden yaptığı ölçümlere göre surların kalınlığı 2.35-2.50-2.55 m arasında değişmektedir.

Antik kentin içinde doğuda, tam ortada bir duvar çizgisi vardır. 5-15 m yüksekliğe kadar korunmuş olan bu duvarlar olasılıkla bir tiyatronun duvarlarıdır. Aynı çizgide kuzeye doğru 200 m kadar giden çok güzel bir teras vardır. Yine insan eliyle kalıntıları yok edilmiş bu alanda, bir stadion olabileceği düşünülmektedir⁷¹.

Kentin geç dönem kalıntıları arasında ise İ.S. 13 ve 14. yy.'larda Cenevizliler tarafından yapılmış görkemli bir kale hala vardır ve bu kale hala varlığını korumaktadır. 15. yy.'ın ikinci yarısında Türkler tarafından yenilenmiş⁷², 1814 yılında biraz değişikliğe uğramış, 1955 yılında ise aslına uygun olarak restore edilmiştir⁷³. Daha da önemlisi, bu kale Yunan duvar işçiliği gösteren bir antik

---

⁶⁷ Strabon XIII.1 67.

⁶⁸ Gültekin 1987, 6.

⁶⁹ Gültekin 1987, 15.

⁷⁰ Gültekin 1987, 6.

⁷¹ Conze 1912, 100.

⁷² Yapının temelini çeviren payandalar bu dönemde eklenmiştir.

⁷³ Gültekin 1987, 9-10; Akurgal 2000, 360.

dönem yapısının üzerine oturmaktadır⁷⁴. Doğu yönünde kale duvarlarının altına doğru uzanan ve muntazam kesilmiş birkaç taş dizisi burada daha önceden kalma bir yapının varlığına işaret etmektedir. Bu taş dizisi, işçiliği bakımından İ.Ö. 4.-3. yy. özellikleri göstermektedir⁷⁵.

Kalenin doğu yönündeki evlerden birinde büyük bir dehliz mevcuttur. Tonozlu bir yapı olan bu dehliz çok ince işçiliğe sahip dikdörtgen taşlardan yapılmıştır. Yapı büyük ihtimalle Roma Dönemi'ne aittir⁷⁶.

---

⁷⁴ Conze 1912, 100.

⁷⁵ Gültekin 1987, 12.

⁷⁶ Gültekin 1987, 15.

II. TANRI VE TANRIÇA FİGÜRİNLERİ

A. MANTOLU EROS FİGÜRİNİ (KAT. NO. 1)

a. Tanım ve Analoji

Hellenistik Dönem’de Aphrodite ve Eros figürinleri Anadolu’daki mezarlarda en çok ele geçen tanrı/tanrıça figürinleri arasındadır. Her ikisi de Myrina Nekropolü’ndeki mezarlarda İ.Ö. 3. yy.’dan İ.S. 1. yy.’a kadar kesintisiz olarak izlenebilmektedir⁷⁷.

Pitane tipindeki Eros figürinleri, mezarlarda çok sayıda ele geçtikleri için, çoğu bilim adamı tarafından “Cenaze Erosları” olarak tanımlanmışlardır⁷⁸. Bu grupta Eroslar, genellikle elbiseli, başını öne veya yana doğru eğmiş ve ağzını himationunun bir kısmıyla örtmüştür⁷⁹, mahzun ifadeli bir çocuk görünümünde karşımıza çıkmaktadır. Bu grubun en önemli özelliği, Eros’un çocuksu neşesini yansıtan grupların karakterinden çok farklı olmasıdır. Özellikle giysili olanların, düşünceleri fizyonomileri, kafalarını eğmiş olmaları onlara gizemli bir hava vermektedir. Çıplak betimlenmiş örneklerde bile neşe veya sevinç ifadesi söz konusu değildir⁸⁰. Bu tipin aynı formda ama kanatsız olan bazı örnekleri de vardır ki bunlar cenaze Erosları olarak tanımlanan gruptan biraz daha ayrı tutulmaktadır⁸¹.

Cenaze Eros’u figürinlerinin en popüler olduğu yerlerin başında Myrina gelmektedir. Hatta buradaki bazı mezarlarda, bunlardan 30-40 tane birden bulunduğu olmuştur. Myrina Nekropolü’ndeki örnekler çoğunlukla, üzüntünün ve ağıtın simgesi olan siren figürleriyle beraber ele geçmiştir⁸².

---

⁷⁷ Işın 2007, 34.

⁷⁸ Burr Thompson 1963, 105.

⁷⁹ Ağzı örtüyle kapatmak bir ağıt ve sessizlik ifadesidir.

⁸⁰ Pottier – Reinach 1888, 150-151.

⁸¹ Burr Thompson 1963, 105.

⁸² Pottier – Reinach 1888, 150.

Rohde, Eros figürlerinin evlenmeden ölen genç kızların mezarına konduğu şeklinde bir yorum yapmaktadır⁸³. Ciaghi, benzer bir şekilde, Eros figürlerini evlilik sembolü olarak tanımlamaktadır⁸⁴. Frœhner, bunun tam tersi sayılabilecek bir görüş öne sürmektedir. Frœhner'e göre; mezarlardan ele geçen Eros heykelcikleri, ölümünden sonra tanrılaştırılmış ve bir idole dönüşmüş genç delikanlıları temsil etmektedir⁸⁵. Pottier ve Reinach ise, bütün Eros figürleri için tek bir kavram ileri sürmeyi sakıncalı bulmuş ve "idol" anlamını, kanatlı ama giysili olan, ayrıca duruş ve hareketleri ile de normal Eros'lardan daha farklı görünen figürlere vermişlerdir. Bu tipteki idoller, ölümlü bir giysi içerisindedir ve mezara hapsedilmiş olan ölülerin ruhunu temsil etmektedir. Bu tip dışındaki Eros figürlerini ise cenaze geleneğinden ayrı tutmakta ve tamamen dönemin modası ile ilişkilendirmektedirler⁸⁶.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki; ölünün cinsiyeti ne olursa olsun bu figürlerin, en azından giysili gruba dâhil olanlarının, gerek fizyonomileri gerekse aksesuarlarını ve jestlerini kullanarak vermiş oldukları mesajlar bunların cenaze geleneği ile ilişkili olduğunu ve mezar dekorasyonunda da önemli bir yere sahip olduklarını göstermektedir.

Tabii ki bu yorumlar sadece cenaze geleneği ile ilgili olan Eros figürlerini kapsamaktadır. Aşk tanrısına ait figürlerin taşıdığı sembolik anlam, kullanıldığı yerlere göre farklılaşmaktadır.

Figürinimiz ile bire bir benzer olduğunu söyleyebileceğimiz örnekler, Myrina Nekropolü'nden ele geçmiştir⁸⁷. Diğer yakın örnekleri de yine yoğunlukla Myrina'da⁸⁸ ve ayrıca Troia'da görülmektedir⁸⁹.

---

⁸³ Rohde 1968, 8.

⁸⁴ Ciaghi 1993, 228.

⁸⁵ W. Frœhner, *Terres Cuites D'Asie Mineure* (Paris 1879) 21, 41.

⁸⁶ Pottier – Reinach 1888, 150.

⁸⁷ Leyenaar-Plaisier 1979, lev. 101. 703; Pottier – Reinach 1888, lev. 12. 146; Winter 1903b, lev. 127. 2; Pottier 1909; lev. 22. 508-509.

⁸⁸ Winter 1903b, lev. 127-128.

⁸⁹ Burr Thompson 1963, lev. 23. 87; lev. 24. 89-90.

b. Tarihleme

Eser Myrina'dan ele geçen örnekler ışığında İ.Ö. 2.yy. sonu – 1.yy. başına tarihlenmektedir⁹⁰.

B. AYAKTA DURAN EROS FİGÜRİNİ (KAT. NO 2)

a. Tanım ve Analoji

Pitane'de sadece iki örnekle temsil edilen Eros figürinleri tipolojik açıdan birbirlerinden belirgin derecede farklılık göstermektedir.

Kat. No. 2'de incelediğimiz Eros, diğerinin aksine çıplak olarak betimlenmiştir. Diğerleri gibi serbest ve hareketli bir biçimde değil; sanki kanatlarının oluşturduğu zeminde alçak bir kabartma şeklinde işlenmiş gibi durmaktadır. Buna benzer alçak kabartma şeklinde yapılmış Eros figürinleri başka yerlerde de karşımıza çıkmaktadır⁹¹. Figürinimiz, bugünkü korunmuş haliyle her ne kadar bunlara benziyormuş gibi görünse de Myrina'dan ele geçen ve neredeyse aynı kalıptan çıkmış olduğunu söyleyebileceğimiz benzerlikte bir örnek, orijinalinde bu figürinin çok daha farklı bir kompozisyona sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Eros figürininin, tek olarak ele alındığında Myrina 930 numaralı eser⁹² ile birebir aynı olduğu görülmektedir. Buna ilaveten Myrina örneği daha iyi korunmuştur ve bu da eksik kalan detayların tamamlanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu eserde Eros figürünün sağında, belden aşağısı korunmuş olan başka bir figürün daha var olduğu görülmektedir⁹³. Bu bir Aphrodite figürüdür ve boyutları Eros'tan çok daha büyüktür. Daha açıklayıcı bir tanım verecek olursak; Eros'un başı Aphrodite'nin bel hizasına gelmektedir. Ancak Aphrodite, Eros gibi çıplak değildir. Khiton ve himation giymiştir. Eros figürü ise, hem böyle küçük boyutlu olması hem de anatomik

⁹⁰ Leyenaar bu tarihlemeyi yaparken, eserin stilistik özelliklerinden ve başka benzer örneklerden yola çıkmaktadır. Leyenaar-Plaisier 1979, 270.

⁹¹ V. Canarache, Masken und Tanagra Figuren (Konstanza 1969), 66-67.

⁹² Mollard-Besques 1963, lev. 190c.

⁹³ Bu kısım bizim figürinimizde kırıktır.

özellikleri nedeniyle, *mellephebe*⁹⁴ yani ergenlik çağına gelmek üzere olan Eros olarak tanımlanmıştır.

Bu grubun varlığı, Pitane örneğinde Eros'un başının yukarı doğru bakar şekilde tasvir edilmiş olmasını da açıklamaktadır. Bu bağlamda, Eros'un kendinden çok daha büyük tasvir edilmiş olan Aphrodite'ye doğru bakmakta olduğunu söyleyebiliriz. Eros'un sağ elinde tutmuş olduğu nesne, Myrina örneğinde de çok belirgin değildir. Mollard-Besques bunun bir fener⁹⁵ veya vazo olabileceği yönünde bir yorum getirmiştir⁹⁶.

Bu grubun Attika kaynaklı bir Eros-Aphrodite grubunun imitasyonu olduğu düşünülmektedir. Bunlarda Eros, genellikle Aphrodite'nin sağında durmaktadır ve sağ elinde bir thymiaterion tutmaktadır. Bu bağlamda bizim figürümüzün elinde tutmuş olduğu objenin de thymiaterion olması muhtemeldir. Çünkü Atina'da ve Troas'ta bu gruba ait Erosların elinde görülen thymiaterionlar, Pitane Erosu'nun elindeki objeye form olarak benzemektedir⁹⁷.

Bu grubun benzerlerinin Korint'te de görülüyor olması nedeniyle bazı bilim adamları bu grubun Korint kökenli olduğunu ileri sürmektedir. Ancak Mollard-Besques, bu tipin ana dağılım merkezlerine ve daha da önemlisi Agora ve Pnyx kazılarında çıkan çok sayıda örneğe dayanarak Atina'lı bir yaratımın daha muhtemel olduğunu düşünmektedir.

Mollard-Besques'in ana dağılım merkezleri olarak belirlediği yerler; Thasos, Kyrene, Halikarnassos, Kıbrıs ve Pantikapaeum'dur⁹⁸. Ayrıca Troas Bölgesi'nde⁹⁹, Atina'da¹⁰⁰ ve Tanagra'da¹⁰¹ da bu grup figürinler görülmektedir.

⁹⁴ Μελλέφηβος, η, ilk kez Plinius tarafından kullanılmış bir terimdir. Bkz. Liddell – Scott sözlüğü.

⁹⁵ Burada “fener” anlamına gelen *lanterne* kelimesi ile bir çeşit aydınlatma aracı kastedilmiştir.

⁹⁶ Mollard-Besques 1963, 154.

⁹⁷ Winter 1903b, lev. 198. 1-2.

⁹⁸ Mollard-Besques 1963, 154.

⁹⁹ Winter 1903b, lev. 198. 1; Mendel 1908, lev. 4. 1.

¹⁰⁰ Winter 1903b, lev. 198. 2.

¹⁰¹ Winter 1903b, lev. 198. 2b; Kleiner 1984, lev. 37. 1.

b. Tarihleme

Bu grubun en erken örnekleri, Aphrodite'nin giysi kıvrımlarından ve baş tipinden dolayı İ.Ö. 5. yy. sonuna tarihlenmektedir. Ancak Mollard-Besques Myrina'daki eserin, bu grubun geç bir örneği olduğunu söylemekte ve İ.Ö. 1. yy.'a tarihlenmektedir. Bizim figürinimizin de bu eserin birebir aynısı olduğunu düşünerek İ.Ö. 1. yy.'a tarihlenmenin uygun olacağını düşünmekteyiz.

C. SANDALETİNİ ÇÖZEN APHRODİTE FIGÜRİNİ (KAT. NO. 3) ¹⁰²

a. Tanım ve Analoji

Kat. No. 3'de incelediğimiz Aphrodite figürünü Baltacı kazılarında ele geçmiştir. Bu figürün, ilk olarak 1903 yılında, dünya müzelerinde oldukça kapsamlı bir katalog çalışması yapan Franz Winter tarafından¹⁰³, daha sonra da 1908 yılında, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndeki figürinler üzerinde çalışan Gustave Mendel tarafından yayınlanmıştır¹⁰⁴. Söz konusu figürünün bugünkü durumda başı eksiktir. Ancak Winter tarafından yayınlandığı tarihte eserin tam olduğu görülmektedir. Winter'ın yapmış olduğu çizimden görüldüğü kadarıyla tanrıça başını, arkaya çıkartmış olduğu bacağına doğru eğmiştir ve yapmakta olduğu işe odaklanmış durumdadır. Saçları topuz şeklindedir.

Hellenistik Dönem'de Aphrodite figürlerinin Myrina'daki popülaritesinden yukarıda bahsetmiştik. Özellikle sandaletini çözen Aphrodite figürinleri için, Priene ve Smyrna'da da benzeri bir yoğunluk söz konusudur. Delos, Myrina, Smyrna ve Priene başta olmak üzere Batı Anadolu'da sandaletini çözen Aphrodite figürinlerinin bu kadar yoğun ele geçmesi bu tipin orijinal yaratımının Batı Anadolu'daki şehirlerden birine ait olduğunu düşündürmektedir. Batı Anadolu dışında en yaygın görüldüğü bölgeler ise İtalya ve Sicilya'dır¹⁰⁵.

Çıplak olarak betimlenmiş sandaletini çözen Aphrodite figürinleri, İ.Ö. 2.yy. sonundan itibaren hem pişmiş toprak hem de bronz örneklerde karşımıza

¹⁰² **Kat. No. 4** deki ayak fragmenti bu Aphrodite figürinine aittir.

¹⁰³ Winter 1903b, lev. 206. 4.

¹⁰⁴ Mendel 1908, 181.

¹⁰⁵ Havelock 1995, 85.

çıkmaktadır.¹⁰⁶ Aynı tip, Aphrodisias'taki bronz sikkeler üzerinde de betimlenmiştir¹⁰⁷. Sandaletini çözen Aphrodite figürinlerinin orijinalinde Aphrodite *Monoknemos*'tan¹⁰⁸ esinlendiği düşünülmektedir¹⁰⁹. Burada muhtemelen, banyo yapma hazırlığında olan bir Aphrodite söz konusudur¹¹⁰.

Mezarlara bırakılan Aphrodite figürinleri ya basit bir ölü hediyesi ya da ölen kişi için özel bir anlam taşıyan kişisel bir eşya olarak düşünülmektedir ve bunun için kişinin cinsiyeti önemli değildir. Hem kadın hem de erkek mezarlarına bırakılabilir¹¹¹. Aphrodite figürinlerinin mezarlarda kullanılması, çoğunlukla tanrıçanın khthonik kimliğine bağlanmaktadır. Çünkü Aphrodite ölü kültü ile ve yer altı dünyasıyla çok güçlü bağları olan tanrıçalardan biri olarak düşünülmektedir¹¹² ve bir anlamda da “yeniden doğuşun” simgesidir. Bu bağlamda tanrıçanın yeniden yaratıcı gücü, yeniden hayata dönebilmek için bir umut kaynağı olmuş olmalıdır¹¹³. Bununla beraber, tanrıçanın khthonik yönü biraz belirsizdir. Araştırmacılar Aphrodite için bu terimi sıkça kullanmakla birlikte, nedenleri üzerine bir açıklama getirmemişlerdir. Aphrodite figürinlerinin mezarlardan çok sayıda ele geçmiş olması, araştırmacıları böyle bir düşünceye itmiş olabilir. Bunun dışında, tanrıçanın böyle bir özelliği olabileceği yönündeki mitolojik anlatımlar da çok yeterli değildir. Aphrodite'nin yer altı dünyasıyla ilişkili olan tek mitosu, Adonis mitosudur ve bu mitosa göre Aphrodite, Persephone tarafından kaçırılan Adonis'i geri almak için Tartaros'a inmiştir¹¹⁴. Bu öykü aslında, İştâr'ın Temmuz'u kurtarmak için yer altına inişinin anlatıldığı Akad mitosunun bir versiyonudur. Benzer bir öykü birtakım farklılıklarla, İnanna'nın yer altına inişinde karşımıza çıkmaktadır¹¹⁵ ki, bilindiği

¹⁰⁶ Evans 1886, 36.

¹⁰⁷ Havelock 1995, 83; Evans 1886, 36; Vafopoulou-Richardson, 41.

¹⁰⁸ *Monoknemos* bir duruş biçimini ifade etmektedir. Bu kelime sözlük anlamı olarak “*showing one shin*” (tek bacağını öne çıkartmış) olarak açıklanmaktadır. Bkz. Liddell – Scott sözlüğü.

¹⁰⁹ Işın 2007, 35; Evans 1886, 36; Vafopoulou-Richardson, 41.

¹¹⁰ Havelock 1995, 83-84; Vafopoulou-Richardson, 41.

¹¹¹ Işın 2007, 35.

¹¹² Vierneisel-Schlörb 1997, 25.

¹¹³ Işın 2007, 35.

¹¹⁴ Graves 2004, 76.

¹¹⁵ İştâr ve İnanna'nın yer altına iniş mitosları için bkz. Eliade 2003b, 85-88.

üzere Aphrodite bu tanrıçalarla yakın benzerlikler göstermektedir¹¹⁶. Bunun dışında, Aphrodite'nin Hermes ile olan yakınlığı da tanrıçaya böyle bir kimlik yüklenmesine neden olmuş olabilir.

Antik çağ yazarlarına baktığımızda ise khthonik anlam taşıyan Aphrodite'den bahseden tek yazarın Pausanias olduğunu görmekteyiz. Pausanias, adına tapınaklar inşa edilen bir *Aphrodite Melaenis*¹¹⁷ kültünden bahsetmektedir ki; bu kült yer altı dünyası ile ilişkili olan bir Aphrodite'ye işaret etmektedir.

Bu eser de Eros figürünü gibi Myrina terrakottalarına benzemektedir ve en yakın örnekleri de yine burada¹¹⁸ ve Taras'da görülmektedir¹¹⁹.

b. Tarihleme

Eser, Anadolu'daki sandaletini çözen Aphrodite figürlerinin erken tiplerinden birini yansıtmaktadır ve benzer örneklerine göre İ.Ö. 2. yy.'ın ilk yarısına ait olmalıdır¹²⁰. Söz konusu benzer örneklerin tarihlendirmelerinde eserin saç tipi, duruşu vb. stilistik özelliklerinden yararlanılmıştır.

---

¹¹⁶ Eliade 2003b, 344.

¹¹⁷ Kara Aphrodite. Bkz. Pausanias, 2.2.4; 8.6.5; 9.27.5.

¹¹⁸ Mollard-Besques 1963, lev.20 a-c.

¹¹⁹ Vafopoulou-Richardson, res. 46; Winter 1903b, lev. 206. 5.

¹²⁰ Mollard-Besques 1963, 21; Vafopoulou-Richardson, 41.

III. İNSAN FIGÜRİNLERİ

A. KADIN FIGÜRİNLERİ

1. Oturan Kadın Figürinleri (Kat. No. 5-14)

a. Tanım ve Analoji

Pitane’de ele geçen kadın figürinleri arasında baskın ve belirgin grubu tahtta oturan kadınlar grubu oluşturmaktadır. Bunlar form açısından İ.Ö. 6. yy başı ile ortasına tarihlenen¹²¹ mermer Brankhid heykellerini anımsatmaktadırlar¹²².

İ.Ö. 550 yılından itibaren görülmeye başlanan Doğu Yunan kökenli oturan kadın heykelcikleri İ.Ö. 450 yılına kadar varlığını sürdürmüştür¹²³. En popüler oldukları dönem yaklaşık 530-510 yılları arasındır¹²⁴. Bununla beraber bu figürinlerin çok ilkel örnekleri değişik kol ve duruş şekilleri ile geç 8. yy.’a kadar izlenebilmektedir¹²⁵. Hatta Kara, bu tipin öncülerinin Geç Miken havzasına kadar dayandığını ileri sürmektedir¹²⁶.

Çalışmamızın konusunu oluşturan eserler temelde; poloslu (**Kat. No. 5, 6, 7**¹²⁷), polossuz (**Kat. No. 9, 10, 11, 12, 13**) ve Attika tipi (**Kat. No. 14**) olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Bununla birlikte hepsi genel itibariyle birbirine çok benzemektedir. Figürinlerin hepsinde görülen ortak özelliklerini şöyle sıralayabiliriz; figürler arkalıklı bir taht (veya iskemle) üzerinde dik vaziyette oturmaktadırlar. Eller dizler üzerindedir. Tamamıyla giysilidirler. Himationun altına başka bir elbise daha

¹²¹ Akurgal 1961, 225-288, res. 189-192; Boardman 2001, 11, no. 94-95.

¹²² Mylonas – Kourouniotes 1933, 281; Orsi 1906, s. 708.

¹²³ Higgins 1986, 94.

¹²⁴ Blinkenberg 1931, s. 508.

¹²⁵ Kara 2001, 41.

¹²⁶ Kara 2001, 31.

¹²⁷ Kat. No. 7 de yer alan figürin daha önce İren tarafından yayınlanmıştır. Bkz. İren 2003, lev. 68. 331

giymişlerdir. Sadece yüz, eller ve ayaklar açıktadır. Göğüsler dışında vücut hatları belli olmamaktadır. Göğüsleri belli etmekteki amaç da figürin cinsiyetini vurgulamak olmalıdır. Leyenaar, himationun içindeki elbisenin peplos olduğunu söylemektedir¹²⁸. Aslında vücut hatlarının belli olmamasını böyle kalın kumaşlı bir giysiye bağlamak mantıklı görünmektedir, ancak genel olarak kabul edilen görüş bu elbisenin khiton olduğu yönündedir. Sadece poloslu örneklerde elbise kıvrımlarının verildiği görülmektedir. Bu örneklerde, dizler üzerine düşen kısımda himation çift kıvrımlı olarak tasvir edilmiştir (**Kat. No. 5, 6**). Polosun üzerinden sarkan bir örtü omuzları kapatmaktadır. Polosuz örneklerde de yine bir başörtüsü kenarlardan sarkarak omuzlara düşmektedir. Ayrıca bunlarda, başörtüsünün altında düz bir bant görülmektedir. Figürlerin oturdukları tahtın arkalığı omuzlara kadar uzanmaktadır. Alt kısmı korunmuş olan tüm örneklerde tahtın düz bir kaideye sahip olduğu ve ayakların da bu kaide üzerinde durduğu görülmektedir. Tahtın arkalığı kabaca düzlenerek belli edilmiştir.

Bununla birlikte **Kat. No. 14**'de incelediğimiz eser daha farklı özellikler gösterdiği için ayrı olarak ele alınmıştır. Söz konusu örnekte tahtın omuz hizasında simetrik çıkıntılara sahip olduğu görülmektedir. Bu şekilde kanat çıkıntılarında sahip olan tahtlar Attika'ya özgüdür. İki yanda yer alan ve muhtemelen ahşap taklidi olarak verilmek istenen tornalanmış ayakları da yine Attika tipi tahtlarda görülen bir özelliktir¹²⁹. Diğer oturan kadın figürlerinin aksine, arka kısımda baş profili işlenmemiştir. Arka taraf bütünüyle düz bırakılmıştır. Bu eser, saç yapısı ile de diğerlerinden ayrılmaktadır. Diğer oturan kadın figürlerinde saç başörtüsünün altında düz bir plastik hat olarak verilirken **Kat. No. 14**'de tanımladığımız figüründe, saçlar başörtüsünün altından bukleler şeklinde tasvir edilmiştir. Ayrıca bu tipte, özellikle poloslu örneklerde daha belirgin olarak gördüğümüz, simetrik bir himation söz konusu değildir. Bununla beraber figürün elinin ve kolunun Doğu Yunan örneklerindeki gibi plastik olarak verilmiş¹³⁰ olması dikkat çekicidir.

¹²⁸ Leyenaar-Plaisier 1979, 12, lev. 2, res. 7.

¹²⁹ Vierneisel-Schlörb 1997, 23.

¹³⁰ Vierneisel-Schlörb 1997, 24.

Higgins'in ileri sürdüğüne göre bu tip nereden ele geçmiş olursa olsun Attika üretimidir ve yerel taklitleri yoktur¹³¹. Laumonier ise bunun Attika kökenli bir tip olduğunu kabul etmekle beraber Rodos'ta taklitlerinin üretilmiş olduğunu iddia etmektedir¹³². Bu değerlendirmeler ışığında, **Kat. No. 14**'de incelediğimiz eserin Attika'dan ithal bir heykelcik olması kuvvetli bir ihtimaldir.

Bu tipin benzer örneklerini Atina Kerameikos¹³³, Attika¹³⁴, İtalya¹³⁵, Delos¹³⁶, Tanagra¹³⁷, Boiotia¹³⁸, Eleusis¹³⁹, Olbia¹⁴⁰, Aigina¹⁴¹, Rodos¹⁴² ve biraz daha farklı bir baş tipi ile olsa da aynı duruş ve taht tipi ile Knossos'ta¹⁴³ görmekteyiz.

Diğer figürinlerde ise tahttan ziyade, basit bir koltuk söz konusudur. Bu koltuk tipi "Klismos" olarak tanımlanmaktadır. Bu figürinler özellikle İ.Ö. 6.yy.'ın ikinci yarısında hakimdir ve İ.Ö. 5. yy içlerine kadar da devam eder. Alçak stephaneleri, geniş saç bantları bazen de yüksek polosları olur. Baş ve omuzlara yayılmış simetrik himationun uçları dizlere kadar ulaşmaktadır. Eller ve kollar plastik olarak verilmiştir. Bununla beraber erken örneklerde eller ve kollar çok belirlenmemiştir. 5. yy. örnekleri tipolojik olarak değişmiş saçlardan anlaşılır. Bu

---

¹³¹ Higgins 1954, 175.

¹³² Laumonier 1956, 70.

¹³³ Vierneisel-Schlörb 1997, lev. 15. 65; 16. 66-67; 17. 71-72; 18. 74, 75, 78, 80, 81; 20. 88-90.

¹³⁴ Breitenstein 1941, lev. 20. 175, 177-178; Mollard-Besques 1954, lev. 2. B6; (biraz daha yüksek bir stephane ile) Higgins 1967, lev. 29; Leyenaar-Plaisier 1979, lev. 2. 9-11; Paul 1959, lev. 2; Brooner 1938, res. 73. AF664-665.

¹³⁵ Mollard-Besques 1954, lev. 48. B528-529.

¹³⁶ Laumonier 1956, lev.7. 79-80; 23. 239.

¹³⁷ Higgins 1986, 96, no. 108-109.

¹³⁸ Mollard-Besques 1954, lev.10. B84; Pottier 1909, lev. 7. 189.

¹³⁹ Mylonas – Kourouniotes 1933, 282, res. 15.

¹⁴⁰ Скуднова 1988, 105, kat. no. 158.

¹⁴¹ Furtwängler 1906, lev. 110. 11-12.

¹⁴² Jacopi 1931, res. 181, 234, 323.

¹⁴³ Higgins 1967, lev. 23 E.

örneklerde saç, genellikle başın üstünde bir çizgiyle ayrılmıştır. Ayrıca geç örneklerde tahtın erken örneklerle göre daha dar olduğu görülmektedir¹⁴⁴.

Doğu Yunan Aphrodite grubu altında değerlendirilen bu tip figürinler¹⁴⁵, Rodos başta olmak üzere Samos, Miletos ve birçok başka Güney İonia kentinde Arkaik Dönem’de oldukça popülerdir¹⁴⁶. Bu figürinler stilistik olarak Samos ve Miletos heykeltıraşı eserleri ile de benzeşmektedir¹⁴⁷, ancak bu tipin ilk olarak nerede üretildiği tartışma konusudur. Buluntu yoğunluğu nedeniyle, daha önceleri Rodos veya Samos’ta ortaya çıktığı düşünülmüştür¹⁴⁸. Higgins, bunların muhtemelen Miletos kökenli olduğunu ve Rodos’a çok sayıda ihraç edildiğini ileri sürmektedir¹⁴⁹. Blinkenberg, bu heykelticilerin hepsinin İonia’da tek bir atölyede üretilmiş olması gerektiğini, ancak bu atölyenin yerini kesin olarak belirlemenin güç olduğunu söylemektedir¹⁵⁰. Blinkenberg’in 1930’lu yıllarda yaptığı bu yorum hala geçerliliğini korumaktadır ve bugün bu tip genel olarak İonia üretimi olarak kabul edilmektedir¹⁵¹. İonialı sanatçıların Yunan dünyasının hemen her yerinde çalışmış olmaları da stilistik açıdan üretim yerini belirlemeyi imkansız hale getirmektedir. Çünkü sanatçılar tekniklerini de gittikleri yerlere beraberlerinde götürmüşlerdir.

Tanrısal atribüsü olmayan oturan kadın figürinlerinin ne amaçla yapıldıklarına ya da kimi temsil ettiklerine dair pek çok farklı yorum vardır. Tahtta oturma pozunu genellikle tanrılar, kahramanlar ya da ölümler için kullanılmaktadır¹⁵². Öncelikle bu heykelticilerin¹⁵³ pek çoğunun, mezar hediyesi olarak kullanıldığına dikkat çekmek gerekmektedir. Pek azı ise evlerde veya kutsal alanlarda ele geçmiştir.

¹⁴⁴ Vierneisel-Schlörb 1997, 32-34.

¹⁴⁵ Higgins 1967, 32; Bell 1981, 15.

¹⁴⁶ Bell 1981, 15.

¹⁴⁷ Lieppmann 1975, 15; Bell 1981, 15.

¹⁴⁸ Pisani 2006, 277.

¹⁴⁹ Higgins 1986, 94.

¹⁵⁰ Blinkenberg 1931, s. 509.

¹⁵¹ Pisani 2006, 277; Alexander 1934, 126.

¹⁵² Vierneisel-Schlörb 1997, 23.

¹⁵³ Sadece oturan kadın figürinleri değil, diğer tiplere dâhil olan figürinler için de aynı durum söz konusudur.

O yüzden bunların çoğunun ölü kültü ile ilişkili olduğu ve o kişinin ölümünden önce de ev altalarında tanrılara sunu olarak sunulduğu düşünülmektedir¹⁵⁴. Schefold'un görüşüne göre¹⁵⁵ bunlar tanrı tarafından kendisine birtakım güçler verilen ölüyü temsil ederler, ama bu tanrının kendisi değildir. Charitonides¹⁵⁶ bu figürlerin khthonik Aphrodite'yi temsil ettiği yönünde bir görüş ileri sürmektedir. Rohde da Rodos'ta üretilen bu figürinlerin bizzat bir tanrıçayı temsil ettiğini, ancak bunun hangi tanrıça olduğunun bilinmediğini söylemektedir¹⁵⁷. Mylonas¹⁵⁸ bunların birer ölü hediyesi olduğunu göz önünde bulundurarak, ölen kişilerin akrabası, annesi ya da yardımcısı olduğu görüşünü savunmaktadır. Blinkenberg kısmen bu görüşe katılmaktadır. Blinkenberg'e göre bunlar sıradan insanlardır ve bunu kullananlar belki de kutsal bir varlığın yanında bu heykelcik vasıtasıyla korunacaklarına inanmaktaydılar¹⁵⁹. Peredolskaja¹⁶⁰ söz konusu tipin kendisinden çalınan kızı Persephone için yas tutan Demeter'i temsil ettiğini düşünmektedir. Laumonier, ayrıntılı bir yorumda bulunmamakla beraber bu figürinlere tanrıça veya rahibe sıfatını yakıştırmaktadır¹⁶¹. Bell, Morgantine'den ele geçen bir oturan kadın heykelciğinin, mezar buluntusu olmasından dolayı, Persephone'yi temsil ediyor olabileceğini söylemektedir¹⁶². Bununla beraber Bell'in, bu yorumu söz konusu heykelciğin ele geçtiği yere göre yaptığını da göz önünde bulundurmak gerekir. Pek tabii ki bu yorumlar tanrısal atribüsü olmayan figürinler için yapılmaktadır. Çünkü taşıdıkları atribüleri veya giysileriyle hemen kendini belli eden tanrıça figürinleri vardır. Rodos Kabirion'dan ele geçen, kucağında güvercin taşıyan Aphrodite¹⁶³ veya Kore¹⁶⁴, miğferli Athena¹⁶⁵, Boiotia'dan¹⁶⁶ kucağında çocuk taşıyan Demeter figürini

¹⁵⁴ Lieppmann 1975, 15.

¹⁵⁵ Schefold 1958, 27.

¹⁵⁶ Charitonides 1958, 45.

¹⁵⁷ Rohde 1968, 14.

¹⁵⁸ Mylonas 1975, 295.

¹⁵⁹ Blinkenberg 1931, süt. 510.

¹⁶⁰ Peredolskaja 1964, 13.

¹⁶¹ Laumonier 1956, 67.

¹⁶² Bell 1981, 125.

¹⁶³ Alroth 1989, 104, res.. 58; Lieppmann 1975, 67, no. 53; Vierneisel-Schlörb 1997, lev. 21. 100; Richardson 1898, 214, res. 19.

¹⁶⁴ Davidson 1952, 32, lev. 8. 118-121.

gibi. Atina'dan ele geçen ve kucağında aslan tutan oturan kadın figürünü ise¹⁶⁷ büyük ihtimalle tanrıça Kybele'yi temsil etmektedir. Laumonier, bu konuda daha farklı bir yorumda bulunmakta ve bu heykelciklerin güvercin, aslan, tymphanum vs. gibi atribülerinin olmasının, bunların kesin olarak tanrıçanın kendisini temsil ettiği anlamına gelmediğini söylemektedir. Laumonier'e göre bu tip figürinler, tanrıçaya çok bağlı dindar bir kadını da temsil ediyor olabilir¹⁶⁸. Bununla beraber, bazen hiçbir atribüsü olmadığı halde oturan poloslu kadınların Aphrodite olarak değerlendirildiğini de görmekteyiz¹⁶⁹.

Bizim görüşümüze göre; oturan kadın figürinlerinin en azından poloslu olanları büyük olasılıkla bir ana tanrıçayı temsil etmektedir. Bu ana tanrıçanın da ya Aphrodite¹⁷⁰ ya da çok erken dönemlerden itibaren Anadolu'da tapım gören tanrıça Kybele olması muhtemeldir. Nitekim Reinach, Kyme'de yapılan kazılarda ele geçen oturan kadın tipinde bir heykelciği Kybele olarak yorumlamıştır¹⁷¹. Bununla beraber Reinach'ın yayınladığı oturan tanrıça, bizim elimizdeki örnekler tahtta oturma pozunda olması dışında benzememektedir. Winnefeld de tahtta oturan kadın heykelciklerinin Kybele olarak yorumlanabileceğini düşünen bilim adamları arasındadır¹⁷². Winnefeld'in Kybele olarak yorumladığı tahtta oturan kadın heykelcikleri bir elini göğsünde tutar vaziyettedir¹⁷³. Gordion'da bazen tymphanumu bazen de aslanı ile Kybele'yi temsil ettiği açıkça belli olan oturan kadın figürinleri vardır¹⁷⁴. Hatta bunların bazılarının yüksek poloslu olduğu görülmektedir. Ancak tümü Hellenistik Dönem'e tarihli bu oldukça ihtişamlı ve gösterişli figürinler ile bizim çalışmamızı oluşturan kadın figürinleri arasında ilişki kurmak zordur. Çünkü

---

¹⁶⁵ Alroth 1989, 53, res. 22.

¹⁶⁶ Pottier 1909. 59, lev. 7. 188.

¹⁶⁷ Winter 1903, lev. 43, no. 4.

¹⁶⁸ Laumonier 1956, 56.

¹⁶⁹ Charbonneaux 1936, 8, res. 10.

¹⁷⁰ Hem Pitane'nin diğer figürinlerinden pek çoğunun Aphrodite ile ilişkili olmasından hem de Aphrodite'nin bu pozda tasvir edilmiş birçok örneğinin olmasından dolayı.

¹⁷¹ Reinach 1889, 543, lev. 8.

¹⁷² Winnefeld 1968, 441.

¹⁷³ Winnefeld 1968. 444, B. 56, no. 3.

¹⁷⁴ Romano 1995, 52, lev. 15-16. 52; 18. 57, 59; 19. 62.

Gordion'da, bu figürinlerin Arkaik Dönem öncüleri yoktur. Higgins poloslu olanların, bu özelliklerinden dolayı bir tanrıça, özellikle de Hera olabileceğini ileri sürmektedir. Ancak bunların her zaman atribüleri olmadığını, olanların da her zaman aynı atribüyü taşımadığını söylemekte ve bu nedenle bunların her zaman aynı tanrıçayı temsil etmediğini, aksine kimliklerinin değişken olduğunu ilave etmektedir¹⁷⁵. Bell, Higgins'in bu görüşüne katılmakta ve tanrısal atribüsü olmayan figürlerin kimliğinin kullanım amaçlarına göre¹⁷⁶ farklılaştığını söylemektedir¹⁷⁷. Sonuç olarak; bu tipin orijinalinde kimi temsil ettiği hala tartışma konusudur. Ancak tartışmasız olarak Arkaik dünyada çok popüler olmuştur ve muhtemelen gittiği her yerde, o bölgenin veya kentin alışkanlarına göre bir kimlik kazanmıştır.

Klismos tarzı koltukta oturan poloslu kadınların benzerlerini Rodos (Kamiros, Ialysos, Megara Hyblaea)¹⁷⁸ çok yoğun olmak üzere, Miletos¹⁷⁹, Erythrai¹⁸⁰, Delos¹⁸¹, Kos¹⁸², Iasos¹⁸³, Taukheira¹⁸⁴, Lindos¹⁸⁵, Korint¹⁸⁶ ve Gela'da¹⁸⁷ görmekteyiz.

Yine klismos tarzı koltukta oturan ancak polossuz olan figürinlerin benzer örnekleri; Rodos¹⁸⁸, Samos¹⁸⁹, Klazomenai¹⁹⁰, Erythrai¹⁹¹, Iasos¹⁹², Assos¹⁹³,

---

¹⁷⁵ Higgins 1967, 36.

¹⁷⁶ Kutsal alan veya mezar buluntusu.

¹⁷⁷ Bell 1981, 15.

¹⁷⁸ Charbonneaux 1936, res. 10; Mollard- Besques 1954, lev. 26 B202-205; Winter 1903a, lev. 43. 5; Rohde 1968, res. 5b; Higgins 1967, lev. 13B; Pottier 1909, lev. 4. 114; Jacopi 1931, res. 323, 328.

¹⁷⁹ Graeve 1992, lev. 15. 3-4.

¹⁸⁰ Bayburtluoğlu 1977, lev. 3.

¹⁸¹ Laumonier 1956, lev. 5. 69, 71; 6. 193.

¹⁸² Mendel 1908, lev. 3. 9.

¹⁸³ Mellink 1983, lev. 59, res. 11.

¹⁸⁴ Boardman 1966, lev. 97. 26; 98. 27.

¹⁸⁵ Blinkenberg 1931, lev. 96. 2119-2120.

¹⁸⁶ Pemberton 1989, lev. 53. 598.

¹⁸⁷ Orsi 1906, res. 535.

¹⁸⁸ Bell 1981, lev. 5. 10; Jacopi 1931, res. 323.

¹⁸⁹ Buschor 1934, res. 137.

¹⁹⁰ Özyiğit 1993, res. 82, 84; Mollard-Besques 1954, lev. 35. B327, 329.

Antandros¹⁹⁴, Sicilya¹⁹⁵, Taukheira¹⁹⁶, Knossos¹⁹⁷, Trakya'daki Eleonte¹⁹⁸, Atina Kerameikos¹⁹⁹, Argos²⁰⁰, Lindos²⁰¹, Thespieae²⁰², Olbia²⁰³ ve Gela'da²⁰⁴ karşımıza çıkmaktadır.

b. Tarihleme

Bu gruba dâhil olan figürinlerden ne yazık ki hiçbiri, tarihleyici bir kontekst malzeme ile birlikte ele geçmemiştir. Bu nedenle tarihleme yapılırken stil kritiği ve benzer örnekler ile karşılaştırma yoluna gidilmiştir.

Poloslular (Kat. No. 5-7): Charbonneaux²⁰⁵, Mendel²⁰⁶, Mellink²⁰⁷ gibi bilim adamları poloslu oturan kadın heykelcikleri için sadece Arkaik Dönem demekle yetinmişlerdir. Boardman da benzer bir şekilde, bu figürinleri Arkaik Taukheira depozitleri arasında yayımlamış ancak ayrıntılı bir tarih vermemiştir²⁰⁸. Pottier, Kartaca'dan ele geçmiş olan bir Rodos figürini için kabaca İ.Ö. 6. yy.'ı önermiştir²⁰⁹. Rohde, bu eserleri İon plastik sanatı ile karşılaştırmakta²¹⁰ ve Kat. No.

---

¹⁹¹ Özyiğit 1993, res. 88.

¹⁹² Mellink 1983, lev. 59, res. 12.

¹⁹³ Mollard- Besques 1954, lev. 35. B329; Mrogenda 1990, lev. 12. 1-2.

¹⁹⁴ Öcal Özeren – F. Ünal – A. Üner, Antandros Nekropolü 1995 Yılı Kurtarma Kazısı, VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri (Kuşadası 1996), res. 14.

¹⁹⁵ Paul 1959, lev. 22, res. 74; Breitenstein 1941, lev. 22. 236; Alexander 1934, 126.

¹⁹⁶ Boardman 1966, lev. 98. 38, 40; 99. 42.

¹⁹⁷ Higgins 1988, lev. 52. 142-144.

¹⁹⁸ Mollard-Besques 1954, lev. 32 B273-275.

¹⁹⁹ Vierneisel-Schlörb 1997, lev. 22. 105.

²⁰⁰ Waldstein 1905, res. 68.

²⁰¹ Blinkenberg 1931, lev. 96. 2130, 2133, 2137, 2138, 2142.

²⁰² Higgins 1986, res. 104.

²⁰³ Скуднова 1988, 73, kat. no. 97.

²⁰⁴ Orsi 1906, res. 535.

²⁰⁵ Charbonneaux 1936, 8.

²⁰⁶ Mendel 1908, 128.

²⁰⁷ Mellink 1983, lev. 59, res. 12.

²⁰⁸ Boardman 1966, lev. 97. 26; 98. 27.

²⁰⁹ Pottier 1909, lev. 4. 114.

²¹⁰ Rohde 1968, 14.

5b de incelediği Rodos’lu oturan kadın heykelciğini 6. yy. sonuna tarihlemektedir. Breitenstein yine benzer bir örneği, geç 6. yy.’a yerleştirmektedir²¹¹. Laumonier ise Delos’taki Heraion’da, bir adak depozitinden ele geçen örnekler için yaklaşık 550-500 tarihlerini önermektedir²¹². Bununla beraber, bu eserler için daha ayrıntılı tarihler veren bilim adamları da vardır ki; bunlar arasında belirli bir mezar kontekstine ait olanlar bizim için daha belirleyici niteliktedir. Mollard, Eleonte Nekropolisi’nden²¹³ ve Apulia’daki Knosa’dan²¹⁴ ele geçen oturan kadın heykelciklerini 6. yy.’ın son çeyreğine yerleştirmiştir. Rodos Kamiros’tan ele geçen örnekleri ise 520 veya biraz daha öncesine tarihlemiştir²¹⁵. Higgins, bu tipin mezar gruplarına göre tarihlendiğini belirtmekte²¹⁶ ve Rodos’tan ele geçen örnekleri geç 6. yy.’a vermektedir²¹⁷.

Lindos’ta Büyük Depozit olarak tanımlanan bir adak depozitinden hem poloslu hem de polossuz oturan kadın figürinlerine ait örnekler ele geçmiştir. Lindos’taki Büyük Depozit İ. Ö. 525-400 arası geniş bir tarihe yerleştirilmektedir²¹⁸. Blinkenberg, tarih aralığını biraz daha daraltabilmek düşüncesiyle bu figürinleri Syrakhoussai ve Megara Hyblaea’daki mezarlardan ele geçen kontekstli malzemelerle karşılaştırmıştır. Bu mezar kontekstlerinin hepsinde ortak olarak, poloslu oturan kadın figürinlerinin 6. yy.’ın son çeyreğine ait olduğu görülmektedir²¹⁹. Bu tarih bizim kontekstlerimiz ile de paralellik göstermektedir. **Kat. No. 7**’de yer alan oturan kadın figürinin de içinde bulunduğu mezar kontekstinde yer alan en geç malzeme yaklaşık olarak İ.Ö. 520’ye tarihlidir.

---

²¹¹ Breitenstein 1941, 13.

²¹² Laumonier 1956, 22.

²¹³ Mollard-Besques 1954, 44.

²¹⁴ Mollard-Besques 1954, 76.

²¹⁵ Mollard-Besques 1954, 36.

²¹⁶ Higgins 1954, 51.

²¹⁷ Higgins 1954, 51-52.

²¹⁸ Blinkenberg 1931, süt. 7, 17.

²¹⁹ Blinkenberg 1931, süt. 506-507.

Kat. No. 8'de ele aldığımız eserin başı korunmamıştır. Ancak genel hatları itibariyle poloslu figürinlere benzemektedir ve tarihleme yapılırken buna göre değerlendirilmiştir.

Polossuzlar (Kat. No. 9-13): Özyiğit, Klazomenai'den ele geçen iki kadın heykelciği için kabaca İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreğini önermektedir²²⁰. Söz konusu eserler, bizim **Kat. No. 9**'da incelediğimiz eserle çok yakın benzerlik göstermektedir. Aynı figürinin benzer örnekleri Eleonte Nekropolisi'nde ve Assos'ta görülmektedir. Mollard-Besques bunları 6. yy.'ın son çeyreğine yerleştirmektedir²²¹. Mrogenda, Assos figürinlerini benzer örneklerle karşılaştırma yoluna gitmiş ve en erken tarihin 6. yy.'ın üçüncü çeyreği olabileceğini söylemiştir²²². Halai Nekropolisi'nden ele geçen bir heykelcik bire bir benzer örnekler arasındadır. Goldman ve Jones, nekropolisten ele geçen figürinleri mezar kontektlerine göre kronolojik gruplara ayırmış ve bu figürini 525-480 arasına tarihlenen B Grubu'na dâhil etmişlerdir²²³. Alexander bu tip bir heykelciği geç 6. yy.'a verirken²²⁴, Winter sadece 6. yy.'a ait olduğunu söylemekle yetinmiştir²²⁵. Erythrai'den ele geçmiş olan başka bir heykelcik **Kat. No. 12**'de verdiğimiz örnek ile neredeyse tamamen aynıdır²²⁶. **Kat. No. 10 ve 11**'deki örneklerle de çok yakından benzeşmektedir. Bayburtluoğlu, polosuz oturan kadın figürlerini, anıtsal İon heykeltıraşlık eserleri ile karşılaştırmakta ve bunların Brankhidlerin erken örneklerini taklit ettiğini söylemektedir. Buna dayanarak bu figürinlere 560 tarihini vermektedir²²⁷. Buschor bu tipi 6. yy. ortalarına yerleştirmiştir. Ancak Buschor, bu tarihlemeyi belirli bir kontekte dayanarak yapmamıştır²²⁸. Waldstein, açık bir tarih vermemekle beraber

---

²²⁰ Özyiğit 1993, 37.

²²¹ Mollard-Besques 1954, Eleonte Nekropolisi figürinleri için bkz. 44, lev. 32. B271, 73, 75; Assos'tan ele geçen örnek için bkz. 51, lev. 35. B329.

²²² Mrogenda 1990, 37.

²²³ Goldman – Jones 1942, 375.

²²⁴ Alexander 1934, 126.

²²⁵ Winter 1903, 53.

²²⁶ Bayburtluoğlu 1977, lev. 6. 13.

²²⁷ Bayburtluoğlu 1977, 17.

²²⁸ Buschor 1934, 39.

bu figürinleri Erken Arkaik grup altında değerlendirmişlerdir²²⁹. Morgantine'den ele geçen bir örnek, mezar kontekstine göre 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine yerleştirilmiştir²³⁰. Benzer bir şekilde, Syrakhoussai'da²³¹ ve Olbia'da²³², 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine ait mezar kontekstlerinde bu heykelciklere rastlanmıştır. Boardman, Taukheira'da bir mezardan ele geçmiş olan oturan kadın heykelciğini kontekst buluntulara göre 6. yy.'a tarihlemektedir²³³. Kara, elleri dizlerinin üstünde duran, oturan ve giyimli kadın heykelciklerini 6. yy.'a tarihlemektedir. Kara'nın tarihleme yönteminde, ellerin duruşu belirleyici nitelikler arasındadır²³⁴. Laumonier bu figürinleri de poloslular gibi 550-500 arasına tarihlemektedir²³⁵.

Korint'ten ele geçmiş başka bir oturan kadın heykelciği başı korunmamış olmasına rağmen, hem stil hem de form açısından polossuz örneklerle benzeşmektedir. Bu heykelcik bir Münih vazosu ile birlikte bulunmuştur ve buna göre de İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine ait olması gerekmektedir. Ancak Brann, bu tarihi biraz daha erken çekmenin konteksti daha tutarlı hale getireceğini söylemekte ve söz konusu heykelciği 6. yy. ortasına yerleştirmektedir²³⁶.

Troia'dan ele geçmiş olan bir oturan kadın heykelciği bir elini göğsünde tutması dışında bizim incelediğimiz örneklere benzemektedir. Winnefeld, İ.Ö. 6. yy.'a verdiği bu heykelcikleri tarihlerken stil kritiği yoluna gitmiştir ve figürinlerin katı duruşlarını erken çekici bir özellik olarak değerlendirmiştir. Winnefeld'in bu değerlendirmesine göre daha serbest hareket eden ve arkalıksız sandalyede oturan heykelcikler de 4. yy.'a, hatta daha da geç bir döneme ait olmalıdır²³⁷.

---

²²⁹ Waldstein 1905, 36.

²³⁰ Bell 1981, 125.

²³¹ Blinkenberg 1931, süt. 506.

²³² Скуднова 1988, 72.

²³³ Boardman 1966, 154.

²³⁴ Kara 2001, 41.

²³⁵ Laumonier 1956, 22.

²³⁶ Brann 1956, 374.

²³⁷ Winnefeld 1968, 441.

Kat. No. 13'deki örnek bütün hatlarıyla diğer polossuz figürinlere benzemekle beraber daha tombul bir yüze sahiptir. Ancak bu kronolojik farklılıktan çok üslupsal farklılıktan kaynaklanıyor olmalıdır. Bunun çok yakın bir örneği Lindos'ta Büyük Adak Depoziti'nden ele geçmiştir²³⁸.

Attika tipi tahtta oturan (Kat. No. 14): Eleusis'te yapılan kazılarda, bu figürine çok benzer örnekler ele geçmiştir. Özellikle bir tanesi sadece form itibariyle değil, ellerin ve kolların plastik yapılmış olması ile de bizim örneğimizle çok benzeşmektedir. Ancak bunlar bir ὄρ ²³⁹ alanından çok sayıda başka malzeme ile birlikte ele geçtiği için kesin bir tarih verilememektedir. Bu nedenle Mylonas – Kourouniotes, Brooner²⁴⁰ gibi bilim adamları bu figürinin sadece Arkaik Dönem'den olduğunu söylemekle yetinmişlerdir²⁴¹. Mollard-Besques bu tipte bir figürini İ.Ö. 6. yy.'ın son dörtlüğüne²⁴², Webster geç 6. yy.'a²⁴³, Laumonier 6. yy. sonu - 5. yy. başına²⁴⁴, Leyenaar²⁴⁵ ve Higgins²⁴⁶ bu figürinleri 5. yy. başına yerleştirmektedir. Bütün bunların yanı sıra belirli mezar kontekstlerinden ele geçmiş olan Kerameikos figürinleri de bizim için oldukça aydınlatıcı olmaktadır. Kerameikos mezarlarından ele geçen bu tip figürinler, beraber ele geçtikleri kontekst malzemeye göre Vierneisel-Schlörb tarafından 510-490 yıllarına tarihlendirilmiştir²⁴⁷. Bu tip bir oturan kadın figürinin yer aldığı, başka bir mezar konteksti Olbia'dan ele geçmiştir ve 510-500 yıllarına tarihlidir²⁴⁸.

²³⁸ Blinkenberg 1931, lev. 96. 2137; 97. 2138.

²³⁹ Yunanca ateş anlamına gelen bu sözcükle kastedilen; bir ocak ateşi veya bir yangın tabakası değil, bilinçli olarak yakılmış dinsel amaçlı bir ateştir.

²⁴⁰ Brooner 1938, 245.

²⁴¹ Mylonas – Kourouniotes 1933, 281.

²⁴² Mollard-Besques 1954, 15, lev. 10. B84.

²⁴³ Webster 1950, lev. 18, res. 18.

²⁴⁴ Laumonier 1956, 70.

²⁴⁵ Leyenaar-Plaisier 1979, 13.

²⁴⁶ Higgins 1954, 175-176.

²⁴⁷ Vierneisel-Schlörb 1997, 26.

²⁴⁸ Скуднава 1988, 105.

2. Ayakta Duran Kadın Figürinleri (Kat. No. 15-17)

a. Tanım ve Analoji

Pitane'nin ayakta duran kadın figürini repertuarı oturan kadın figürinlerine göre çok daha zayıftır. Elimizdeki üç örnekten özellikle bir tanesinin birçok uzvu kırıktır ve neredeyse tanımlanamaz durumdadır (**Kat. No. 16**). Bu yüzden bu heykelciğin niteliği hakkında ayrıntılı bir yorum yapmak zordur. **Kat. No. 15 ve 16'** daki figürinler duruş olarak birbirlerine benzemektedir. Bu iki heykelcik oldukça katı bir duruşa sahiptir. Elbise kıvrımları detaylı işlenmemiştir. **Kat. No. 17'**de incelediğimiz figürin ise çok daha serbest bir duruşa sahiptir ve elbise kıvrımları daha detaylı işlenmiştir. Bu heykelcik, özellikle Boiotia'nın Tanagra Kenti'nden çok iyi tanıdığımız Hellenistik Dönem figürinlerine yakındır. Bu üç figürinin belki de tek ortak özellikleri başlarının örtülü oluşudur ki; bu durum Pitane'deki birçok kadın figürini ile de paralellik göstermektedir.

Kat No. 15'deki figürinin yakın bir benzeri Khios'taki Athena Tapınağı'ndan ele geçmiştir²⁴⁹. Eserin başı korunmamıştır. Ancak duruş açısından bizim örneğimize çok yakındır. Boardman bunu dans eden kadın heykelciği olarak yorumlamıştır²⁵⁰. Gerçekten bizim figürinimizde de dans eden bir kadın edası görülmektedir. Bu nedenle bu eserin, Tanagra Stili'nin öncülleri olarak kabul edilen mantolu dansçılar grubunun bir varyasyonu olması muhtemeldir²⁵¹. Bu heykelciğin başka bir yakın benzeri ise Myrina'da görülmektedir ki, stilistik açıdan bakıldığında bu eser bizim figürinimize Khios örneğinden daha yakındır²⁵².

Kat. No. 17'deki figürin yukarıda da değindiğimiz gibi Tanagra stilindedir ve bu stilin en klasik örnekleri olan Sophokles tipleri ile benzerlik göstermektedir²⁵³. Bu

²⁴⁹ Boardman 1967, lev. 83. 149.

²⁵⁰ Boardman 1967, 201.

²⁵¹ Bkz. Dipnot 60.

²⁵² Mollard-Besques 1963, lev. 115. B45.

²⁵³ Bu tipin ayrıntılı tanımlaması için bkz. Kleiner 1984, 95-105.

terim ilk kez Furtwängler tarafından kullanılmıştır²⁵⁴. Furtwängler bu tiplere isim verirken Sophokles'in bugün Roma'daki Lateran Müzesi'nde bulunan ünlü heykelinden esinlenmiştir²⁵⁵. Eserin alçak bir kaide üzerinde duruyor olması, bunun Boiotia veya Tanagra geleneğinde yapılmış olduğunu, hatta belki de ithal edilmiş olduğunu ortaya koymaktadır²⁵⁶. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki; bu heykelciği İ.Ö. 335-330 yıllarında ortaya çıkan klasik anlamdaki Tanagra Stili'nden ayıran bazı teknik ve stilistik özellikler vardır. Bu ayrımı daha net tanımlayabilmek amacıyla Tanagra Stili'nden kısaca bahsetmeyi uygun görmekteyiz.

i. Tanagra Stili

Bu stil ismini Boiotia'daki Tanagra Şehri'nden almıştır. Tanagra figürini terimi temelde peplos veya himation giymiş genç kadın figürinleri için kullanılmaktadır²⁵⁷. Bunların genelde başları örtülüdür ve belirli bir duruşları vardır²⁵⁸. Daha önceki dönemlerde görülen yüksek basamağın yerini ince bir kaide almıştır²⁵⁹. Lieppmann bunların Tanagra kadınlarını temsil ediyor olabileceğini söylemektedir²⁶⁰. Bu figürinler İ.Ö. geç 4. yy.'dan 3. yy. sonuna kadar üretilmişlerdir. Stilin ilk ortaya çıkışı ise 335-330 yılları arasında olmuştur. Çünkü bu figürinlere, ne 348'de tahrip edilen Olynthos'ta ne de 336 tahrip edilen Thebai Kenti'nde rastlanmaz. Fakat 331 yılında kurulan Aleksandria Şehri'nin en erken mezarlarında bu figürinlerden ele geçmiştir²⁶¹. Tanagra terrakotaları en çok Boiotia'dan ele geçmiştir. Bu yüzden önceleri bunların Boiotia'ya özgü oldukları düşünülmüştür, ancak yapılan çalışmalar, bunların Atina Akropolisinde de çok sayıda mevcut olduğunu göstermiştir. Lieppmann'a göre Atina'dan ele geçen

²⁵⁴ Furtwängler 1887, 7.

²⁵⁵ Furtwängler 1887, Lev. 108-109. Sayfa numaraları yoktur. Bu açıklamayı levhalar kısmında yapmıştır. Ayrıca Lateran Müzesi'ndeki Sophokles heykeli için bkz. T. Reinach, Poet or Law-Giver?, JHS 42, 1922, res. 1

²⁵⁶ Işın 2007, 24.

²⁵⁷ Tanagra atölyelerinde giyimli kadınların yanı sıra Eros, ephebe, çocuk aile gibi konular da işlenmiştir.

²⁵⁸ Besques 1972, 7.

²⁵⁹ Burr Thompson 1966, 52.

²⁶⁰ Lieppmann 1975, 27.

²⁶¹ Lieppmann 1975, 27; Besques 1972, 9; Mollard-Besques 1963, 12.

örnekler Boiotia tiplerini taklit etmektedir²⁶². Besques ise bunun tam tersini öne sürmektedir. Besques'e göre Tanagra stilinin ilk prototipi Atina'da üretilmiştir. Tanagra atölyeleri bu prototipi alarak bundan yüzlerce üretmiştir ve bu figürinler bir yüzyıl boyunca şehrin mezarlarında kullanılmıştır²⁶³.

Tanagra stilinin öncülerinin mantolu dansçılar grubu olduğu düşünülmektedir. Bunlar İ.Ö. 4. yy. ortasında, üst düzey Boiotialılar'a ait mezarlarda ele geçmektedir. Rohde'a göre Tanagra'lı giysili figürler bunlardan hareketle ortaya çıkmıştır²⁶⁴. Gerçekten de mantolu dansçılar grubundaki figürinler gerek duruşları itibariyle, gerekse elbise kıvrımları itibariyle Tanagra stilindeki kadın figürinlerine çok yakındır²⁶⁵.

ii. Tanagra Figürinlerinin Stilistik Evrimi

Erken Tanagra figürinlerinde duruş çok doğal verilmiştir ve bunlar Klasik Dönem'in mirasını hala taşımaktadır. İ.Ö. 3. yy.'ın ilk yarısına ait eserlerde ise çözülmemiş, kramplaşmış gövde hareketleri sezilir. Bu da figürün kendi içine kapanmasına neden olur²⁶⁶. 3. yy. başlarında görülen başka bir stilistik evrim, gergin kumaş kıvrımlarıdır. Himation gövdenin üst kısmını sıkıca sarmaktadır. Göğüsler dik ve belirgindir. Bu stilin Tanagra ve Aleksandria'da 3. yy. başlarından itibaren yaygınlaştığı görülmektedir. 3. yy. ortasından sonra ise eteklerdeki elbise kıvrımlarının zenginleştiği ve kumaşın dökülerek yayıldığı görülmektedir²⁶⁷. Bu dönemde gövdeyi çapraz olarak geçen gergin, zikzak kıvrımlar karakteristiktir²⁶⁸.

b. Tarihleme

Kat. No. 15'deki kadın figürinin en yakın örnekleri Khios'ta²⁶⁹ ve Myrina'da²⁷⁰ görülmektedir. Khios figürini yerel üretimdir ve ele geçtiği tabakaya göre İ.Ö. erken

²⁶² Lieppmann 1975, 27.

²⁶³ Besques 1972, 9.

²⁶⁴ Rohde 1968, 22.

²⁶⁵ Rohde 1968, res. 29. a-b.

²⁶⁶ Rohde 1968, 24.

²⁶⁷ Işın 2007, 24.

²⁶⁸ Higgins 1986, 132.

²⁶⁹ Boardman 1967, lev. 83. 149-150.

4. yy.'a tarihlenmektedir²⁷¹. Khios figürünü dışında bizim örneğimizle yakın paralellikler gösteren eserler Myrina'da karşımıza çıkmaktadır. Lev. 115a ve 115e'de yer alan S3234 ve Myrina 1170 numaralı eserlerin başı korunmamıştır. Lev. 115d de yer alan B45 numaralı eser ise başı ile birlikte korunmuştur ve başı bizim örneğimizdeki gibi örtülüdür. Aynı zamanda poz, stilistik özellikleri, giysi kıvrımları da aynı doğrultuda benzerlik göstermektedir. Mollard-Besques bu eseri Tanagra figürlerinin bir imitasyonu olarak yorumlamış ve İ.Ö. 4. yy.'ın üçüncü çeyreğine yerleştirmiştir²⁷². Gerçekten de hem bu örneklerde hem de Pitane örneğinde özellikle poz açısından, Tanagra stilineki kadın figürlerine bir yakınlık söz konusudur. Bununla beraber, Tanagra figürlerine göre çok daha kalitesiz ve özensizdir. Elbise kıvrımları ise yok denecek kadar azdır.

Sonuç olarak; yukarıda da bahsettiğimiz gibi, bu figürünün Tanagra Stili'nin öncülleri olan mantolu dansçılar grubuna benzemesi ve çok yakın benzeri olan Khios figürününün de aşağı yukarı bunlarla çağdaş olması nedeniyle **Kat. No. 15'**deki eserin İ.Ö. 4. yy. başına ya da ortalarına ait olması gerekmektedir²⁷³.

Kat. No. 17'de incelediğimiz eserde, Tanagra Stili'nde İ.Ö. 3. yy. başlarında ortaya çıkan üst gövdeyi sıkıca saran himation ve gövdeyi çapraz olarak geçerek zikzak oluşturan gergin kıvrımlar görülmemektedir. Duruş doğal olmakla beraber daha geç dönemlerde olduğu kadar yumuşak değildir. Ancak daha da önemli bir teknik ayrıntı vardır. Bu da Boiotia'da erken 4. yy. terrakotta figürlerinde karşılaştığımız bir tekniktir. Bu teknikte; Ön kalıp, başı, vücudu ve kaideyi kapsayan tek bir parçadan oluşmaktadır. El ile düzeltilen arka yüzde, dikdörtgen şeklinde, kapı gibi büyük bir açıklık bulunmaktadır²⁷⁴. Bu tanım bizim figürünüze birebir uymaktadır. Burr Thompson'a göre bu teknik Boiotia'da 4. yy. boyunca karakteristik

---

²⁷⁰ Mollard-Besques 1963, lev. 115. a, d-e.

²⁷¹ Boardman 1967, 201.

²⁷² Mollard-Besques 1963. 97.

²⁷³ Pitane figürünü, her ne kadar İ.Ö. 4. yy. üçüncü çeyreğine tarihlenen Myrina figürinleri ile benzerlik gösterse de, erken 4. yy. a tarihlenen Khios figürününün daha somut verilere dayanarak tarihlenmesi nedeniyle bu tarih kriter alınmıştır.

²⁷⁴ Knoblauch 1939, Über Einige Attische Tonfiguren im Archäologischen Seminar der Universität Berlin, AA 54, 1939, s. 443-448.

olarak görülmektedir. 330'dan sonra ise Boiotia'da Atina yaratımlarının ithal edilmesiyle yeni bir teknik uygulanmaya başlar. Bu teknikte ince figürler söz konusudur ve figürün arkasında hava deliği olmaz²⁷⁵. Bu dönemdeki Tanagra figürlerinde ön yüz için tek bir dizey kalıp yeterli değildir. Kollar, bacaklar ve baş için ayrı kalıplar kullanılır ve bunlar fırınlanmadan önce birbirine eklenir. Bunlarda hava delikleri küçük ve oval formludur. Kaideler düz bir plaka şeklindedir ve aşağıdan açık olan figürü kapatır²⁷⁶.

Pitane'deki örnek, hem yukarıda bahsettiğimiz stilistik özellikleri, hem de yapım tekniği nedeniyle ya İ.Ö. 4. yy.'ın ilk yarısında ya da Tanagra Stili'nin başlarında bir dönemde yapılmış olmalıdır. Bu eserin yakın örnekleri Tanagra²⁷⁷, Myrina²⁷⁸ ve Olynthos'ta²⁷⁹ görülmektedir.

Kat. 16'daki figürün benzer örneği bulunmamaktadır. Bu eserin plan karesinin de belli olmaması, yüzeyden ele geçmiş olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle tarihlendirilememiştir.

3. Başlar (Kat. No 18-22)

a. Tanım ve Analoji

Pitane Nekropolisi'nden ele geçen figürin başlarından dört tanesi açıkça kadın başıdır²⁸⁰ ve bunlardan iki tanesi Osman Hamdi Bey kazılarında ele geçmiştir (**Kat. No. 21-22**). **Kat. No. 19**'da yer alan başın ise erkek başı mı yoksa kadın başı mı olduğu tam anlaşılamamaktadır. Figürün başında bir çelenk bulunmaktadır. Başında çelenk taşıyan figürin başları, Hellenistik Dönem'de çok sayıda üretilmişlerdir. Bu tip çelenkler ilk olarak geç 4. yy. – erken 3. yy. tarihlerinde Tanagra'da karşımıza çıkmaktadır ve Myrina'da çok yaygındır²⁸¹. **Kat. No. 19**'da incelediğimiz baş tipinin

²⁷⁵ Burr Thompson 1966, 53.

²⁷⁶ Liepmann 1975, 27; Winter 1903, 14.

²⁷⁷ Kleiner 1984, lev. 5d; Furtwängler 1887, lev. 108.

²⁷⁸ Kleiner 1984, lev. 6c-d; Mollard-Besques 1963, lev. 121g.

²⁷⁹ Robinson – Mylonas 1939, res. 27.

²⁸⁰ Bkz. Kat. No 18, 20-22.

²⁸¹ Goldman 1950, 369.

benzerleri Tarsos²⁸² ve Delos'ta²⁸³ görülmektedir. Laumonier, bunları erkek başları olarak tanımlamıştır²⁸⁴.

Kat. No. 22'de yer alan kadın başı yine Hellenistik Dönem'de oldukça popüler bir olan tiplerden biridir ve başında çelenk taşıyan tipler arasındadır. Bu tipin benzer örnekleri Kyme²⁸⁵, Delos²⁸⁶, Atina²⁸⁷ ve Morgantine'de²⁸⁸ görülmektedir.

Kat. No 18'de incelediğimiz eser, başın oldukça dik ve katı duruşu ve kütle halinde verilmiş saç yapısı ile Arkaik Dönem oturan kadın figürinlerini anımsatmaktadır. Eser çok aşınmış olduğu için yüz uzuvları çok belirgin değildir. Yine de, diğer başların aksine çok karakteristik bir eser olmadığı söylenebilir.

b. Tarihleme

Kat. No. 19'daki eser Tarsos'tan ele geçen kadın başı örneğine yüz tipi açısından çok benzemektedir. Bu eser Goldman tarafından Orta Hellenistik Dönem'e tarihlenmiştir²⁸⁹. Ancak tek bir örnek, ayrıntılı bir tarih vermek açısından sakıncalı olacaktır.

Kat. No. 20'deki eser mezar kontekstine göre İ.Ö. 6. yy.'ın ilk çeyreğine tarihlenmektedir. **Kat. No. 18**'de yer alan kadın başı için kesin bir tarih verilememekle birlikte yine Arkaik Dönem'e ait olmalıdır.

Kat. No. 21 ve **22**'de yer alan kadın başları Hellenistik dönem'e aittir. **Kat. No. 22**'de incelediğimiz kadın başının yukarda bahsettiğimiz benzer örnekleri, ayrıntılı tarih veren bir tabakadan ya da kontekst içerisinde ele geçmediği için İ.Ö. 3. ve 1. yy. arası geniş bir tarih aralığına yerleştirilmektedir²⁹⁰.

---

²⁸² Goldman 1950, lev. 248. 498.

²⁸³ Laumonier 1956, lev. 76. 835-841.

²⁸⁴ Laumonier 1956, 212.

²⁸⁵ Grasso 2006, lev. 6. 6.

²⁸⁶ Laumonier 1956, lev. 81. 982.

²⁸⁷ Thompson 1948, lev. 61. 2.

²⁸⁸ Bell 1981, lev. 99. 546.

²⁸⁹ Goldman 1950, 369.

²⁹⁰ Bell 1981, 195; Thompson 1948, 181; Laumonier 1956, 232.

B. ERKEK FİGÜRİNLERİ

1. Süvariler (Kat. No. 23-34)

a. Tanım ve Analoji

Süvari figürinleri Pitane’de, en yoğun gruplardan birini oluşturmaktadır. Toplamda on iki adet süvari heykelciği mevcuttur. Bunlardan iki tanesinin sadece baş kısmı korunmuştur. Dört tane atıyla birlikte korunmuş, altı tane de atı korunmamış olan örnek vardır. **Kat. No. 23 ve 24**’teki figürinler süvari figürini olarak ele alınmıştır. Ancak duruşlarından dolayı bunların savaşçı figürinleri olması da ihtimal dâhilindedir. Bu eserler bu ihtimal göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

Özellikle **Kat. No. 23 ve 24** çok tipik olmak üzere **Kat. No. 23-29**’da yer alan süvari figürinlerinin yüzleri kuşbaşını anımsatır şekilde bir forma sahiptir. Kuş yüzlü süvarilerin en popüler olduğu merkezlerden biri Boiotia’dır²⁹¹. Boiotia koroplastik sanatında 6. yy.’ın ikinci yarısında, sadece süvarilerin değil, genel olarak yüzlerin kuşa benzer bir hal aldığı görülmektedir. Bu gruptaki süvarilerin genellikle bacakları yoktur²⁹². Bunların gelişmiş tipleri Boiotia’da İ.Ö. erken 5. yy.’da görülmektedir ve 4. yy.’da tipolojik açıdan pek bir değişime uğramadan üretimleri devam etmiştir²⁹³. Boiotia’da bu tiplerin İ.Ö. 8. yy. sonuna tarihlenen örnekleri de mevcuttur ki bunlarda da önemli bir farklılık söz konusu değildir²⁹⁴.

Sonuç olarak, bu çok uzun zaman dilimi boyunca üretimi devam etmesine rağmen tipolojik olarak neredeyse aynı kalmış olan bu figürinlerin, kalıplaşmış bir dinsel geleneği devam ettirdiği düşünülebilir. Nitekim bu heykelciklerin ilkel görünüşleri itibariyle çok daha erken bir geleneği yansıttıkları ortadadır. Açıkça bir at üzerinde durmaları için yapılmış oldukları halde ayaklarının olmaması ve vücudun belden itibaren aşağıya doğru genişleyen bir yapıda olması bunların Geometrik

²⁹¹ Süvari figürinlerinin Boiotia’daki kültürlerle ilişkisi için bkz. 63.

²⁹² Kat. No. 28 ve 29 daki heykelcikler bu genellemeye uymaz.

²⁹³ Vierneisel-Schlörb 1997, 164.

²⁹⁴ Markman 1969, res. 16.

Dönem çan idollerden gelişmiş olduklarına işaret etmektedir²⁹⁵. Hatta daha da ileri giderek bunların kökeninde Miken Çağı'ndaki idollerin yattığı düşünülebilir. Miken Dönemi'ndeki idollerde hem süvari heykelcikleri²⁹⁶ hem de kadın heykelcikleri²⁹⁷ için aynı tip kullanılmaktadır. Bu idoller kuşbaşı şeklindeki yüzleri ve ekme tahtası formundaki gövdeleriyle İ.Ö. 6. yy.'daki Boiotia figürinlerine benzerler. Bu tipte idollerin kadın formunda olanlarının Boiotia'da Miken Çağı'nda da üretildiği görülmektedir²⁹⁸.

Süvari figürinleri genellikle yetişkin erkek mezarlarından²⁹⁹, kutsal alanlardan³⁰⁰ veya adak depozitlerinden³⁰¹ ele geçer. Mezarlardan ele geçenler ölünün kahramanlaştırılması ile açıklanmaktadır³⁰², adak depozitlerinden ele geçenler ise erkek bir tanrı veya kahramana adak olarak düşünülür³⁰³. Ayrıca bu heykelcikler, oyuncak, ölüye yardımcı olacak bir hizmetçi, hayvan biçimli veya hayvanlarla ilişkisi olan tanrılar için bir sunu eşyası olarak da yorumlanmaktadır³⁰⁴.

Kat. No. 23 ve **24**'te ele aldığımız figürinlerin Lindos'taki yakın benzerleri³⁰⁵ Blinkenberg tarafından savaşçı figürini olarak yorumlanmış ve Arkaik Dönem'e tarihlendirilmiştir³⁰⁶. Sidon'dan benzer bir örnek ise³⁰⁷ süvari figürini olarak yorumlanmakta ve İ.Ö. 6. yy.'a yerleştirilmektedir³⁰⁸.

---

²⁹⁵ Chesterman 1974, 35.

²⁹⁶ Miken Dönemi süvari heykelcikleri için bkz. French 1971, lev. 27. d-f.

²⁹⁷ Bu idoller tanrıça olarak da yorumlanmaktadır. Bkz. Perrot – Chipiez 1894, 748.

²⁹⁸ Miken idollerinin Tanagra örnekleri için bkz. Perrot – Chipiez 1894, res. 343.

²⁹⁹ Liepmann 1975.

³⁰⁰ Williams 1978, 10-11.

³⁰¹ Biers 1971, 417.

³⁰² Liepmann 1975, 16.

³⁰³ Williams 1978, 11; Newhall 1931, 3.

³⁰⁴ Østergaard 1991, 172.

³⁰⁵ Blinkenberg 1931, lev. 86. 1946-1948.

³⁰⁶ Blinkenberg 1931, süt. 478.

³⁰⁷ Ganzmann – Meijden – Stucky 1987, lev. 31, 47.

³⁰⁸ Ganzmann – Meijden – Stucky 1987, 93.

Kat. No. 23-29'daki heykelciklerin yakın örnekleri Boiotia³⁰⁹, Korint³¹⁰ ve Atina Kerameikos'ta³¹¹, sadece binici tipi olarak; Olympia³¹², Halikarnassos³¹³, Megara Hyblaea³¹⁴ ve Larisa'da³¹⁵ görülmektedir. Biraz daha erken örnekleri Atina Agorası'nda Proto-Attik Dönem'e ait depozitlerden ele geçmiştir³¹⁶.

Kat. No. 29'da verilen eser de diğerleri gibi kuş yüzlü süvarilere benzemektedir. Ancak bu figürini diğerlerinden ayıran özellik, üzerinde durduğu atın yelelerinin ön tarafa, burun kısmına doğru kıvrık oluşudur ki bu özellik, Kıbrıs'taki at figürinlerinde³¹⁷ karakteristik olarak karşımıza çıkmaktadır³¹⁸. Bununla beraber bu eseri Kıbrıs esinli bir figürin olarak yorumlamak sakıncalıdır. Çünkü Kıbrıs'taki örnekler Erken Demir Çağ'a tarihlidir³¹⁹. Ayrıca Pitane'deki figürinlerin başka hiçbirinde³²⁰ Kıbrıs etkisi görülmemektedir. Nitekim atın boyun yapısına baktığımızda Kıbrıs örneklerine göre çok daha kısa olduğu hemen dikkati çekmektedir. Bu at tipi nadir olarak da olsa Boiotia'da³²¹ da görülmektedir.

Kat. No. 30'daki eserin birebir benzeri olmasa da en yakın örneği yine Tanagra'da karşımıza çıkmaktadır³²².

³⁰⁹ Grace 1939, res. 47, 49, 51; Pisani 2006, res. 8; Chesterman 1974, res. 23; Higgins 1954, lev. 105.

³¹⁰ Williams 1978, lev. 2. 13.

³¹¹ Vierneisel-Schlörb 1997, lev. 96-97. 542, 544-546.

³¹² Winter 1903a, lev. 25, 10.

³¹³ Higgins 1954, lev. 51. 301.

³¹⁴ Winter 1903a, lev. 37. 5.

³¹⁵ Boehlau – Schefold 1942, lev. 5, 6.

³¹⁶ Burr 1933, res. 83; Papadopoulos – Schilling 2003, res. 2. 108-109.

³¹⁷ Atların üzerlerinde yine kuş yüzlü süvariler bulunmaktadır.

³¹⁸ Bu tip at ve süvari figürinlerinin Kıbrıs örnekleri için bkz; Karageorghis 1995, lev. 29-45; Breitenstein 1941, lev. 2; Winter 1903a, lev. 15.

³¹⁹ Breitenstein 1941, 2; Karageorghis 1995, 63.

³²⁰ Çalışmamız dâhilindeki figürinlerde.

³²¹ Breitenstein 1941, lev. 16. 154.

³²² Winter 1903a, lev. 7. 3.

b. Tarihleme

Kat. No. 31 ve 32'de görülen atıyla birlikte korunmuş olan iki süvari figürini daha önce Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal tarafından yayımlanmıştır³²³. Bu figürinler Akurgal tarafından İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısına tarihlenmiştir³²⁴. **Kat. No. 30**'da yer alan eser, Akurgal'ın yayınlamış olduğu iki heykelcikle aynı veya yakın bir tarihten olmalıdır.

Kat. No. 27 deki kuş yüzlü süvari figürünü, **Kat. No. 13**'te incelediğimiz oturan kadın figürünü ile beraber ele geçmiştir. Bu nedenle İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine tarihlenmektedir. Tipolojik açıdan bu figürüne benzeyen **Kat. No. 25-29**'daki eserleri de bu tarih aralığı içinde değerlendirmek gerekmektedir, ancak **Kat. No. 23** ve **24**'te görülen eserler için bu kadar kesin bir tarih vermek sakıncalı olacaktır. Bu figürinleri İ.Ö. 6. yy. içerisinde değerlendirmek gerektiğini düşünmekteyiz.

Kat. No. 33-34'te yer alan süvari başlarına, mezarlardan tek buluntu olarak ele geçtikleri ve benzer örnekleri bulunamadığı için kesin bir tarih verilememektedir. Ancak genel tipoloji İ.Ö. 6. yy.'a işaret etmektedir.

2. Mantolu Herme (Kat. No. 35)

a. Tanım ve Analoji

Hem koroplastikte hem de mermer plastikte karşımıza çıkan herme tipleri arasında en yaygın olanı mantolu hermelerdir³²⁵. Mantolu herme tasviri ilk olarak Korint sikkeleri üzerinde karşımıza çıkmaktadır. Pişmiş toprak figürin olarak ilk örneği ise Larisa'da İ.Ö. 300 civarlarına tarihlenen bir yapı depozitinden ele geçmiştir. Kyme, Myrina ve Smyrna'da da buna benzer terrakotta örnekler ele geçmiştir³²⁶.

---

³²³ Akurgal 1987.

³²⁴ Akurgal 1987, res. 20 b-c.

³²⁵ Töpperwein 1976, 129.

³²⁶ Boehlau – Schefold 1942, 47.

Mantolu hermelerde duruş belirli bir kurala bağlıdır³²⁷. Omuzdan sarkan himationu tutan sağ kol göğüs üzerinde durmaktadır. Sol kol ise bel hizasında durmaktadır ve himationun kıvrımları kola dolanmış vaziyettedir. Bu tipteki hermeler çoğunlukla belirli bir tanrıya işaret etmez. Ancak bu şablonsal hareketler, zaten başlı başına dini bir anlam taşıyan herme heykellerinde olduğu gibi³²⁸, bunların da kültüsel bir inanışı simgelediklerini ortaya koymaktadır. En azından Myrina'dan ele geçen kanatlı Eros tipindeki hermeler³²⁹, Delos³³⁰, Patara³³¹ ve Pergamon'da³³² görülen omzunda aslan postuyla betimlenmiş Herakles hermeler ya da Larisa'da elinde kerykeionu ile birlikte betimlenen mantolu hermeler³³³, belirli bir atribüsü olmayan mantolu hermelerin de sıradan kişileri temsil ediyor olabileceği düşüncesinden bizi uzaklaştırır.

Mantolu hermeler mezarlar dışında sunu alanlarından da ele geçmektedir. Larisa'daki örnek, bunların tanrıça Kybele'ye adanan sunular arasında bulunduğunu göstermektedir³³⁴.

Eserimizin benzer örneklerini Delos³³⁵, Gambreion³³⁶, Ephesos³³⁷, Larisa³³⁸, Myrina³³⁹, Pergamon³⁴⁰, Sicilya³⁴¹ ve Tarsos'ta³⁴² görmekteyiz.

---

³²⁷ Marcade 1969, 239.

³²⁸ Boardman 2001, 101.

³²⁹ Pottier – Reinach 1888, lev. 34.

³³⁰ Marcade 1969, lev. 19-20.

³³¹ Işın 2007, 94.

³³² Töpperwein 1976, lev. 80. 553.

³³³ Boehlau – Schefold 1942, lev. 9. 27.

³³⁴ Boehlau – Schefold 1942, 24.

³³⁵ Marcade 1969, lev. 19-20.

³³⁶ Özkan 1991, lev. 11b.

³³⁷ F. Öztürk, Efes Müzesi'nden Bir Grup Terrakotta Figürin, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın 2007), lev. 9. 22.

³³⁸ Boehlau – Schefold 1942, lev. 9, no. 27.

³³⁹ Pottier – Reinach 1888, lev. 34; Leyenaar -Plaisier 1979, lev. 104. 722; Mollard-Besques 1963, lev. 99. LY 1527; 100. MYR 290, LY 1543, MYRINA 1128; Winter 1903b, lev. 233. 10; 234. 8.

³⁴⁰ Töpperwein 1976, lev. 79. 546.

b. Tarihleme

Myrina'dan ele geçen mantolu herme örnekleri Mollard-Besques tarafından İ.Ö. 3. yy. sonuna tarihlenmektedir³⁴³. Töpperwein Myrina hermelerini İ.Ö. erken 2. yy.'a yerleştirmektedir. Poyracık'tan bir mezar buluntusu olarak ele geçen Pergamon hermesi yine İ.Ö. 2. yy.'a yerleştirilmekle beraber Myrina hermelerinden biraz daha geç bir tarihe aittir. Ayrıca Töpperwein Magnesia buluntularını örnek olarak elbise kıvrımlarının daha az detaylı ve sönük olmasının daha gelişmiş bir evreye işaret ettiğini ileri sürmektedir³⁴⁴. Gambreion'dan yine bir mezar buluntusu olan ve bizim figürümüzle çok yakın paralellik gösteren mantolu herme figürünü İ.Ö. 100 civarına tarihlenmektedir³⁴⁵. Pitane hermesinin en yakın paralelinin bu eser olması ve stilistik olarak da Myrina ve Bergama hermelerine göre daha sönük elbise kıvrımlarına sahip olması nedeniyle, eserimizin İ.Ö. 2. yy içerisinde bir tarihte üretilmiş olması gerekmektedir.

3. Ayakta Duran Erkek Figürünü (Kat. No 36)

a. Tanım ve Analoji

Figür stilistik olarak belirli bir dönemin modasını yansıtmaktadır ve poz açısından en yakın paralelleri Halikarnassos'ta görülmektedir³⁴⁶. Bunlar Demeter ve Persephone ile ilişkili olduğu düşünülen bir adak depozitinin içinden ele geçmiştir³⁴⁷. Halikarnassos dışından benzer bir örneğin Pnyx'te yine Demeter'e ait bir kutsal alandan ele geçmiş olması dikkat çekicidir³⁴⁸.

---

³⁴¹ Kekulé 1884, res. 79.

³⁴² Winter 1903b, lev. 233. 3.

³⁴³ Mollard-Besques 1963, 82.

³⁴⁴ Töpperwein 1976, 130.

³⁴⁵ Özkan 1991, 6.

³⁴⁶ Higgins 1954, lev. 55. 363-365; Higgins 1967, lev. 27E; Winter 1903b, lev. 376. 3.

³⁴⁷ Higgins 1954, 102.

³⁴⁸ H. A. Thompson, Pnyx and Thesmophorion, *Hesperia* 5, 1936, res. 20, o.

Halikarnassos tipleri Higgins tarafından Dionysos olarak yorumlanmaktadır³⁴⁹. Ancak bizim eserimizin başının korunmamış olması ve herhangi bir atribüsü olmayışı nedeniyle böyle bir çıkarımda bulunmak mümkün değildir.

b. Tarihleme

Figürün ayaklara kadar uzanan bir himation giymiş olması ve göğüs kısmının tamamen açıkta olması, tipik olarak İ.Ö. 5. yy. ortasına tarihli ayakta duran erkek figürinlerinde görülen stile işaret etmektedir³⁵⁰. Figürün karşılaştırma örneklerinin de bu tarihlere ait olduğunu göz önünde bulundurarak eserimizi İ.Ö. 5.yy. ortasına tarihlemeyi uygun görmekteyiz.

4. Savaşçı Figürini (Kat. No. 37)

a. Tanım ve Analoji

Pitane'de ele geçen savaşçı figürinini, ünik bir eser olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır ve bu nedenle de önem arz etmektedir. İlk olarak dikkati çeken başındaki miğfer tipidir. Miğfer yanak koruyucularına sahiptir ve tam tepesinde yuvarlak bir çıkıntı bulunmaktadır. İlk bakışta beceriksizce yapılmış bir Korint miğferi gibi görünse de ayrıntılara bakıldığında bu mümkün değildir. Çünkü Korint miğferleri karakteristik olarak başı ön kısmını, elmacık kemiklerini, yanakları ve burnu koruyacak şekilde tasarlanmıştır³⁵¹. Oysa bizim örneğimizde savaşçının yüzünün ön kısmı tamamen açıktır. Giymiş olduğu miğfer, sadece yanakların bir kısmını ve kulakları kapatmaktadır.

Korint miğferleri dışında antik dünyanın en tanınmış miğfer tipleri; İlyria, Kıbrıs, Khalkidia, Pilos, Attika, Girit, Trak ve İonia miğferleridir. Ayrıca Sardeis'te bulunan ve Greenewalt'un³⁵² Doğu Akdeniz veya Yakındoğu miğferleriyle ilişkili olduğunu düşündüğü farklı tipte bir miğfer dikkate alınmaya değerdir. Pitane'deki

³⁴⁹ Higgins 1967, 68.

³⁵⁰ Higgins 1967, 68.

³⁵¹ A. Snodgrass, *Early Greek Armour and Weapons from the end of the Bronze Age to 600 B.C.* (Edinburgh 1965), res. 8; 11; 12; 13; A. Snodgrass, *Arms and Armour of the Greeks* (Londra ve Southampton 1967) res. 47-49; H. Pflug, *Schutz und Zier, Helme aus dem Antikenmuseum Berlin und Waffen anderer Sammlungen* (Basel 1989), res. 12.

³⁵² Greenewalt – Heywood 1992, 16-17.

savaşçı figürinini miğferinin özensizce yapılmış bir tasvir olduğunu düşünürsek, diğer miğfer tipleriyle ilişkisini sadece ana hatlarını göz önünde bulundurarak kurabiliriz ve bu da bize kesin bir sonuç değil, sadece olası bir sonuç verebilir. **Kat. No. 37'**deki gibi sadece yanak korumasına sahip olan ve başında topuz gibi bir çıkıntı olan miğfer tipleri arasında, Sardeis miğferi bizim örneğimize en yakın tip gibi gözükmektedir. Ayrıca Sardeis miğferinde gördüğümüz; arka tarafın hafif dışarı doğru çıkıntılı profili³⁵³, bu benzerliği daha da arttırmaktadır. Sardeis miğferi İ.Ö. 6. yy. ortasına tarihlenmektedir.³⁵⁴.

Pitane'deki savaşçı figürünün miğferinin başka bir benzeri Atina'da Proto-Attika Dönem'e ait bir adak depozitinden ele geçen savaşçı figürininde görülmektedir³⁵⁵. Burr bu figürini Kıbrıs tiplerine benzetmiştir³⁵⁶. Ancak Pitane'den ele geçen ve kesin tarih veren bir kontekste sahip olan savaşçı figürini çok daha geç bir tarihe aittir. Buna bağlı olarak söz konusu eser ile bizim figürinimiz arasında ilişki kurmak sakıncalı olacaktır.

Savaşçı figürinlerinin ne amaçlı kullanıldıklarına dair çok açık kanıtlar yoktur. Bunlar çocuk oyuncakı olarak kullanım görmüş olabilirler, diğer yandan tapınak alanlarından ele geçen örnekler de bunların adak sunusu olarak kullanıldığını göstermektedir³⁵⁷. Sonuç olarak olasılıkla bu figürinler tek bir amaca hizmet etmiyordu ve hem çocuk oyuncakı hem de mezarlarda ya da kutsal alanlarda kültürel amaçlı olarak kullanılıyordu.

b. Tarihleme

Eser, ele geçtiği seramik malzemeye göre İ.Ö. 5. yy. başlarına tarihlenmektedir.

³⁵³ T. Dezsö, *Oriental Influence in the Aegean and Eastern Mediterranean Helmet Traditions in the 9th-7th Centuries B.C.: The Patterns of Orientalization*, BAR 691 (Oxford 1998), res. 3. 29-30; Greenewalt – Heywood 1992, 1-31.

³⁵⁴ Greenewalt – Heywood 1992, 1.

³⁵⁵ Burr 1933, res. 82. 297.

³⁵⁶ Burr 1933, 615.

³⁵⁷ Van Ingen 1939, 27.

5. Göbekli Cüce Figürini (Kat. No. 38)

a. Tanım ve Analoji

Göbekli cüce figürinleri genel olarak Arkaik sanatta çok yaygındır³⁵⁸ ve sadece figürin olarak değil zaman zaman da vazo formu olarak kullanılmıştır³⁵⁹. Genellikle mezarlardan ve tapınak depozitlerinden ele geçmektedir³⁶⁰. Daima elleri göbeklerinde ve hafif çömelmiş olarak tasvir edilirler. Saçlar ya tamamen tıraş edilmiştir ya da uzun, bukleler halindedir. Bazen de uzun, sivri bir başlık takarlar³⁶¹. Bazılarının omuzlarında bir maymun³⁶² veya çocuk figürü olur³⁶³. Bu göbekli cüce tipindeki figürinler, oturan kadınlarda veya **Kat. No. 44**'te incelediğimiz kadın maskında olduğu gibi çok geniş bir yayılım alanına sahiptir. Bunlar daha çok fakir halk tabakaları tarafından sevilerek kullanılırlar³⁶⁴. Arkaik dünyada çok popüler olan bu figürinler Hellenistik Dönem'de de üretilmeye devam etmiştir³⁶⁵.

Bu tip, bazı bilim adamları tarafından sadece göbekli cüce³⁶⁶ veya grotesk figürler³⁶⁷ olarak tanımlanmaktadır. Ama daha ağırlıklı görüş bunların "cin" olduğu yönündedir³⁶⁸. Hübinger'e göre bu tip, *Kourotrophos* anlamı da taşımaktadır³⁶⁹. Pharmakowsky, Berezan'dan ele geçen göbekli cüce figürinini, çıplak ve çirkin bir kadın olarak tanımlamıştır³⁷⁰. Söz konusu eserde genital organların verilmemiş olması Pharmakowsky'yi yanılgıya düşürmüş olmalıdır.

³⁵⁸ Maximova 1927, 141.

³⁵⁹ Higgins 1954, lev. 18. 86; Maximova 1927, lev. 17. 71a-b; Orsi 1889, lev. 6. 5-6; Rizza 1960, res. 22. 12-13; Sartiaux 1914, lev. 10. 17.

³⁶⁰ Ersoy 1993, 422.

³⁶¹ Orsi 1889, lev. 6. 3.

³⁶² Higgins 1954, lev. 18. 93; Liepmann 1975, 15, T15.

³⁶³ Blinkenberg 1931, lev. 108. 2318; Bell 1981, lev. 11. 48.

³⁶⁴ Liepmann 1975, 15.

³⁶⁵ Van Buren 1930, 225 lev. 57, 279.

³⁶⁶ Boardman 1966, 154; Mollard-Besques 1954, 38.

³⁶⁷ Mendel 1908, 585, no. 3500.

³⁶⁸ Maximova 1927, kat. no. 71a-b; Hübinger – Menninger 2007, 75, 238, Liepmann 1975, 15.

³⁶⁹ Hübinger – Menninger 2007, 75, 238.

³⁷⁰ Pharmakowsky 1910, süt. 162.

Bu figür tipinin, Mısır panteonundaki bazı tanrılarla ilişkili olduğu yönündeki görüşler oldukça ağırlıktadır. Maximova, Orsi, Boehlau, Wilson gibi bilim adamları, bu tipin embriyo halindeki Mısır Tanrısı Ptah'la olan benzerliğine dikkat çekerek tartışmasız bir Mısır kökenini savunmaktadır³⁷¹. Blinkenberg ve Higgins, benzer bir şekilde bu cüce figürinlerinin Mısır tanrıları Ptah-Sokar-Osiris'ten geliştiğini ileri sürmektedir³⁷².

Waldstein ise bu tipi, cüce Mısır tanrısı Bes'e benzetmektedir³⁷³. Fakat Tanrı Bes'in tasvirleri ile Yunanlı figürinler arasında belirgin farklılıklar söz konusudur. Öncelikle, Tanrı çoğunlukla elleri kalçalarında durur vaziyette tasvir edilir. İki elinde kılıç ve kalkan, yılan, aslan ve daha eşya veya hayvan figürü tutar vaziyette betimlenmiş örnekler de vardır. Ama daha önemlisi, hiçbir zaman ellerin göbek üzerinde betimlenmemiş olmasıdır. Başında genellikle taç benzeri bir şapka bulunur bazen de yüzü bir aslan surati gibi betimlenmiştir ve bacakların arasından aşağıya doğru sarkan kuyruk ile bu durum vurgulanmıştır. Bazen de omzunda maymun, kadın veya bir çocuk figürünün oturduğu görülmektedir³⁷⁴. Buna göre, Tanrı Bes'in Yunanlı figürinlere tam olarak benzediği söylenemez. Tek ortak özellikleri olarak, iki tipin de cüce olması³⁷⁵ ve yukarıda da zikredildiği gibi, omuzların üzerinde zaman zaman bir maymun veya çocuk figürünün oturuyor olması gösterilebilir³⁷⁶.

Oysa Ptah tasvirlerine bakıldığında, iki tip arasında ilişki kurmanın çok daha mümkün olduğu görülmektedir. Ptah aynı Yunanlı örnekler gibi elleri göbeğin üzerinde, göbekli ve hafifçe çömelmiş olarak tasvir edilir. Genellikle dazlak ve sakalsız olur; ancak saçlı ve sakallı örnekler de vardır³⁷⁷.

³⁷¹ Orsi 1889, süt. 838, Dipnot 1; Maximova 1927, 142; Boehlau 1898, 155; Wilson 1975, 94.

³⁷² Blinkenberg 1931, süt. 560; Higgins 1954, 56.

³⁷³ Waldstein 1905, 28.

³⁷⁴ Tanrı Bes tasvirleri için bkz: Legrain 1930, lev. 42, 219; Wilson, 1975, res. 1; lev. 16, B-D; 17. C; Van Buren 1930, lev.54. 259; Kaufmann 1913, res. 40; Walters 1903, res. 50. C593.

³⁷⁵ Ancak, Mısır Panteonunda Bes'ten başka daha birçok cüce tanrı olduğu da unutulmamalıdır; Ersoy 1993, 422.

³⁷⁶ Tanrı Bes'in "çocukları koruyucu" kimliği böyle vurgulanmaya çalışıyor olabilir. Öte yandan Yunan dünyasında, cücelerin de çocukları koruyucu bir güce sahip olduğuna inanılmaktadır; bkz. Bell, 1981, 16.

³⁷⁷ Ptah tasvirleri için bkz: Wilson, 1975, lev. 15. A-B; 16. A.

Bu figürinlerin tipolojik olarak Mısır kökenini destekleyebilecek örnekler Amathus ve Aigina'da ele geçmiştir. Amathus'taki iki örnek saçların işleniş tarzı bakımından, Aigina'daki örnek de zenci yüz tipine sahip olması bakımından bu teoriyi güçlendirir niteliktedir³⁷⁸.

Bu tipe başka bir paralel örnek olarak Fenike Tanrısı Pataikos gösterilmektedir ki; bu da sonuçta Mısır kültürüne dayanmaktadır³⁷⁹.

Sonuç olarak, bu tipin Ptah'la olan karşı konulmaz benzerliği nedeniyle biz de Mısır kökenli yorumları desteklemekteyiz

Orsi, mezarlardan ele geçen cüce figürinlerine, ölüleri, özellikle bebekleri koruyucu bir anlam yüklemektedir³⁸⁰. Çünkü Syrakhoussai ve Megara Hyblaea'daki göbekli cüce figürinlerinin neredeyse hepsi çocuk mezarlarından ele geçmiştir³⁸¹. Boehlau, Mısır'da amulet olarak ortaya çıkan bu tipin Yunan dünyasında basit bir çocuk oyuncuğuna dönüştüğü görüşündedir³⁸².

Bu figürinlerin *kouretleri* temsil edebileceğine dair bir görüş de Mandel tarafından ileri sürülmüştür³⁸³ ki; biz de böyle bir düşünceyi tartışmaya açık bulmaktayız. Bunların Kybele rahip sınıfına mensup kişiler olması mümkündür. Aşırı şişman görünümlü olmaları, uzun saçlı veya dazlak olmaları da buna delalet ediyor olabilir. Çünkü bilindiği gibi Kybele rahipleri saçlarını tanrıçaya hediye olarak sunmakta ve hadım olmaktadır³⁸⁴. Bu rahipler *Gallos* olarak bilinmektedirler. Diğer yandan bu figürinlerin üretildiği dönem ile *Gallos* adı verilen rahiplerin ortaya çıktığı dönem arasında büyük bir zamansal boşluk vardır. Çünkü *Gallos* ismine, klasik literatürde ilk defa İ.Ö. 3. yy.'da rastlanmaktadır³⁸⁵. Pek Tabii

---

³⁷⁸ Ersoy 1993, 423.

³⁷⁹ Liepmann 1975, 15; Higgins 1954, 56; Bell 1981, 16.

³⁸⁰ Orsi 1889, süt. 480-481.

³⁸¹ Bell 1981, 15-16.

³⁸² Boehlau 1898, 155.

³⁸³ Hübinger – Menninger 2007, 238.

³⁸⁴ Lucker 2005, 1-20; hadım olmanın sonuçlarından biri aşırı kilo almaktır.

³⁸⁵ Lucker 2005, 1.

ki bunun altında çok daha eski bir geleneğin yattığı düşünülebilir. Belki de yukarıda bahsedilen, genital organı betimlenmemiş, Berezan örneği, böyle bir rahibi temsil etmektedir. Ancak bu yorumu desteklemek için daha çok kanıtı ihtiyaç vardır.

Bu figürün Yunan dünyasındaki başlıca üretim merkezinin, ele geçen buluntu yoğunluğu nedeniyle, Rodos olduğu düşünülmektedir.³⁸⁶.

Göbekli cüce figürinlerinin Kıbrıs'tan Sicilya'ya kadar çok geniş bir yayılım alanı vardır³⁸⁷. Başta Rodos³⁸⁸ olmak üzere Aigina³⁸⁹, Amathus³⁹⁰, Argos³⁹¹, Berezan³⁹², Datça³⁹³, Delos³⁹⁴, Sicilya'daki Katania³⁹⁵, Klazomenai³⁹⁶, Morgantine³⁹⁷, Melos³⁹⁸, Naukratis³⁹⁹, Nippur⁴⁰⁰, Phokaia⁴⁰¹, Samos⁴⁰², Selinus⁴⁰³, Taukheira⁴⁰⁴, Thebai⁴⁰⁵ ve Taras'da⁴⁰⁶ bu tipin örnekleri görülmektedir.

---

³⁸⁶ Ersoy 1993, 423.

³⁸⁷ Liepmann 1975, 15.

³⁸⁸ Mollard-Besques 1954, lev. 28. B221-222; Higgins 1954, lev. 18; Orsi 1889, lev. 6. 3-6; Winter 1903a, lev. 213. 1, 2, 5.

³⁸⁹ Winter 1903a, lev. 213. 7; Furtwängler 1906, lev. 110, 14.

³⁹⁰ Wilson 1975, 94, dipnot 159, Lev. 15B.

³⁹¹ Waldstein 1905, res. 45.

³⁹² Pharmakowsky 1910, res. 24.

³⁹³ Mendel 1908, 585, no. 3500; Sezer 2001, res. 15.

³⁹⁴ Laumonier 1956, lev. 25, 212.

³⁹⁵ Rizza 1960, res. 22. 3-4, 12-13.

³⁹⁶ Ersoy 1993, lev. 84.

³⁹⁷ Bell 1981, lev. 11. 48-49.

³⁹⁸ Winter 1903a, lev. 213. 6.

³⁹⁹ Higgins 1954, lev. 18. 92.

⁴⁰⁰ Legrain 1930, lev. 42. 219.

⁴⁰¹ Sartiaux 1914, lev. 10. 17.

⁴⁰² Winter 1903a, lev. 213. 3; Boehlau 1898, lev. 13. 4.

⁴⁰³ Hübinger – Menninger 2007, res. 14.

⁴⁰⁴ Boardman 1966, lev. 100. 48-49.

⁴⁰⁵ Winter 1903a, lev. 213. 4.

⁴⁰⁶ Lo Porto 1962, res. 21g; 24.

b. Tarihleme

Bu heykelciklerin Taukheira⁴⁰⁷ ve Taras'da⁴⁰⁸ ele geçen örnekleri tarihlenebilir kontektlerden ele geçmiştir ve buna göre İ.Ö. 550-540 yıllarına tarihlenmektedir. Morgantine'deki örnekler yine mezar kontektlerine göre 550-500 tarihlerine yerleştirilmektedir⁴⁰⁹. Mollard-Besques⁴¹⁰, Hübinger⁴¹¹ bu heykelcikleri 6. yy.'ın ikinci yarısına tarihlemiştir. Higgins ve Sezer ise, ikna edici bir kanıt olmamakla birlikte, bu heykelcikler için geç 6. yy. tarihini önermektedir⁴¹².

6. Müzisyen Figürini (Kat. No. 39)

a. Tanım ve Analoji

Kat. No. 39'da incelediğimiz figür elinde dikdörtgen şeklinde bir obje tutmaktadır. Bu objeyi kesin olarak tanımlamak zordur. Ancak objeyi tutuş şeklinden ve ağzına dayamış olmasından dolayı, bunun bir müzik aleti olması kuvvetle muhtemeldir. Bu müzik aleti, formundan anlaşıldığı kadarıyla Panflüt olarak da bilinen syrinks olmalıdır. Syrinks, Yunan dünyasında her ne kadar tanrı Pan tarafından icat edilmiş olarak kabul ediliyor ve O'nun ismiyle anılıyorsa da aslında geçmişi çok daha eskilere dayanan bir müzik aletidir. Keros'tan ele geçen İ.Ö. 3. bine tarihli mermer idol bunun en güzel örneğidir⁴¹³. Syrinks çalan pişmiş toprak figürinlere, bu erken dönemlerden itibaren pek çok yerde rastlanmaktadır⁴¹⁴. Ancak bunların hiçbirisi bizim figürinimiz gibi oturur biçimde tasvir edilmemiştir ve baş yapıları bizimkinden biraz daha farklıdır. Sadece İ.Ö. 5. yy.'a tarihli, syrinks çalan bir Pan figürini⁴¹⁵ sivri baş yapısıyla bizim örneğimizi andırmaktadır. Bu eserin

⁴⁰⁷ Boardman 1966, 154.

⁴⁰⁸ Lo Porto 1962, 167.

⁴⁰⁹ Bell 1981, 129.

⁴¹⁰ Mollard-Besques 1954, 38.

⁴¹¹ Hübinger – Menninger 2007, 238.

⁴¹² Higgins 1954, 56; Sezer 2001, 345.

⁴¹³ D. Paquette, L'Instrument de Musique dans la Céramique de la Grèce Antique (Paris 1984), res. 9

⁴¹⁴ G. S. Merker, Corinthian Terracotta Figurines, The Development of an Industry, içinde: C. K. Williams – N. Bookidis (Der.), Corinth XX, The Centenary 1896-1996 (Atina 2003), res. 14.8; Waldstein 1905, res. 13 (belki 12 ve 14).

⁴¹⁵ Davidson – Thompson – Thompson 1943, res. 64. 85.

gövdesinin alt kısmı eksik olmakla birlikte ilk bakışta oturuyormuş gibi bir izlenim uyandırmaktadır.

Tabii ki Pitane'den ele geçen figürünün, tanrı Pan olarak yorumlamaya elverişli karakteristik bir özelliği yoktur; ancak şunu söyleyebiliriz ki; Syrinks, lyra, kitaraya veya barbiton gibi profesyonel bir müzik aleti değildir ve daha çok taşra yaşamıyla bağlantılıdır. Dolayısıyla **Kat. No. 39'**da ele aldığımız figürün eğer gerçekten bu müzik aletini çalıyor olsa bile, profesyonel bir müzisyeni değil; normal halk tabakasından bir kimseyi veya bir çobanı temsil ediyor olmalıdır.

b. Tarihleme

Eser tarihleyici bir kontekst malzemeye sahip değildir. Büyük ihtimalle Arkaik Dönem'e aittir.

7. Çömelmiş Erkek Figürünü (Kat. No. 40)

a. Tanım ve Analoji

Figür, bir eliyle ereksiyon halinde ve çok abartılı boyutlarda tasvir edilmiş olan phallusuna sarılır pozisyonda betimlenmiştir. Bu tip ityphallus figürünün ele geçtiği tek bölge bölge Lakonia'dır. Bunlar genellikle çömelmiş, oturmuş veya dizlerinin üstüne çökmüş vaziyette tasvir edilirler. Ayakta duran ityphallus figürler çok nadir olarak görülmektedir⁴¹⁶. Hepsi de anormal boyutlarda bir phallus ile tasvir edilmişlerdir. Bazen phalluslarına iki elleriyle birden, bazen de tek elleriyle sarılmış pozisyondadırlar.

Bu heykelciklerin, verimlilik ve bereket ile ilgili adak objeleri olduğu düşünülmektedir⁴¹⁷.

Lakonia örneklerinin bazıları Zeus Messapeus'a bazıları da Artemis Orthia'ya adanmış olan kutsal alanlardan ele geçmiştir⁴¹⁸.

---

⁴¹⁶ Catling 1990, 30.

⁴¹⁷ Wise 2007, 176.

⁴¹⁸ Catling 1990, lev. 6d; Dawkins 1929, lev. 40. 9; Higgins 1954, lev. 141. 1015.

b. Tarihleme

Bu tipin ilk ortaya çıkışı İ.Ö. 700'lere kadar gitmektedir. Ancak bu erken dönemde çok yaygın değildir. Proto-Korint Dönemi'nin sonunda yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu tipin popülerliğinin doruk noktasına ulaştığı dönem ise İ.Ö. 6. yy. olmuştur⁴¹⁹. Pitane figürlerinin de genel olarak üretim tarihlerinin bu yüzyıla uyumlu olduğu düşünülürse **Kat. No. 40**'daki örnek 6. yy.'a ait bir eser olmalıdır.

C. ÇOCUK FİGÜRİNLERİ

1. At (?) Sirtında Giden Çocuk (Kat. No. 41)

a. Tanım ve Analoji

Olasılıkla bir at ya da katır üzerinde betimlenen insan figürünün baş kısmı eksiktir. Ancak korunan uzuvlarının anatomik özellikleri incelendiğinde, bunun göbekli, tombul bir çocuk figürü olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca hayvanın üzerinde çocuksu bir eda ile yan oturmuş olması da bunu vurgulamaktadır. Bu, sıradan bir çocuk figürü olabileceği gibi bir Eros figürü de olabilir. Çünkü at, katır, horoz, kuğu vb. hayvanların üzerinde normal oturur pozisyonda veya yan oturma pozisyonunda tasvir edilmiş çocuk Eros'lar Klasik ve Hellenistik Dönemlerde çok sık görülmektedir⁴²⁰.

b. Tarihleme

At üzerinde binici figürlerinin geçmişi Orientalizan Dönem'e kadar gitmekle beraber bu konunun kabartmalar veya levhalar üzerinde işlenmesi İ.Ö. 5. ve 4. yy.'larda ortaya çıkmaktadır⁴²¹. Pitane örneğinin birebir benzer örneği yoktur. Ancak kompozisyon olarak değerlendirildiğinde en yakın örnekleri Hellenistik Dönem'de görülmektedir. Ayrıca stil olarak incelendiğinde de gerek oranlamalardaki uyumluluk gerekse hareketlerin doğallığı eseri bu döneme yakın kılmaktadır.

⁴¹⁹ Dawkins 1929, 156.

⁴²⁰ Liepmann 1975, res. T105; Burr Thompson 1963, lev. 55. 282; Mollard-Besques 1992, lev. 7-8; Breitenstein 1941, lev. 81. 666; Winter 1903b, lev. 301-302.

⁴²¹ Işın 2007, 71.

2. Tapınak Oğlanı (Kat. No. 42)

a. Tanım ve Analoji

Çömelmış çıplak çocuk heykelcikleri, özellikle Akdeniz Bölgesi'nde, oldukça popüler figürin grupları arasındadır. Bu grup figürinler, oturuş pozisyonu, aksesuar gibi ayrıntılarda farklılık gösterebilir de temel model olarak aynıdır⁴²². Genellikle çömelmış ya da uzanmış olarak tasvir edilirler. Ayakta tasvir edilen örnekler çok nadir olarak karşımıza çıkar ve daima çıplaktırlar. Arkaik Dönem'e ait örneklerde genellikle figürün başında pilos benzeri bir başlık bulunur. Başlı açık tipler ise İ.Ö. 5. yy.'ın ikinci çeyreğinden sonra yaygınlaşır⁴²³. Bu pozda tasvir edilmiş çocuk heykelciklerinin en erken örnekleri İ.Ö. 2. binyılda Mısır'da görülmektedir⁴²⁴. Yunan dünyasında bu pozda çocuk heykelciklerinin üretilmeye başlaması çok daha geç bir dönemde, 6. yy.'da olmuştur. En erken örnek Rodos'ta geç 6. yy.'da görülür⁴²⁵. Bununla beraber Rodos'tan ele geçen Demir Çağı'na tarihli Naukratis üretimi bir fayans heykelcik bu tipin, en azından Doğu Yunan'da, daha erken dönemlerde de bilindiğini göstermektedir⁴²⁶. Geç Roma Dönemi'ne kadar üretimi devam eden bu tip⁴²⁷, Yunanistan'daki diğer merkezlere de Rodos'tan yayılmıştır⁴²⁸.

Bu grup figürinlerde küçük çocuk gövde formlarıyla betimlenmiş örnekler çok azdır⁴²⁹. Figürlerin yaşları, genellikle yüz tipinden vücut oranlarından veya jestlerinden anlaşılmaktadır. Örneğin bazı çocuk figürinlerinin hareketlerine henüz yürümeyi bilmeyen bir bebek edası yansıtılmıştır⁴³⁰. Yaşa bağlı olarak büyüklüklerinde de farklılık görülmektedir. Ayrıca giysili olarak betimlenen genç

⁴²² Bazen horoz, kuş, köpek vb. gibi hayvanlarla birlikte betimlendikleri de görülmektedir.

⁴²³ Tolun 2009, 50

⁴²⁴ Hadzisteliou-Price 1969, 95, bunlar bakır ve fildişinden yapılmış örneklerdir.

⁴²⁵ Kıbrıs'tan ele geçen İ.Ö. 520 ye tarihli bir örnek, olasılıkla Kıbrıs'ın Mısır ile Rodos arasında aracılık yaptığına işaret etmektedir.

⁴²⁶ Hadzisteliou-Price 1969, 95-96.

⁴²⁷ Robinson 1931, 78; Wise 2007, 163.

⁴²⁸ Hadzisteliou-Price 1969, 95 vd.; Higgins 1988, 86; Merker 2000, 68.

⁴²⁹ Vierneisel-Schlörb 1997, 58-59.

⁴³⁰ Merker 2000, lev. 20. C326-327.

çocukların yaşı çıplak olanlara göre daha büyüktür⁴³¹. **Kat. No. 42**'deki örnek gerçi giysili değildir ama vücut oranlarından ve yüz yapısından anlaşıldığı kadarıyla daha genç yaşta bir çocuğu temsil etmektedir.

Tapınak oğlanı terimi ilk kez Ohnefalsch-Richter tarafından kullanılmıştır. Ohnefalsch, bu figürinlerin kutsal alanlarda çokça bulunmuş olmasına bağlı olarak bu terimi kullanmıştır⁴³². Aynı zamanda bunları Apollon'un tapınak hizmetçileri veya başka bir deyişle köleleri olarak tanımlamaktadır⁴³³. Ohnefalsch'ın literatüre sokmuş olduğu tapınak oğlanı terimi, üzerinden yüz yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen, bugün hala birçok bilim adamı tarafından kullanılmaktadır⁴³⁴. Ancak tabii ki geçen zaman süresince daha farklı yorumlar da yapılmıştır ve üzerinde varılan bir görüş birliği yoktur. Bunların bizzat tanrıları temsil ediyor olabileceği, öne sürülen görüşlerden biridir. Dionysos, Attis, Herakliskos, Asklepios⁴³⁵, Horus ve Eros bu bağlamda adı anılan tanrılar arasındadır⁴³⁶. Bu tanrılar aslında birbirleriyle çok alakalı tanrılar değildir. Fakat böyle bir yoruma konu olmaları, hepsinin de bir şekilde çocukluk veya bebeklik halleri ile tasvir edilen tanrılar olmasından kaynaklanıyor olmalıdır. Demeter'e, Kore'ye ve Asklepios'a ait kutsal alanlardan ele geçen çocuk figürinleri için durum biraz daha farklıdır. Bu durumda, söz konusu tanrıların nitelikleri devreye girmekte ve bunlara yönelik yorumlar yapılmaktadır. Bilindiği gibi Demeter'in⁴³⁷ bebekleri ve çocukları koruyucu kimliği, Asklepios'un da hastalıkları iyileştirici bir kimliği vardır. Belki de, ebeveynler kendi çocuklarını temsilen bu çocuk figürinlerini kullanarak, hasta veya ölmekte olan çocuklarının iyileşmesi için tanrılara dua ediyorlardı; ya da zaten ölmüş olan çocuklarını korumaları için, yer altı dünyasıyla da bağlantısı olan Tanrıça Demeter ve kızı

⁴³¹ Vierneisel-Schlörb 1997, 58-59

⁴³² Ohnefalsch'ın ele aldığı figürinler Kıbrıs'ın kutsal koruluklarındaki sunu alanlarında, Apollon'a ve Aphrodite'ye adanmış kutsal alanlarda ele geçmiştir. Bkz. Ohnefalsch-Richter 1893, 103.

⁴³³ Ohnefalsch-Richter 1893, 103, dipnot 1.

⁴³⁴ Bu terim, kutsal alanlara adanmış olan çocuk figürinleri için kullanılır. Bkz. Hadzisteliou-Price 1969, 107.

⁴³⁵ Hatta Asklepios'un çocukları Telesphoros, Ianiskos, Herkyna, Hygieia ve Ploutos da zaman zaman bu yoruma dâhil olmaktadır.

⁴³⁶ Hadzisteliou-Price 1969, 107.

⁴³⁷ Demeter'in aynı zamanda bir süt anne kimliği vardır. Bkz. Demophon mitosu.

Kore'den inayet bekliyorlardı⁴³⁸. Bu figürinlerin kimi veya neyi temsil ettiğine yönelik yorumlar sadece tanrılarla sınırlı değildir. Bunların sadece dekorasyon amacıyla kullanılmış genç erkek tasvirleri veya iyileştirici cinler olduğu⁴³⁹, aileler tarafından erkek çocuk sahibi olabilmek için tanrılara adak olarak ya da başarılı bir doğum neticesinde sahip olunan sağlıklı bir erkek çocuk için teşekkür niyetiyle sunulmuş olduğu, ileri sürülen görüşler arasındadır⁴⁴⁰. Bir diğer yoruma göre ise; bunlar erkek tapınak fahişelerini simgeleyen heykelciklerdir⁴⁴¹.

Kutsal alanlardan, tapınaklardan veya daha başka sivil mekânlardan ele geçen örnekler için bu yorumların hepsi kendi içinde kabul edilebilir görünmektedir. Ancak mezarlardan ele geçen çocuk figürinleri, bunlardan ayrı olarak değerlendirilmelidir. Gerçi bazen mezarlarda bu figürinlerle beraber ele geçen kourotrophos figürinlerinin⁴⁴² khthonik tanrıçaları temsil ettiği düşünülebilir. Diğer yandan bunların ölen çocukların annelerini veya doğum yaparken çocukları ile birlikte ölen anneleri temsil ediyor olması da mümkündür. Ama her iki durumda da mezarlardan ele geçen çocuk figürinleri, küçük yaşta ölen çocukları temsil ediyor olmalıdır. Nitekim Olynthus'ta bu tip figürinlerin hepsinin çocuk mezarlarından ele geçtiği görülmektedir⁴⁴³; yine Atina Kerameikos'ta, Rodos üretimi bir örnek⁴⁴⁴ ve Yunanistan'ın farklı bölgelerindeki nekropolislerden ele geçen çocuk figürinlerinin pek çoğu⁴⁴⁵, çocuk mezarlarından ele geçmiştir.

Bu grup figürinlerin yaygın olarak görüldüğü belli başlı kentler ve merkezler; Aiolis⁴⁴⁶, Assos⁴⁴⁷, Atina⁴⁴⁸, Boiotia⁴⁴⁹, İtalya⁴⁵⁰, Kaunos⁴⁵¹, Kıbrıs⁴⁵², Knossos⁴⁵³, Korint⁴⁵⁴, Lindos⁴⁵⁵, Neandria⁴⁵⁶, Olynthos⁴⁵⁷, Rodos⁴⁵⁸, Sicilya⁴⁵⁹ ve Troas'tır⁴⁶⁰.

---

⁴³⁸ Merker 2000, 71.

⁴³⁹ Hadzisteliou-Price 1969, 107.

⁴⁴⁰ Wise 2007, 166; Hadzisteliou-Price 1969, 107.

⁴⁴¹ Hadzisteliou-Price 1969, 107.

⁴⁴² Robinson 1952, 48; Dufková 1975, 124.

⁴⁴³ Robinson 1952, 46-48.

⁴⁴⁴ Vierneisel-Schlörb 1997, 58-59, lev. 35. 186.

⁴⁴⁵ Hadzisteliou-Price 1969, 106, 110.

⁴⁴⁶ Higgins 1954, lev. 74. 568; Winter 1903b, lev. 269. 3-4, 6, 10; Grasso 2006, lev. 21. 7; Dufková 1975, lev. 34; Boehlau – Schefold 1942, lev. 9. 26

b. Tarihleme

Bu grup figürinlerin genel olarak en yoğun üretildikleri dönem İ.Ö. 5. ve 4. yy.'lar arasındadır⁴⁶¹. Hadzisteliou-Price bu grup figürinleri, dönemsel olarak sekiz tipe ayırmıştır. Hadzisteliou-Price'in sınıflamasında bizim örneğimize en yakın olanı; Tip I'dir. Tip I: Başında pilos ya da başlık bulunan çıplak çocuk heykelcikleridir ve bunlar Rodos'ta Geç Arkaik Dönem'de görülmeye başlamıştır. Bu tip, değişik varyasyonlarla Klasik ve Hellenistik Dönem'de üretilmeye devam etmiştir⁴⁶². **Kat. No. 42'**deki heykelciğin Akurgal'ın kazdığı Arkaik Dönem Nekropolü'nden çıkmış olması burada önem kazanmaktadır. Çünkü eser yüzeyden değil, mezar içerisinden ele geçmiştir. Ancak ne yazık ki mezardaki tek buluntudur ve bu yüzden kesin bir tarih verilmesi mümkün değildir.

Eserimizin başındaki polos benzeri başlık, diğer merkezlerden ele geçen çocuk figürinlerinde görülen pilos ya da benzeri başlıklardan daha farklı bir forma sahiptir. Bununla beraber pozisyon itibarıyla karşılaştırıldığında en yakın örnekler Klasik Dönem'e ait örneklerdir. Yukarıdaki bilgiler de değerlendirildiğinde figürinimiz Geç Arkaik ya da Klasik Dönem'e ait olmalıdır.

---

⁴⁴⁷ Tolun 2009, res. 19

⁴⁴⁸ Winter 1903b, lev. 268. 1.

⁴⁴⁹ Sieveking 1916, lev. 27; Higgins 1954, lev. 115. 835-837.

⁴⁵⁰ Hadzisteliou-Price 1969, 104-105.

⁴⁵¹ A. Diler, Account of the Sanctuary Exposed at Caunus City, AMS 16, lev. 3. 3.

⁴⁵² Ohnefalsch-Richter 1893, lev. 33. 1-5; Myres 1914, res. 1463.

⁴⁵³ Higgins 1988, lev. 62. 226-228.

⁴⁵⁴ Stroud 1965, lev. 8e; Merker 2000, lev. 18. C227-232; 19; Davidson 1952, lev. 14. 192.

⁴⁵⁵ Blinkenberg 1931, lev. 111. 2369, 2371-2373.

⁴⁵⁶ Winter 1903b, lev. 266, 1, 7.

⁴⁵⁷ Robinson 1931, lev. 42. 384; Robinson – Mylonas 1939, res. 29; Robinson 1952, lev. 91. 273; 92. 274-275; 93. 276-277; 94. 279-282.

⁴⁵⁸ Higgins 1967, lev. 25C; Higgins 1954, lev. 45. 256-262; 46. 263, 264, 266; Winter 1903b, lev. 266. 4; Mollard-Besques 1954, lev. 28. B223-224; Jacopi 1931, res. 164, 370.

⁴⁵⁹ Higgins 1954, lev. 158. 1156-1159; Kekulé 1884, res. 41bis.

⁴⁶⁰ Tavukçu 1999, lev. 39.

⁴⁶¹ Dufková 1975, 124.

⁴⁶² Hadzisteliou-Price 1969, 96, 98.

IV. MASKLAR (43-45)

A. KADIN MASKLARI (KAT. NO. 43-44)

a. Tanım ve Analoji

Bu bölümde incelenen mask tiplerinden biri **Kat. 44**'deki kadın maskıdır. İ.Ö. 6. yy. ortasından 4. yy.'ın 2. yarısına kadar üretilen⁴⁶³ bu mask tipi birçok bilim adamı tarafından Doğu Yunan, hatta Rodos çıkışlı olarak kabul edilmektedir⁴⁶⁴. Bu maskelerin ilk prototiplerinin Doğu Yunan'da üretildiği kabul edilmekle beraber, tipolojik olarak esin kaynağının Doğu Akdeniz olması muhtemeldir. Çünkü bu tipte, karakteristik olarak karşımıza çıkan, büyük kulaklar, kulakların arkasından geçip boynun iki yanından dökülen başörtüsü, bu başörtüsünün altında, alnın ön kısmında kendini gösteren saç bandı⁴⁶⁵, açıkça Mısırlı bir üslubu yansıtmaktadır⁴⁶⁶. Bu tipi Mısır'da mumya maskelerinde, kanopelerde⁴⁶⁷ ve lahitlerde görmek mümkündür. Bu nedenle, Yunan dünyasında 200 yıl boyunca çok sevilerek kullanılan bu maskelerin, sanatsal açıdan Mısır kökenleri yadsınamaz⁴⁶⁸. Diğer taraftan Brauron'dan ele geçen Kartaca orijinli ve İ.Ö. 600'lere tarihli kadın protomları, bu tiplerin yaratılmasında Fenike veya Kartaca'nın da etkili olabileceği yönünde tartışmalar doğurmuştur⁴⁶⁹. Laumonier daha akla yatkın bir görüş ileri sürerek Fenike'nin, Mısır ve İonia dünyası arasında aracı olmuş olabileceğini söylemektedir⁴⁷⁰.

Bunlarda çoğu zaman, bizim örneğimizdeki gibi, bir asma deliği bulunmaktadır⁴⁷¹ ve arka taraf düz bırakılmaktadır. Bu da bu maskelerin ana kullanım alanının mezarlar olmadığını göstermektedir. Bunlar büyük ihtimalle kutsal

⁴⁶³ Liepmann 1975, 18; Blinkenberg 1931, 591.

⁴⁶⁴ Chesterman 1974, 38; Liepmann 1975, 18.

⁴⁶⁵ Bazı örneklerde saç bandı yerine saçlar görülmektedir.

⁴⁶⁶ Bell 1981, 87.

⁴⁶⁷ Antik Mısır'da, mumyalanan ölülerin iç organlarının saklandığı mezar vazosu.

⁴⁶⁸ Laumonier 1956, 58.

⁴⁶⁹ Higgins 1967, 44, res. 13; Bell 1981, 87.

⁴⁷⁰ Laumonier 1956, 58.

⁴⁷¹ Tolun 2009, 49; Liepmann 1975, 18.

alanlarda sunu hediyesi olarak asılıyordu. Bazı bilim adamları bunları tanrıça olarak yorumlamaktadır, Liepmann'a göre bunlar tanrıçaları temsil ediyorlardı ve yöreye göre tanrıça değişse de tip aynı kalıyordu⁴⁷². Chesterman bunun Tanrıça Hera'yı⁴⁷³; Mendel, Demeter'i⁴⁷⁴ temsil ediyor olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Laumonier, Kahire Müzesi'nde bulunan aynı böyle bir maskenin Pseudo-Taia'nın kızkardeşi olduğunu, en azından O'na çok benzediğini söyleyerek bu tipin tanrısal kökenine dikkat çekmektedir⁴⁷⁵.

Bu mask tipinin ele geçtiği merkez ve bölgeler arasında Aiolis⁴⁷⁶, Assos⁴⁷⁷, Atina⁴⁷⁸, Delos⁴⁷⁹, Eleonte⁴⁸⁰, Halai⁴⁸¹, Kıbrıs⁴⁸², Kyrene⁴⁸³, Morgantine⁴⁸⁴, Olynthos⁴⁸⁵, Rodos⁴⁸⁶, Samos⁴⁸⁷ ve Satricum⁴⁸⁸ bulunmaktadır.

b. Tarihleme

Kadın masklarının ilk ortaya çıktığı dönemde, surat yuvarlak, gözler oldukça badem şeklindedir, gülümseme belirgindir, gamzeler ağzın kenarında çok derindir, çene ileriye doğrudur, kulaklar üç tane iç içe çizgi halinde yapılmıştır ve oldukça

---

⁴⁷² Liepmann 1975, 18.

⁴⁷³ Chesterman 1974, 38.

⁴⁷⁴ Mendel 1908, 432, No. 2930.

⁴⁷⁵ Laumonier 1956, 58.

⁴⁷⁶ Higgins 1954, lev. 74. 562.

⁴⁷⁷ Tolun 2009, res. 18

⁴⁷⁸ Rotroff – Oakley 1992, lev. 61. 366.

⁴⁷⁹ Laumonier 1956, Lev. 9-16.

⁴⁸⁰ Mollard-Besques 1954, lev. 33. B296-297.

⁴⁸¹ Goldman – Jones 1942, lev. 19. IV-a-23; Goldman 1940, res. 152.

⁴⁸² Winter 1903a, lev. 236. 8.

⁴⁸³ Winter 1903a, lev. 236. 2.

⁴⁸⁴ Bell 1981, lev. 8-9.

⁴⁸⁵ Robinson 1932, res. 13, Robinson 1935, res. 37A.

⁴⁸⁶ Winter 1903a, lev. 236. 3, 6, 7; Blinkenberg 1931, lev. 115-119; Higgins 1954, lev. 20. 108; 25; Jacopi 1931, res. 108, 137, 181, 186, 203, 221, 246, 269, 290, 323, 327, 446.

⁴⁸⁷ K. Tsakos, Die Stadt Samos in der geometrischen und archaischen Epoche, Milesische Forschungen, bd. 5, 2007, 189-199, lev. 26. 2.

⁴⁸⁸ Latium'da bir antik kent; E. D. Van Buren, Figurative Terracotta Revetments in Etruria and Latium (New York 1921), lev. 9, res. 1.

şematiktir. Büyük boyutludur ve kafadan ayrılmıştır. Daha sonraki dönemlerde alnın üzerinde kayda değer bir saç şekli görülmemektedir, sanki saç saklanmıştır. Stephanenin örtüsü başın üstünü kapatır, çene boyundan ileriye doğru çıkar. Bu serinin biraz daha gelişmiş olanlarında surat daha ovaldır, gülüş daha aptalcadır. Alay eder gibi bir ifadesi vardır. İfade daha zariftir. Beyaz astarlı maskelerde tip tamamen değişir. Surat önem kazanır. Çizgiler daha kalın, ama daha stilize ve insansıdır. Bu geç tanrıçalar akropoldeki Korelere daha yakındır. Saçlar bazen ortadan ikiye ayrılmıştır ve açıkça dalgalıdır⁴⁸⁹. Oldukça badem gözlü tipler İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine, daha iyi formdaki gözler ise son çeyreğine ait olmalıdır. Dalgalı saçlı maskeler ise 520-510 yıllarına tarihlenir⁴⁹⁰. Delos'tan bir eser 5. yy.'da Ciddi Stil'e ait güzel bir örnektir⁴⁹¹.

Bu tanımlamalar dikkate alındığında **Kat. No. 44**'deki, Pitane örneği İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreğindeki stil ile uyumlu gibi görünmektedir. Nitekim, Morgantine'den ele geçen benzer tipteki maskler da, mezar kontekstlerine göre 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine tarihlenmektedir⁴⁹².

Kat. No. 43'te yer alan kadın maskı kırığının özgün hali, olasılıkla **Kat. No. 44** tipindedir ve korunduğu kadarıyla yüzdeki detaylar stilistik olarak aynı tarihlere işaret etmektedir.

B. TİYATRO MASKİ (KAT. NO. 45)

a. Tanım ve Analoji

Tiyatro maskları, antik Yunan tiyatrosunda aktörlerin vazgeçilmez kostüm elemanlarından biridir. Bu masklarının birçok farklı varyasyonu vardır ve tiyatro oyuncusu figürinlerinin başlarında da bu tip komik ifadeli maskler kullanılmaktadır. Yüzdeki grotesk ifade bu figürinlerin komedi aktörlerini temsil ettiğini göstermektedir. Tiyatro maskeleri kutsal alan, nekropol ya da sivil konutlarda ele

⁴⁸⁹ Laumonier 1956, 60.

⁴⁹⁰ Laumonier 1956, 61.

⁴⁹¹ Laumonier 1956, lev. 16. 157.

⁴⁹² Bell 1981, 128.

geçmektedir⁴⁹³. Kutsal alanlarda ele geçen maskeler Dionysos ile ilişkili bir kült objesi olarak yorumlanmaktadır. Buna örnek olarak; Atina Kutsal Alanı'nda "A Odası'ndan" ele geçen bir komik maske gösterilebilir. Rumscheid Bunların bir tanesinin üzerinde bulunan asma deliğinden yola çıkarak bu odanın bir kült odası olabileceğini düşünmektedir⁴⁹⁴. Tiyatro maskeleri sivil konutlarda ise kötülüklerden uzaklaştırıcı⁴⁹⁵ ve şans getirici⁴⁹⁶ bir güç olarak kullanım görmüştür. Rohde, mezar sunusu olarak kullanılan figürinlerin ölen kişinin hayatı ile ilgili olduğunu ileri sürmektedir⁴⁹⁷. Bu yoruma göre, bu eserin çıktığı mezarın belki de bir tiyatrocuya ait olduğu düşünülebilir.

Bu çalışmada ele aldığımız tiyatro maskinin, sadece mask olarak, yakın örnekleri Atina⁴⁹⁸, Delos⁴⁹⁹, Halai'da⁵⁰⁰, Korint⁵⁰¹, Patara⁵⁰² ve Priene'de⁵⁰³; figürin başı olarak kullanılmış örnekleri ise Attika⁵⁰⁴, Halai⁵⁰⁵, Knossos⁵⁰⁶, Korint⁵⁰⁷, Kyrene⁵⁰⁸, Megara Hyblaia⁵⁰⁹, Myrina⁵¹⁰, Patara⁵¹¹, Pergamon⁵¹², Priene⁵¹³ ve Tanagra'da⁵¹⁴

---

⁴⁹³ Işın 2007, 91.

⁴⁹⁴ Rumscheid 2006, 330.

⁴⁹⁵ Işın 2007, 92; Wiles 1991, 80.

⁴⁹⁶ Rumscheid 2006, 330.

⁴⁹⁷ Rohde 1968, 8.

⁴⁹⁸ Webster 1960, lev. 68. C2, C14.

⁴⁹⁹ Laumonier 1956, lev. 93. 1232.

⁵⁰⁰ Goldman – Jones 1942, lev. 20. 4-c-1.

⁵⁰¹ Laumonier 1921, lev. 48, 4.

⁵⁰² Işın 2007, lev. 159, res. 58. K53.

⁵⁰³ Rumscheid 2006, lev. 156, 377.

⁵⁰⁴ Higgins 1954, lev. 94. 724.

⁵⁰⁵ Goldman – Jones 1942, lev. 23. 5-i-2.

⁵⁰⁶ Higgins 1988, lev. 70c.

⁵⁰⁷ Winter 1903b, lev. 420.2.

⁵⁰⁸ Leyenaar -Plaisier 1979, lev. 30, 179.

⁵⁰⁹ Rohde 1968, res. 34.

⁵¹⁰ Mollard-Besques 1963, lev. 171, M99.

⁵¹¹ Işın 2007, lev. 156, res. 51, K45.

⁵¹² Töpperwein 1976, lev. 74, 504-505.

⁵¹³ Rumscheid 2006, lev. 115, 271.

karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber, bu maskelerin hepsinin aynı döneme ait olmadığını, bunların arasında hem Eski ve Orta Komedi hem de Yeni Komedi Dönemi'ne tarihlenenler olduğunu belirtmek gereklidir.

b. Tarihleme

Kat. No. 45'te ele almış olduğumuz tiyatro maskı, Polluks'un "Onomastikon" isimli eserinde tanımladığı, Yeni Komedi'deki köle tiplmesiyle uyumluluk göstermektedir⁵¹⁵. Köle tiplmeleri hem Yeni Komedi'de hem de Eski ve Orta Komedi'de görülmektedir. Bununla beraber, 400-325 yılları arasında görülen Orta Komedi" tiplmeleri ile⁵¹⁶ 325-300 yılları arasında ortaya çıkan "Yeni Komedi"⁵¹⁷ tiplmeleri arasında kostüm tipleri dışında belirgin bir değişiklik olmamıştır. Sadece Olgun ve Yüksek Hellenistik Dönem örnekleri Erken Hellenistik Dönem'e göre biraz daha abartılıdır ve Barok Stil'e Yakındır⁵¹⁸. Masklarda ise, bu geçiş dönemi sırasında görülen ufak tefek değişiklikler arasında, sivri uçlu sakalın yerini, daha az keskin, yuvarlak bir sakala bırakması tarihlemede belirleyici bir rol oynamaktadır⁵¹⁹.

Pitane'nin tiyatro maskı Eski ve Orta Komedi'de kullanılan maskelerle benzerlik göstermekle beraber, yuvarlak sakalı eseri Yeni Komedi Dönemi'ne daha yakın kılmaktadır. Hem bu nedenle hem de benzer örneklerinin yardımıyla figürü Orta Komedi'den Yeni Komedi'ye geçiş aşamasına veya biraz daha sonrasına yerleştirmek doğru olacaktır.

---

⁵¹⁴ Sieveking 1916, lev. 82. 1.

⁵¹⁵ Wiles 1991, 76; P. A. Bertacchini *et al.*, Modelling and Animation of Theatrical Greek Masks in an Authoring System, İçinde: R. D. Amicis – G. Conti (Der.), Eurographics Italian Chapter Conference (Trento 2007), 192; Webster 1960, 282-283.

⁵¹⁶ Vierneisel-Schlörb 1997, 91; Webster 1960, 263.

⁵¹⁷ T. B. L. Webster, Monuments Illustrating Old and Middle Comedy (Londra 1960), 6; Işın 2007, 92.

⁵¹⁸ Işın 2007, 92.

⁵¹⁹ Vierneisel-Schlörb 1997, 90; Burr Thompson 1952, 144; Rumscheid 2006, 289.

V. HAYVAN FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 46-78)

A. AT FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 46-55)

a. Tanım ve Analoji

Atlar en erken dönemlerden beri Akdeniz'in her yerinde, bir prestij sembolü olmuştur. At sahibi olmak çok önemli bir statü göstergesidir⁵²⁰. Çünkü at beslemek bugün olduğu gibi o gün için de pahalı bir uğraştır. Yunan dünyasında atlara verilen önemin en ikna edici yansıması, *Lysippos*, *Philippos*, *Xantipphos*, *Hipparchos*, *Hippolytos* gibi birçok ismin içinde geçen *hippos* kelimesinde görülmektedir. Yunan sanatına baktığımızda da at figürlerinin, insan figürlerinden sonra en gözde objeler olduğunu görmekteyiz⁵²¹. Hatta at figürleri Attika Protogeometrik vazoları üzerinde tasvir edilen ilk hayvan figürleridir⁵²². Atina Agorası'nda İ.Ö. 8. yy.'dan Geç Roma Dönemi'ne kadar küçük, pişmiş toprak at heykelciklerinin satıldığı bilinmektedir. Bunlar tanrılara sunu olarak ya da oyuncak olarak kullanılmaktaydı⁵²³. Özellikle 6. yy.'ın ikinci yarısında binicisiz at figürinleri binicili figürinlere oranla daha çok görülmektedir⁵²⁴. Atların Yunan dünyasında bu kadar popüler olmasının nedenini anlamak zor değildir. Atlar, yarışlar, oyunlar, seyahatler vb. pek çok şeyde kullanılmalarının ötesinde, savaşlarda düşmana karşı üstünlük sağlamada da önemli rol oynayabiliyorlardı.

Atların, Aiol geleneği içerisinde ise çok daha ayrı bir yeri vardır; çünkü Aioller at besleyiciliği ve yetiştiriciliğine çok önem vermektedir. Hatta Simon'a göre, at besleme tutkuları Aiollerin yurtlarını terk etmelerindeki başlıca sebep olmuştur. Çünkü ana yurtlarında bu büyük hayvanları beslemek için gerekli alanlar ve otlaklar yoktur⁵²⁵.

---

⁵²⁰ Camp 1998, 10.

⁵²¹ Markman 1969, 1.

⁵²² Hanfmann 1954, 226.

⁵²³ Camp 1998, 21.

⁵²⁴ Higgins 1986, 84.

⁵²⁵ Simon 2006, 295.

Sağlamış olduğu pratik faydaların yanı sıra atların kutsal bir anlam taşıdığı da düşünülmektedir. Özellikle erken dönem mezarlarında ele geçen at figürinleri, bu kutsallığı sembolize ediyor olmalıydı⁵²⁶. İster kutsal olsun ister olmasın, atın Yunan ölü kültüründe çok büyük rol oynadığı bilinmektedir. Mezarlarda, çok erken dönemlerden beri kullanılan at figürinleri bunu açıkça ortaya koymaktadır. At figürinleri de süvariler gibi çoğunlukla erkek mezarlarından ele geçmektedir ve ölünün kahramanlaştırılması ile açıklanmaktadır⁵²⁷.

Akdeniz'in birçok yerinde görülen at figürinleri özellikle Boiotia'da çok sevilmekteydi. Bazı bilim adamları bu durumu Boiotia'daki Poseidon ve Boiotos⁵²⁸ kültürüyle ilişkilendirmektedir⁵²⁹. Poseidon'un atlarla olan bağlantısı ise at soyundan birçok varlık yaratmış olmasıdır. Pegasus, Hippios, Areion en bilinenleridir⁵³⁰. Ayrıca ilk at olan Skiphios da Poseidon'un soyundan gelmektedir⁵³¹.

Diğer yandan Olympia'da Hera ile ilgili Geometrik ve Arkaik Dönem'e ait sunularda, çok sayıda ele geçen at tasvirleri tanrıçanın bu soylu hayvanlarla olan ilişkisini açıkça gözler önüne sermektedir. Bilindiği gibi Hera, Aiollerin baş tanrıçasıdır ve Aioller ana yurtları Thessalia'dan ayrıldıktan sonra bu kültü gittikleri her yere beraberlerinde götürmüşlerdir⁵³². Sonuç olarak, bir Aiol kenti olan Pitane'den ele geçen at figürinlerinin tanrıça Hera ile doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı olabileceğini söylemek mümkündür.

Markman saptamalarına göre Yunan dünyasında üç tip at vardır; Avrupa tipi, Asya tipi ve batı tipi. Batı tipi ile kastedilen, Kuzey Afrika, Sicilya ve Güney İtalya'dır. Avrupa tipi atlar genel itibariyle küçük ve çok tüylü hayvanlardır. Uzun yeleli, düz burunludur. Çoğunlukla boz renklidir. Asya tipindeki atlar, erken dönemlerden itibaren çok karışmıştır. Bunlar büyük, güçlü ve çevik atlardır. Renk

⁵²⁶ Vierneisel-Schlörb 1997, 164.

⁵²⁷ Liepmann 1975, 16.

⁵²⁸ Boiotos, Poseidon'un oğludur ve Boiotia'ya adını vermiştir.

⁵²⁹ Rohde 1968, 16; Liepmann 1975, 16.

⁵³⁰ Bonnefoy 2000, 1023-1024 s.v. Su Tanrıları (J. Rudhardt); Camp 1998, 5-6.

⁵³¹ Bonnefoy 2000, 1023-1024 s.v. Su Tanrıları (J. Rudhardt).

⁵³² Simon 2006, 295-296.

bilinmez, ama beyaz renk Avrupa'ya göre daha yaygındır. Batı tipindeki atlar da çok güçlü ve çeviktir. Arabaya çekmeye uygundurlar, quadrigalarla iyi uyum sağlarlar, aynı zamanda binek olarak da iyidirler⁵³³; ancak Markman bu saptamayı asıl olarak büyük heykeller üzerinde yapmıştır ve figürinlerle ilgili bir karşılaştırma örneği vermemiştir. Bu nedenle bizim küçük, terrakotta heykelciklerimizi bu sınıflardan birinin içine koymak mümkün değildir.

Çalışmamızda yer alan at figürinlerinin sadece birkaç tanesi tam olarak korunmuştur. Ancak bunların da üzerlerindeki bezemeler kaybolmuştur. Bu nedenle at figürinlerinin birebir benzer örnekleri tanımlanamamaktadır; ancak en yakın örnekleri Boiotia'da⁵³⁴ görülmektedir.

b. Tarihleme

At figürinlerinin çok uzun bir zaman dilimi boyunca üretilmiş olması stilistik olarak tarihlendirmeyi zorlaştırmaktadır. Bu bölümde incelenen at figürinlerinin hepsi hem kontekstlerine hem de yakın örneklerine göre İ.Ö. 6. yy. içerisinde bir döneme tarihlenir. **Kat. No. 50**'deki eser mezar kontekstine göre İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine tarihlenmektedir. **Kat. No. 51**'de yer alan eser de bu heykelcik ile aynı tarihten olmalıdır.

Bazı at figürinleri tarihlenebilir kontekstlerden ele geçtiği için bunlara kesin tarihler vermek mümkündür. **Kat. No. 49**'daki at figürini mezar kontekstine göre İ.Ö. 6. yy.'ın ilk çeyreğine veya biraz daha sonrasına tarihlenmektedir. **Kat. No. 46** da incelediğimiz figür 595-570 yılları arasında bir tarihe aittir. **Kat. No. 47**'deki at figürünü ise yine mezar kontekstine göre, 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine veya sonlarına tarihlenmektedir. Bu durum, Pitane'de at figürinlerinin en azından bir yüzyıl boyunca üretildiğini göstermektedir.

Kat. No. 48, 52 ve 53-55'te incelenen at figürinlerini tarihleyici bir kontekst malzeme ile beraber ele geçmediği için kabaca İ.Ö. 6. yy.'a yerleştirmek yerinde olacaktır.

---

⁵³³ Markman 1969, 11.

⁵³⁴ Pisani 2006, lev. 21. e-f, Chesterman 1974, res. 23; Ure 1934, lev. 15-16.

B. KAPLUMBAĞA FİGÜRİNLERİ (KAT. NO. 56-59)

a. Tanım ve Analoji

Pitane’de dört örnekle temsil edilen kaplumbağa figürinleri birçok merkezde Yunan tanrılarına adanmış kutsal alanlarda, sunu figürinleri⁵³⁵ ya da mezarlarda ölü hediyesi olarak karşımıza çıkmaktadır⁵³⁶. Bunun yanı sıra sivil konutlarda bulunan örnekleri de mevcuttur ki; bunlar çocuk oyuncuğu olarak yorumlanmaktadır⁵³⁷. Çoğunlukla pişmiş topraktan yapılan bu figürinlerin kurşun, bronz, fildişi ve hatta kemikten yapılmış örnekleri de bulunmaktadır⁵³⁸. Kaplumbağalar aynı zamanda Aigina sikkeleri üzerinde görülmektedir⁵³⁹. Kaplumbağa figürinlerinin Yunan dünyasındaki öncüllerinin Rodos’ta ortaya çıktığı ileri sürülmektedir⁵⁴⁰. Yunanistan dışındaki en erken örnekleri ise Mısır’da karşımıza çıkmaktadır⁵⁴¹. Bununla beraber bu figürinlerin, Rodos’tan Syrakhoussai’a kadar bütün Yunan dünyasında çok geniş bir yayılım alanına sahip olduğu söylenebilir⁵⁴².

Kaplumbağa, Aphrodite’nin kutsal hayvanlarından biri olarak düşünülmektedir⁵⁴³. Tanrıçanın bu hayvanla beraber tasvir edildiği en ünlü eser Phidias tarafından yapıldığı düşünülen bir mermer heykeldir ve bu heykelde kaplumbağa, Aphrodite’nin ayakları altında durmaktadır⁵⁴⁴. Pausanias, Phidias’ın heykelini Elis’te gördüğünü ve bu heykelin Aphrodite Ourania’yı temsil ettiğini söylemektedir⁵⁴⁵. Ancak Aphrodite ile kaplumbağa arasında nasıl bir bağ bulunduğundan bahsetmemiştir. Plutarkhos ise yine aynı heykelden yola çıkarak tanrıça ile bu yavaş ve sessiz hayvan arasındaki ilişki hakkında ilginç bir yorum

⁵³⁵ Bevan 1988, 1; Liepmann 1975, 19; Tsetsckhladze – Vashakidze 1994, 113.

⁵³⁶ Vierneisel-Schlörb 1997, 164; Liepmann 1975, 19; Tsetsckhladze – Vashakidze 1994, 113.

⁵³⁷ Robinson 1931, 61.

⁵³⁸ Wace 1929, 254.

⁵³⁹ Blümer – Keller 1889, 40, lev. VI, 24-26.

⁵⁴⁰ Pisani 2006, 284.

⁵⁴¹ Kozloff 1981, 59

⁵⁴² Tsetsckhladze – Vashakidze 1994, 113.

⁵⁴³ Vierneisel-Schlörb 1997, 164; Liepmann 1975, 19; Tsetsckhladze – Vashakidze 1994, 116.

⁵⁴⁴ Lloyd 2003, 189; Delivorrias 1984, 27, lev. 10, 177; Harrison 1984, 382.

⁵⁴⁵ Pausanias, VI.25.1.

getirmektedir. Plutarkhos'a göre; Phidias'ın yaptığı bu heykelin ayağının altında duran kaplumbağa, kadınların evde oturmaları ve sessiz kalmaları gerektiğini simgelemektedir⁵⁴⁶. Aslında bu kompozisyonda ilk akla gelen; kaplumbağanın kubbe şeklindeki kabuğunun, gökyüzü anlamına gelen Ourania'yı anıştırmasıdır⁵⁴⁷.

O. Keller'in yorumuna göre kaplumbağa orijinalinde Fenike tanrıçası Astarte'nin sembollerinden biridir ve verimliliği simgelemektedir⁵⁴⁸. Astarte'nin bu atribüsü daha sonra Aphrodite'ye geçmiştir⁵⁴⁹.

1640'lı yıllarda yapılmış olan bir gravürde de yine Aphrodite'nin büyük bir kaplumbağa üzerinde tasvir edildiği görülmektedir⁵⁵⁰.

Artemis, Apollon, Athena ve Hera'ya ait çok sayıda kutsal alandan ele geçen kaplumbağa figürinleri, bize bu hayvanın Aphrodite dışında başka tanrı ve tanrıçalarla da ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle, Artemis ve Athena kutsal alanlarında bu figürinlerin sayısı oldukça fazladır⁵⁵¹. Kaplumbağanın Artemis Chelitis'in atribülerinden biridir. Bu, olasılıkla tanrıçanın "müziğin koruyucusu" kimliğinden kaynaklanmaktadır. Athena'nın bu hayvanla olan bağlantısı ise anlaşılabilir değildir⁵⁵². Hera kutsal alanından ele geçen az sayıda kaplumbağa figürininin de yine bu tanrıça ile olan ilişkisi tartışmalıdır. Bevan, bu figürinlerin Samos Heraion'unda tapım gören Hermes ve Aphrodite ile ilişkili olabileceğini ileri sürmektedir⁵⁵³. Yazar, bu yorumunda kaplumbağa ve Hermes arasındaki mitolojik öyküden yola çıkmaktadır ki; aynı durum Apollon için de söz konusudur. Çünkü bilindiği üzere Hermes kaplumbağa kabuğundan yaptığı bu liri daha sonra Apollon'a hediye etmiştir⁵⁵⁴. Apollon'un bir heykelinde kaplumbağa, Aphrodite Ourania

⁵⁴⁶ Plutarkhos, *Coniugalia Praecepta*, 142.D; a.y., *De Iside et Osiride*, 381.E.

⁵⁴⁷ Bkz. Keller 1913, 250.

⁵⁴⁸ Yazar kaplumbağaların bir defada çok sayıda yumurtlamalarına bağlı olarak böyle bir yorum geliştirmiştir. Bkz. Keller 1913, 250.

⁵⁴⁹ Bevan 1988, 2.

⁵⁵⁰ Lloyd 2003, 191.

⁵⁵¹ Bevan 1988, 2-3.

⁵⁵² Keller 1913. 253.

⁵⁵³ Bevan 1988, 2-3.

⁵⁵⁴ Graves 2004, 69-70.

heykelindeki benzer bir şekilde tanrının ayağının yanında durmaktadır. Kaplumbağanın, tanrı Pan'ın atribüleri arasında yer alması da yine Hermes'ten dolaydır. Arkadia'daki kaplumbağaların hepsi Pan'a adanmıştır ve öldürülmeleri yasaktır. Bu nedenle Arkadia'da çok yaşlı kaplumbağalar vardır⁵⁵⁵.

Kaplumbağa figürinleri Sparta⁵⁵⁶, Lindos⁵⁵⁷, Rodos⁵⁵⁸, Delos⁵⁵⁹, Paros'ta⁵⁶⁰, Tegea⁵⁶¹, Taukheira⁵⁶², Boiotia⁵⁶³, Olynthos⁵⁶⁴ ve Korint'te⁵⁶⁵ görülmektedir.

b. Tarihleme

Kaplumbağa figürinlerinin geçmişinin en azından İ.Ö. 4. binyıla kadar gittiği bilinmektedir⁵⁶⁶. Belki de hayvan figürinleri arasında geçmişi en köklü ve ömrü en uzun olanıdır. Nitekim bu figürinler günümüzde bile hediye veya süs eşyası olarak üretilmeye devam etmektedir. Kaplumbağa figürinlerinin Yunan dünyasındaki öncülleri, yukarıda da belirttiğimiz gibi Rodos'ta görülmektedir ve İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreğine tarihlenmektedir⁵⁶⁷.

Pitane'deki örneklerin yakın benzerleri ise genel olarak Geç Arkaik ya da Klasik Dönem'e tarihlendirilmektedir. Özellikle Sparta, Kerameikos ve Kholkis'te, tarihlenebilir kontektlerle ele geçen eserler bizim figürinlerimizin de tarihlenebilmesi açısından aydınlatıcı olmaktadır. Sparta'daki Artemis Kutsal Alanı'ndaki kaplumbağa figürinleri Lakonia V seramikleri ile beraber ele geçmiştir.

---

⁵⁵⁵ Keller 1913, 249.

⁵⁵⁶ Wace 1929, lev. 115.

⁵⁵⁷ Blinkenberg 1931, lev. 114, 2437.

⁵⁵⁸ Higgins 1954, lev. 35, 191-195, 197.

⁵⁵⁹ Laumonier 1956, lev. 21, 217.

⁵⁶⁰ O. Rubensohn, Das Delion von Paros (Wiesbaden 1962), Lev. 33, 102.

⁵⁶¹ C. Dugas, Le Sanctuaire D'Aléa Athena a Tégée, BCH 45, 1921, res. 42, 40.

⁵⁶² Boardman 1966, lev. 101, 66-67.

⁵⁶³ Paul 1959, lev. 30, 118; Ure 1934, lev. 17, 130.122.

⁵⁶⁴ Robinson 1931, lev. 35, 345.

⁵⁶⁵ Brooner 1938, res. 35, A.F. 582.

⁵⁶⁶ Kozloff 1981, 59.

⁵⁶⁷ Tsetskhladze – Vashakidze 1994, 113.

Buna bağı olarak kaplumbağalar da İ.Ö. 5. yy.'a tarihlenmektedir⁵⁶⁸. Atina Kerameikos'tan ele geçen kaplumbağalar yanlarında ele geçen seramik malzemeye göre İ.Ö. 500 ile 430/420 yılları arasına yerleştirilmektedir⁵⁶⁹. Kholkis'te tek bir mezarın içinden ele geçen üç adet kaplumbağa figürini, aynı mezardan ele geçen Haimon Ressamı'na ait siyah figür bir lekythos sayesinde İ.Ö. 5. yy.'ın ikinci çeyreğine tarihlenmektedir⁵⁷⁰.

Pisani⁵⁷¹ ve Liepmann⁵⁷², Nicholson⁵⁷³, Higgins⁵⁷⁴ gibi bazı bilim adamları da kaplumbağa figürlerinin İ.Ö. erken ya da orta 5. yy.'a ait olduğunu söylemektedir. Ancak, bu tarihlenmeyi neye göre yaptıkları açık değildir.

Bu bilgiler ışığında, Pitane Nekropolisi'nden ele geçen kaplumbağa figürlerinin de İ.Ö. 5. yy.'ın ilk yarısına ait olması gerektiğini düşünmekteyiz.

C. BOĞA FIGÜRİNLERİ (KAT. NO. 60-72)

a. Tanım ve Analoji

Boğa figürinleri, Pitane'deki hayvan figürinleri arasında en yoğun grubu oluşturmaktadır. Sadece Pitane'de değil tüm Akdeniz'de benzer bir durum söz konusudur⁵⁷⁵. Boğa figürinlerinin bu kadar çok sevilmesi ve kullanılması, esas olarak bu hayvanın taşıdığı dinsel ve simgesel anlamlarla ilişkilidir. Boğa esas olarak üretkenliğin ve dolayısıyla verimliliğin simgesidir⁵⁷⁶. Özellikle Hint-Akdeniz

⁵⁶⁸ Wace 1929, 217.

⁵⁶⁹ Vierneisel-Schlörb 1997, 178-179.

⁵⁷⁰ Tsetschladze – Vashakidze 1994, 111-112.

⁵⁷¹ Pisani 2006, 336.

⁵⁷² Lieppmann 1975, 71.

⁵⁷³ F. Nicholson, Greek, Etruscan and Roman Pottery and Small Terracottas (Londra 1965), res. 42.

⁵⁷⁴ Higgins 1954, 79.

⁵⁷⁵ Higgins 1967, 18.

⁵⁷⁶ V. Karageorghis, Notes on Some Cypriote Priests Wearing Bull-Masks, HarvTheolR 64, 1971, 261; Eliade 2003a, 94, 103.

dünyasında birçok tanrının boğayla kişileştirildiği görülmektedir. Doğu Ege’li tanrıların pek çoğu için de aynı durum söz konusudur⁵⁷⁷.

Boğa figürinleri özellikle mezarlarda çok sevilerek kullanılan objelerdir. Bunlar birçok bilim adamı tarafından çocuk oyuncuğu olarak kabul edilmektedir⁵⁷⁸. Gerçekten de bu tip hayvan figürinleri çocuk mezarlarından çok sayıda ele geçmektedir⁵⁷⁹. Bununla birlikte bunların tek işlevinin çocuk oyuncuğu olduğu, kesin kabul görmüş bir düşünce değildir. Öncelikle, bu figürinlerin sadece mezarlarda değil, kutsal alanlarda ve mekanlarda da adak eşyası olarak kullanıldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanı sıra bu tip hayvan figürinlerinin⁵⁸⁰ hepsinin de kurban törenlerinde ve dini ritüellerde kullanılan hayvanlardan seçilmiş olması dikkat çekicidir. Özellikle boğalar, bu törenlerde tercih edilen kurban hayvanları arasında başı çekmektedir⁵⁸¹. Bu nedenle, mezarlara bırakılan boğa, koç ya da keçi gibi hayvan figürinlerinin de simgesel bir kurban sunusunu temsil ediyor olması muhtemeldir⁵⁸².

Kat. No. 64 ve **71**’deki eserler hariç olmak üzere Pitane’de görülen boğa figürinlerinin benzerlerini Samos’ta görmekteyiz⁵⁸³. Ayrıca bu figürinlerin, aradaki zamansal boşluğa rağmen Geç Miken terrakottaları ile benzerlikleri de dikkat çekicidir⁵⁸⁴.

b. Tarihleme

Kat. No. 60’daki boğa figürünü, **Kat. No. 46**’da yer alan at figürünü ile beraber ele geçmiştir. Bu mezar konteksti İ.Ö. 600-575 yıllarına tarihlidir. **Kat. No. 61** ve **62**’de yer alan eserler, yine beraber ele geçtikleri seramik malzemeye göre İ.Ö. 6. yy.

⁵⁷⁷ Eliade 2003a, 94-95.

⁵⁷⁸ Aynı zamanda diğer küçükbaş hayvanlar.

⁵⁷⁹ Blegen 1937, 67; Vierneisel-Schlörb 1997, 164-166.

⁵⁸⁰ Boğa, koç, keçi, horoz vs. gibi.

⁵⁸¹ Bonnefoy 2000, 381-384 s.v. Hayvanlar ve Mitoloji (A. Schnapp-Gourbeillon).

⁵⁸² Dusenbery 1998, 930.

⁵⁸³ V. Jarosch, Samische Tonfiguren des 10. bis 7. Jahrhunderts V. Chr. aus dem Heraion von Samos, Samos XVIII (Bonn 1994), lev. 31.

⁵⁸⁴ Breitenstein 1941, lev. 10, 106-107. **Kat. No. 60** için; lev. 10, 103-104.

ortalarına tarihlenmektedir. Diğer boğa figürinlerinden bazılarının mezarı bellidir⁵⁸⁵, ancak bunlar ya tek buluntu olarak ele geçmiştir ya da yanlarında ele geçen seramik malzeme tarihlenebilir nitelikte değildir. Bununla birlikte **Kat. No. 64 ve 71**'deki iki figürin hariç, boğa figürinlerinin hepsi birbirleriyle hem tipolojik hem de stilistik açıdan benzeşmektedir. Bu nedenle bunların da İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısına veya ortalarına ait olması gerekmektedir. **Kat. No. 64 ve 71**'de incelediğimiz, tipolojik olarak farklılık arz eden eserleri ise kabaca İ.Ö. 6. yy.'a yerleştirmen uygun olacağını düşünmekteyiz.

D. KEÇİ FIGÜRİNLERİ (KAT. NO. 73-75)

a. Tanım ve Analoji

Keçi figürinlerinin diğer havyan figürinleri kadar popüler olmadığını ve birçok merkezde, figürin repertuarının küçük bir kısmını oluşturduklarını söylemek mümkündür.

Keçi figürinlerinin herhangi bir tanrı ya da tanrıça ile direkt olarak bağlantı kurulabileceği yönünde çok güçlü veriler yoktur. Keçilerin Minos ve Miken Dönemi'nden beri, Athena haricinde bütün tanrılara kurban edilebildiği bilinmektedir⁵⁸⁶. Yine de bu hayvanla biraz daha yakından bağlantısı olan Yunan tanrıları ve tanrıçaları arasında Artemis, Pan, Hermes⁵⁸⁷ ve Aphrodite'yi gösterebiliriz. Artemis'in Pothnia Teron kimliği⁵⁸⁸ ve kutsal alanından ele geçen figürinler, Pan'ın atribüleri arasında keçinin yer alması⁵⁸⁹ gibi veriler, bu hayvanın bu tanrılarla uzaktan veya yakından bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Aphrodite'nin bu hayvanla ilişkisi üzerine ise daha somut veriler bulunmaktadır. Tanrıçanın, gerek vazolar üzerinde gerekse pişmiş toprak ve bronz eserlerde keçilerle

---

⁵⁸⁵ **Kat. No. 69, 70, 72.**

⁵⁸⁶ Werness 2004, 197.

⁵⁸⁷ Hermes ile keçiler arasında kurulan ilişki, Hermes'in çobanların efendisi kimliğine bağlanmakla beraber bu kuram çok ikna edici değildir. Bkz. Kozloff – Mitten – Sguaitamatti, 18.

⁵⁸⁸ Erhat 1984, 63.

⁵⁸⁹ Werness 2004, 197.

beraber tasvir edildiği örnekler çok fazladır⁵⁹⁰. Pişmiş toprak kabartmalar, figürinler ve bronz eserlerde tanrıça genellikle keçinin ya da koçun üzerine oturur vaziyette tasvir edilmektedir⁵⁹¹. Ayrıca Kerameikos'tan bir disk üzerinde tanrıçanın keçi, güvercin ve bir çocukla birlikte tasvir edildiği alışılmadık kombinasyon dikkat çekicidir⁵⁹². Bu tasvirlerin çoğu Hellenistik Dönem ve sonrasına ait olmakla birlikte İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısına kadar giden örnekler de vardır⁵⁹³.

Aphrodite'nin keçiler ya da koçlar ile olan yakın ilişkisinin temelinde bu hayvanlara yüklenen sembolik anlamlar yatıyor olmalıdır. Çünkü hem keçiler hem de koçlar evrensel olarak, seksüel enerjiyi, cinsel düşkünlüğü ve şehveti sembolize etmektedir⁵⁹⁴. Özellikle Elis'te bulunan ve Skopas tarafından yapılmış olan bir heykelde keçi üzerinde tasvir edilen Aphrodite'nin, Pandemos kültürle bağlantılı olması⁵⁹⁵ bu yaklaşımı destekler niteliktedir.

b. Tarihleme

Kat. No. 75'te yer alan keçi figürününün ele geçtiği mezar, seramik buluntulara göre İ.Ö. 570-565 yıllarına tarihlenmektedir. Bu eserin, **Kat. No. 60'daki** boğa figürünü ile benzerliği dikkat çekicidir. Nitekim her iki eserin de tarihleri birbiriyle uyumludur. Diğer iki keçi figürünü, **Kat. No. 75'deki** keçi figürünü ile benzeşmemektedir. Bununla beraber **Kat. No. 74'de** yer verdiğimiz keçi figürünü, hem tipoloji hem de bezeme stili açısından, **Kat. No. 65-66, 69 ve 72'deki** boğa figürinlerine benzemektedir. Bu nedenle, söz konusu keçi figürününün İ.Ö. 6.yy. başı ya da ortalarına ait olması gerektiğini düşünmekteyiz. **Kat. No. 73'deki** figürüne yüzeyinin çok aşınmış olmasından dolayı kesin bir tarih verilememektedir ancak, yüzey buluntusu değildir. Mezar içerisinden tek buluntu olarak ele geçmiştir. Dolayısıyla, İ.Ö. 6. yy. içerisinde bir tarihe ait olmalıdır.

⁵⁹⁰ Tanrıçanın keçi ve koçlarla beraber tasvir edildiği örnekler için bkz. Delivorrias 1984, lev. 93-95.

⁵⁹¹ Winter 1903a, 16; Werness 2004, 197.

⁵⁹² Shear 1984, 40.

⁵⁹³ Delivorrias 1984, 16.

⁵⁹⁴ Werness 2004, 341.

⁵⁹⁵ Harrison 1984, 383, dipnot. 21.

E. KOÇ FIGÜRİNLERİ (KAT. NO. 76-78)

a. Tanım ve Analoji

Koç, antik dönemde dayanıklılığı, hırsı, azimliliği ama daha da önemlisi keçilerde olduğu gibi cinsel düşkünlüğü sembolize etmektedir. Koç tasvirlerine mobilyalar üzerinde, savaş zırhları üzerinde ve Arkaik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar vazo tasvirleri üzerinde rastlanılmaktadır⁵⁹⁶. Mitolojide ise koç figürü, Odysseia'da kurtarıcı bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Odysseus ve arkadaşları Kyklopların mağarasından koçların altına saklanarak kurtulmuşlardır⁵⁹⁷.

Koç figürinleri de keçi figürinleri gibi, boğalara nazaran daha az kullanılan ve daha az popüler olan objelerdendir. **Kat. No. 77**'deki figürinin benzer bir örneği Rodos'ta görülmektedir⁵⁹⁸. **Kat. No. 76** ve **Kat. No. 78**'deki figürinler oldukça aşınmış durumdadır, ancak boynuz yapılarından⁵⁹⁹ ve oturuş biçimlerinden⁶⁰⁰ bunların koç figürini oldukları anlaşılabilir. Bununla beraber, fazla aşınmış olmalarından dolayı benzer örneklerini tespit etmek zordur. **Kat. No. 76**'da yer alan koç figürünü duruş biçiminden ve yüz tipinden yola çıkılarak Korint örnekleriyle karşılaştırılabilir⁶⁰¹. Boynuzlarının ve kuyruğunun korunmamış olması kesin ilişki kurmayı zorlaştırmaktadır.

b. Tarihleme

Kat. No. 76 ve **77**'deki koç figürinlerinin benzerleri Higgins tarafından İ.Ö. geç 6.– erken 5. yy.'a tarihlendirilmektedir⁶⁰², fakat bu eserler ile bizim figürinlerimiz arasında benzerlikler olduğu kadar önemli farklılıklar da vardır. Bu nedenle, koç figürinlerinin sadece İ.Ö.6. yy.'a ait olduğunu söylemekle yetineceğiz.

⁵⁹⁶ Hanfmann 1954, 227.

⁵⁹⁷ Hom. Od. 9, 443-463.

⁵⁹⁸ Higgins 1954, lev. 33, no. 174.

⁵⁹⁹ **Kat. No. 76.**

⁶⁰⁰ **Kat. No. 78.**

⁶⁰¹ Higgins 1954, lev. 132, no. 920, 921.

⁶⁰² Higgins 1954, 76, 251.

F. GÜVERCİN FİGÜRİNİ (KAT. NO. 79)

a. Tanım ve Analoji

Güvercin figürinleri özellikle mezarlarda çok sevilerek kullanılan objelerdir⁶⁰³. Sadece ayrı bir figürin olarak değil sık sık da, ayakta duran ya da oturan bir kadın figürininin⁶⁰⁴ kucağında tasvir edilmektedir⁶⁰⁵.

Hem Yunan hem de Roma dünyasında sevgiyi ve şefkati temsil eden güvercin⁶⁰⁶ Mezopotamya'da İhtar'ın⁶⁰⁷, Fenike'de Astarte'nin⁶⁰⁸, Roma'da Venüs'ün⁶⁰⁹ ve Yunan dünyasında da bu tanrıçalarla yakın ilişkisi olan Aphrodite'nin kutsal hayvanı olarak kabul edilmektedir⁶¹⁰ ve ikisi arasındaki ilişki, Aphrodite'nin diğer hayvanlar ile olan ilişkisinden daha kesindir. Antik kaynaklar, mitolojik öyküler ve Aphrodite'nin bu hayvanla beraber tasvir edilmiş olan heykelcikleri, güvercinin Aphrodite kültüründe çok önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Güvercinlerin yakalanmasının ve öldürülmesinin yasak olduğu Mezopotamya geleneklerinin aksine⁶¹¹; Aphrodite kültüründe, rahibeleri ya da müritleri tarafından tanrıçaya güvercin kurban edildiği bilinmektedir⁶¹² ve Aphrodite, Yunan tanrıları arasında güvercin kurbanını kabul eden tek tanrıçadır⁶¹³. Bir Atina dekretinde, güvercinin özellikle Aphrodite Pandemos'a kurban edildiğinden bahsetmektedir⁶¹⁴. Yunan anakarasında bu kurban törenlerinin diğer hayvan kurbanlarından daha farklı olmadığı düşünülürken Kıbrıs'ta, güvercin kurbanının oldukça vahşi bir şekilde

---

⁶⁰³ Töpperwein 1976, 137.

⁶⁰⁴ Bunlar büyük ihtimalle bir tanrıçayı temsil etmektedir.

⁶⁰⁵ Higgins 1954, lev. 14, 68; 21, 113.

⁶⁰⁶ Lamberton – Rotroff 1985, 9.

⁶⁰⁷ Werness 2004, 143.

⁶⁰⁸ Werness 2004, 143; Thompson 1895, 144.

⁶⁰⁹ Thompson 1895, 144.

⁶¹⁰ Pisani 2006, 281; Vierneisel-Schlörb 1997, 164; Liepmann 1975, 19; Davidson 1952, 11; Goldman 1940, 422; Foster 1984, 82; Lamberton – Rotroff 1985, 9.

⁶¹¹ Keller 1913, 123.

⁶¹² G. W. Nelson, An Archaic Greek Terra-cotta Statuette, BMusFA 33, 1935, 49.

⁶¹³ Foster 1984, 82; Shear 1984, 39.

⁶¹⁴ Shear 1984, 39.

gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Kıbrıs'taki Adonis tapımları sırasında, güvercinler henüz canlıken yakılmak suretiyle kurban edilmektedir⁶¹⁵.

Mitolojide, Aphrodite ile güvercin arasındaki yakın bağları gösteren en önemli kaynak Aeneas Destanı'dır. Öyküye göre; Aeneas Altın Dal'ı ararken ormanda yolunu kaybettiği sırada annesi Venüs, güvercinlerini Aeneas'a yol göstermeleri için yardıma göndermiştir⁶¹⁶.

Pitane'deki güvercin figürünü, ağzında bir obje tutmaktadır ve böyle bir örneğe başka hiçbir merkezde rastlanmamıştır. Bu nedenle, ünik bir eser olduğu söylenebilir. Söz konusu objenin ne olduğu tam anlaşılamamaktadır. Sicilya'dan ele geçen bir köpek figürünün ağzında, form olarak buna benzeyen bir nesne görülmektedir. Bu nesne, bilim adamları tarafından kurabiye ya da çörek olarak yorumlanmıştır⁶¹⁷. Bu örneğe dayanarak, bizim figürümüzün ağzındaki nesnenin de bir yiyecek olduğu düşünülebilir. Başka bir olasılık ise, bu kompozisyonun güvercinlerin haberci ya da taşıyıcı niteliği ile ilgili olabileceğidir. Yunan dünyasında, güvercinlerin Zeus'a tanrı balı (*Ambrosia*) taşıdığına inanılır ki⁶¹⁸, bu da o dönemde güvercinlerin böyle bir haberci niteliği olduğunun bilindiğini göstermektedir.

b. Tarihleme

Figürün, basit bezekli bir tabak ile ele geçmiştir. Tabakın kendisi tarihlendirilememektedir, ancak çok yakın benzeri, Orta Korint Dönemi'ne tarihlenen başka bir tabak ile beraber ele geçmiştir⁶¹⁹. Dolayısıyla bizim güvercin figürümüz de yaklaşık bu tarihlerden olmalıdır.

---

⁶¹⁵ Keller 1913, 123.

⁶¹⁶ Virg. Aen. 6. 190-210.

⁶¹⁷ Kozloff – Mitten – Sguaitamatti, 31, res. 135.

⁶¹⁸ Hom. Od. 12, 63.

⁶¹⁹ İren 2003, 138, lev. 53, 260.

VI. KONTEKSTLER

Kat. No. 7'de yer alan oturan kadın figürünü ile aynı mezardan ele geçen seramik eserlerden en geç olanı Attika siyah figürlü bir kylikstir ve Tuna-Nörling tarafından İ.Ö. 520'lere tarihlendirilmiştir⁶²⁰. Bu mezardan ele geçen diğer eserler İren tarafından yayınlanmış olan bir adet tabak⁶²¹ ve İ.Ö. 540-520 yıllarına tarihlenen krateriskostur⁶²².

Kat. No. 20'de ele aldığımız kadın başı, Attika üretimi siyah figür bir skyphos ile beraber ele geçmiştir. Bu skyphosun yine Pitane'den ele geçen çok yakın benzerleri Tuna-Nörling tarafından İ.Ö. 570 civarına tarihlenmektedir⁶²³.

Kat. No. 27'deki süvari figürünü **Kat. No. 13'**teki oturan kadın figürünü ile beraber ele geçmiştir. Oturan kadın figürünün tarihlerinin daha kesin olması nedeniyle süvari figürünü, oturan kadın figürünün tarihine uygun olarak İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreğine tarihlendirilmiştir.

Kat. No. 37'de ele aldığımız savaşçı figürünün ele geçtiği mezar kontekstinde siyah figür teknikli bir Attika lekythosunu yer almaktadır. Söz konusu lekythos, Tuna-Nörling tarafından İ.Ö. 5. yy. başına yerleştirilmiştir⁶²⁴.

Kat. No. 46'da yer alan at figürünü, **Kat. No. 60'**daki boğa figürünü ve bir Korint amphoriskosu ile beraber ele geçmiştir. Meral Akurgal tarafından yayınlanan amphoriskos Orta Korint Dönemi'ne tarihlendirilmektedir⁶²⁵.

Kat. No. 47'deki at figürünün ele geçtiği mezardaki tarihlenebilen en geç malzeme Tuna-Nörling tarafından yayınlanan ve İ.Ö. 6. yy. sonlarına tarihlenen,

⁶²⁰ Tuna-Nörling 1995, 66, lev. 30. 42.

⁶²¹ İren 2003, lev. 29. 239.

⁶²² İren 2003, 136, lev. 68. 336.

⁶²³ Tuna-Nörling 1995, 70, lev. 32. 59; 93, lev. 44. 150.

⁶²⁴ Tuna-Nörling 1995, 89, lev. 44. 139.

⁶²⁵ Akurgal 1997, lev. 60.

Attika üretimi siyah figür teknikli bir lekythostur⁶²⁶. Aynı mezardan ele geçen bir Korint lekythosu⁶²⁷ Dunbabin tarafından İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısına tarihlenirken⁶²⁸, Olbia'dan ele geçen örnek mezar kontekstine göre 550-520 arasına yerleştirilmektedir⁶²⁹.

Kat. No. 48'deki at figürünü **Kat. No. 63**'deki boğa figürünü ile aynı mezardan ele geçmiştir, fakat söz konusu mezarda tarihleyici başka bir buluntu yer almamaktadır.

Kat. No. 49'daki at figürünü ile aynı mezardan ele geçen Khios üretimi kadeh İ.Ö. 6. yy.'ın ilk çeyreğine veya biraz daha sonrasına tarihlenmektedir⁶³⁰.

Kat. No. 50'deki at figürünü, bir alabastron ile birlikte ele geçmiştir. Bu alabastronun çok yakın bir benzeri, Stähler tarafından Lydia üretimi olarak değerlendirilmekte ve İ.Ö. 6. yy.'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir⁶³¹. Shefton, bu alabastron için kabaca 6. yy. tarihini vermektedir⁶³². Aynı vazo Descœudres tarafından Samos üretimi olarak değerlendirilmiş ve 6. yy.'ın 3. çeyreğine yerleştirilmiştir⁶³³.

Kat. No. 61 ve **62**'deki boğa figürlerinin ele geçtiği mezar oldukça zengin bir kontekste sahiptir. Bu buluntular arasında bir adet Lydia skyphosu ve Korint aryballosu tarihleyici niteliktedir. **Kat. No. 91**'de yer verdiğimiz skyphosun yakın benzerleri Sardeis'te⁶³⁴, Karnıyarıktepe'de yer alan bir Lydia tümülüsünde⁶³⁵ ve birebir aynısı olarak nitelendirilebileceğimiz örnekleri Daskyleion'da⁶³⁶ karşımıza

⁶²⁶ Tuna-Nörling 1995, 82, lev. 41. 112.

⁶²⁷ Benzer örnekleri için bkz. Dunbabin 1962, lev. 124. 3345; Скуднова 1988, res. 129.

⁶²⁸ Dunbabin 1962, 320, no. 3345.

⁶²⁹ Скуднова 1988, 88.

⁶³⁰ Cook – Dupont 1998, res. 8. 16.

⁶³¹ K. Stähler, Athena oder Krieger?, Boreas 7, 1984, lev. 22. 6.

⁶³² Shefton 1962, 375, lev. 156. 4062.

⁶³³ CVA İsviçre 4, Basel 1, lev. 22, 3.

⁶³⁴ Greenewalt 1978, lev. 17-28.

⁶³⁵ Dinç 1993, res. 46.

⁶³⁶ K. İren, A New Discovery in Dascylium: The Persian Destruction Level, International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East (baskıda).

çıkmaktadır. Greenewalt, bu skyphosların da içinde bulunduğu konteksti İ.Ö. 575-525 yılları arasına tarihlemektedir⁶³⁷. Dinç, Karnıyarıktepe'deki tümülüsü, seramik buluntulara dayanarak İ.Ö. 6. yy. ortalarına yerleştirmiştir⁶³⁸. Daskyleion skyphosları İ.Ö. 550-540 yılları arasına tarihlenen bir yangın tabakasından ele geçmiştir. Bu yangın tabakası, hem Lydia seramikleri hem de taban üzerinden yatar vaziyette ele geçen bir bantlı kyliks sayesinde kesin olarak tarihlenebilmektedir. **Kat. No. 92**'de yer alan dört yapraklı aryballosun yakın benzerleri, Assos'ta⁶³⁹ ve Boiotia'da⁶⁴⁰ görülmektedir. Utili, bu aryballosları İ.Ö. 600-550 yılları arasına yerleştirmektedir⁶⁴¹. Ure ise bu tarihi biraz daha erkene çekmektedir. Ure, bu tip aryballosları B Grubu mezarlara dahil etmekte ve B grubu mezarları İ.Ö. yaklaşık 600-590 yılları arasına tarihlemektedir⁶⁴².

Kat. No. 75'te ele aldığımız keçi figürünün ele geçtiği mezar, bütün kontekst buluntularıyla birlikte Greenewalt tarafından incelenmiştir⁶⁴³. Greenewalt bu mezarı, seramik buluntular vasıtasıyla İ.Ö. 570-565 yılları arasına tarihlemektedir⁶⁴⁴.

Kat. No. 79 da incelediğimiz güvercin figürünü basit bezekli bir tabak ile beraber ele geçmiştir.

---

⁶³⁷ Greenewalt 1978, 30.

⁶³⁸ Dinç 1993.

⁶³⁹ Utili 1999, no. 354, 359.

⁶⁴⁰ Ure 1994, lev. 9, no. 95.52, 95.53.

⁶⁴¹ Utili 1999, 309.

⁶⁴² Ure 1994, 23.

⁶⁴³ Greenewalt 1966, 193-198, lev. 11.A.

⁶⁴⁴ Greenewalt 1966, 198.

VII. SONUÇ

Aiol Birliği'ni oluşturan 12 kentten bir tanesi olan Pitane kentindeki kazılar daha önce de değindiğimiz gibi Osman Hamdi Bey ile Baltacı Bey ve son olarak da 1959-1965 yılları arasında Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal tarafından gerçekleştirilmiştir. Kentin nekropolisi özellikle Akurgal kazıları sırasında çok önemli eserler vermiştir. Bunların içinde, bizim çalışmamızı oluşturan çok sayıda pişmiş toprak figürin de bulunmaktadır.

Pitane kazılarından ele geçen figürinler, İ.Ö. 6. yy.'ın başlarından yaklaşık olarak İ.Ö. 1. yy.'a kadar kesintisiz bir tarih aralığı vermektedir. Bunların arasında en büyük çoğunluğu 6. yy. figürinleri oluşturmaktadır ve Aiolis'te, Arkaik Dönem'de pişmiş toprak figürin açısından daha zengin buluntu veren başka bir yerleşim merkezi bulunmamaktadır.

Arkaik Dönem insan figürinleri arasında en önemli ve yoğun küme, oturan kadın figürinleri grubudur. Bu figürinler, kentin oldukça karanlıkta kalmış dini inançlarına da önemli ölçüde ışık tutmaktadır. Bunlar, metin içerisinde de tartıştığımız gibi, büyük olasılıkla bir tanrıçayı temsil etmektedirler. Bu da, kentin erken dönem dini inanışında bir ana tanrıça geleneğinin mevcut olduğunu göstermektedir. Arkaik dönem hayvan figürinlerine baktığımızda da keçi, boğa ya da koç gibi figürinlerin ana tanrıça kültleriyle, hatta daha ziyade Aphrodite ile özdeşleştirildiğini görmekteyiz. Özellikle güvercinin Aphrodite kültü içerisindeki yeri tartışmasıdır. Tabii ki bu erken dönemlerde, Pitane'de bir Aphrodite kültü olduğunu ileri sürebilecek durumda değiliz, fakat Klasik ve Hellenistik Dönem'de bu ihtimali biraz daha güçlendirebilecek buluntular ile karşılaşmaktayız. Klasik Dönem'deki kaplumbağa figürinleri, Hellenistik Dönem'de ise Aphrodite, Eros-Aphrodite⁶⁴⁵ ve Eros ile sınırlı olan tanrı ve tanrıça figürinleri, bizi böyle bir düşünceye doğru itmektedir. Bahsettiğimiz figürinler, her ne kadar o dönemin geleneğine ve modasına göre üretilmiş olsalar da bunlar, bütün olarak bakıldığında bir ana tanrıça kültüne işaret etmektedir. Bu ana tanrıçanın da Aphrodite olması ya da daha sonraki dönemlerde Aphrodite'ye dönüşmüş olması muhtemeldir. Aphrodite dışında bir diğer

⁶⁴⁵ Eros'un yanında duran Aphrodite korunmamıştır.

olasılık, tanrıça Artemis'tir. Çünkü keçi ve kaplumbağa figürinleri en az Aphrodite kadar, Artemis ile de ilişkilendirilmektedir. Ayrıca, daha önce de belirttiğimiz gibi sadece Lakonia'da görülen phallusunu tutan erkek figürini, Artemis Orthia'ya adanmıştır.

Oturan kadın/tanrıça figürinleri başta olmak üzere Pitane'nin diğer Arkaik figürinlerinin büyük bir kısmının, dönemin ünlü terrakotta üretim merkezlerinden biri olan Rodos'la ilişkili olduğu gözlenmiştir. Rodos ve yakın çevresindeki yerleşimlerde görülen pişmiş toprak figürinler ile Pitane figürinleri arasındaki benzerlikler bu dönemde iki merkez arasında bir ticari faaliyetin mevcut olabileceğini göstermektedir. Ayrıca at ve süvari figürinlerinin yoğunluğundan ve **Kat. No. 17** de yer alan Tanagra tipindeki kadın heykelciğinden yola çıkarak bir Boiotia etkisinden söz etmek de mümkündür. Sonuçta bir Aiol kavmi olan Pitaneliler'in, Aiollerin ana yurtlarından biri olarak kabul edilen Boiotia'dan getirdikleri geleneklerini burada yaşatmış olmaları mümkündür.

Bu dönem için adı anılmaya değer figürinlerden bir diğeri cinsel organını tutan erkek figürinidir. Çünkü bu figürin tipinin Pitane dışında tek görüldüğü merkez Lakonia'dır. **Kat. No. 37**'de incelediğimiz savaşçı figürini de tipolojik olarak farklı bir eser olması nedeniyle önem taşımaktadır. İncelemelerimiz sırasında bu figürinin başka bir merkezde benzerine rastlanmamıştır.

Hellenistik ve Klasik Dönem'lere tarihli olan figürinler ise Arkaik Dönem figürinlerine nazaran oldukça az sayıdadır. Hellenistik Dönem figürinleri arasında tanrı, tanrıça figürinleri, insan figürinleri, kadın başları ve bir tiyatro maski bulunmaktadır. Tanrı, tanrıça figürinleri repertuarı Aphrodite ve Eros ile sınırlıdır. Arkaik Dönem'de gözlenen Rodos ilişkisi, bu dönemde Rodos'un terrakotta üretimindeki zayıflamasına paralel olarak azalmış ve eğilim başka merkezlere doğru kaymıştır. Bu dönemde Pitane'nin, yine Aiolis Bölgesi'nde yer alan ve Hellenistik Dönem pişmiş toprak figürin üretiminde ilk sırayı alan Myrina ile yoğun bağlantılarının olduğunu görmekteyiz.

FİĞÜRİNLERİN MEZAR GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI VE KONTEKSTLERİ

MEZAR	ESER ADI	ENV. NO.	KONTEKST BULUNTULAR⁶⁴⁶
E Açması, IV-E Plankaresi, 1 No'lu Pithos Mezar	Oturan Kadın Kat. No. 5	7180	1) <i>Tabak</i>
K Açması, III-D Plankaresi, 2 No'lu Mezar	Oturan Kadın Kat. No. 7	7117	1) <i>Tabak</i> (Kat. No. 80) 2) <i>Krateriskos</i> (Kat. No.81) 3) <i>Kylik</i> s (Kat. No. 82)
G Açması, VI-K Plankaresi, 1 No'lu kremasyon	Oturan Kadın Kat. No. 9	7095	
I Açması, IV-N Plankaresi, kremasyon mezar	Oturan Kadın Kat. No. 13 Süvari Kat. No. 27	7147 7106	
A Açması, VIII-B Plankaresi, 1 No'lu Lahit Mezar	Kadın Başı Kat. No. 20	7167	1) <i>Skyphos</i> (Kat. No. 83)
G Açması, VI-I Plankaresi, kremasyon mezar	Süvari Başı Kat. No. 33		

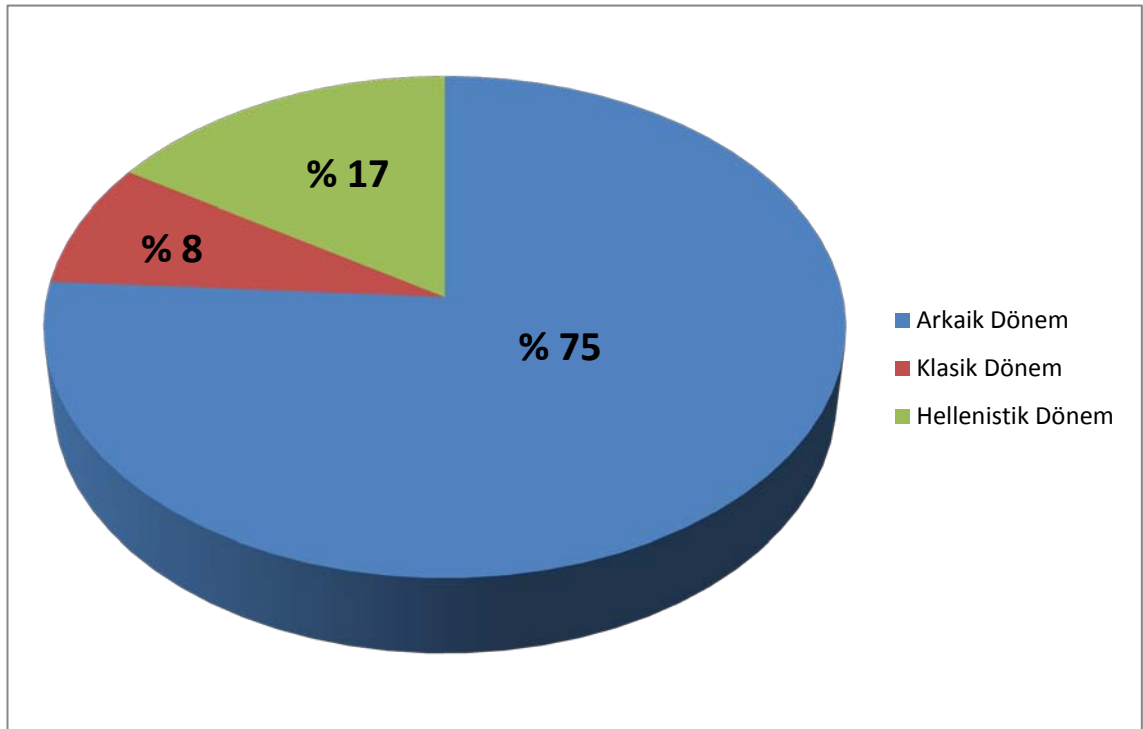
⁶⁴⁶ İtalik olarak yazılmış buluntu isimleri, yazar tarafından görülmemiş olan eserlerdir

G Açması, VI-B Plankaresi, 1 No'lu Mezar	Savaşçı Kat. No. 37	7155	1) Lekythos (Kat. No. 84)
H Açması, II-D Plankaresi, kremasyon mezar	Göbekli Cüce Kat. No. 38	7162	
H Açması, IV-A Plankaresi, kremasyon mezar	At Üzerinde Giden Çocuk Kat. No. 41	7115	
L Açması, II-C Plankaresi, 4 No'lu Mezar	Tapınak Oğlanı Kat. No. 42	7116	
H Açması, II-E Plankaresi, a Kremasyonu	Kadın Maskı Kat. No. 44	7152	1) <i>Aryballos</i> 2) Ağırşak 3) Gri monokrom emzikli kap 4) Meyve tabağı 5) Tek kulplu tabak 6) <i>Hydria</i>
I Açması, VI-G Plankaresi, urne mezar	Tiyatro Maskı Kat. No. 45	7153	
K Açması, V-F Plankaresi, 1 No'lu Pithos mezar	At Kat. No. 46 Boğa figürünü Kat. No. 60	7120 7119	1) <i>Amphoriskos</i> (Kat. No. 85)

H Açması, III-E Plankaresi, lahit mezar	At Kat. No. 47	7138	1) Attika lekythosu (Kat. No. 86) 2) Korint lekythosu (Kat. No. 87)
F Açması, IV-C Plankaresi	At Kat. No. 48 Boğa Kat. No. 63	7128 7123	
G Açması, II-M Plankaresi, lahit yanı	At Kat. No. 49	7130	1) Chalice (Kat. No. 88)
K Açması, V-K Plankaresi, 1 No'lu urne mezar	At Kat. No. 50	7102	1) Boyunduruk (Kat. No. 89) 2) Alabastron (Kat. No. 90)
H Açması, II-E Plankaresi, 1 No'lu Mezar	Boğa Kat. No. 61 Kat. No. 62	7127 7126	1) Lydia Skyphosu (Kat. No. 91) 2) Aryballos (Kat. No. 92) 3) <i>Geyik Figürini</i> 4) <i>Rython</i> 5) <i>Olpe</i> 6) <i>Tabak</i> 7) <i>Astragalus (12 adet)</i> 8) <i>Kylix</i> 9) Lydia skyphosu 10) Maşrapa 11) Krateriskos

B Güney Açması, VII-A-B Plankaresi	Keçi Kat. No. 74	7140	1) Emzikli kap
H Açması, III-E Plankaresi, a Kremasyonu	Keçi Kat. No. 75	7142	1) Lydion (Kat. No. 93) 2) Lydion (Kat. No. 94) 3) Tabak (Kat. No. 95) 4) Aryballos (Kat. No. 96) 5) Aryballos (Kat. No. 97) 6) Aryballos (Kat. No. 98) 7) Oinokhoe (Kat. No. 99) 8) Lekythos (Kat. No. 100) 9) Skyphos (Kat. No. 101) 10) Rython (Kat. No. 102)
H Açması, IV-E Plankaresi, 1 No'lu Mezar	Güvercin Kat. No. 79	7113	1) Tabak

FİGÜRİNLERİN DÖNEMLERE GÖRE DAĞILIMI

VIII. KATALOG

1. Eros figürini

Müze Envanter No: 583

Kazı Envanter No: 1877D

Buluntu tarihi: 1883

Hamur: Siyah taş ve kalker parçacıklı, mikalı, yer yer gözenekli. Çok soluk kahverengi (10 YR 7/4)

Astar: Soluk Sarı (5 YR 8/2)

Durum: Ayakları ve kanatları kırıktır. Sergilemek amacıyla yapay kaide yapılmıştır.

Tanım: Üzerindeki giysiyle yüzünün bir kısmını örtmüştür. Üzüntülü bir eda içinde dans eder gibi görünmektedir. Elbise kıvrımları detaylı işlenmiştir. Himationun altından bacağının ve kolunun görünmesi, giysideki hafif transparanlığı yansıtmaktadır. Omuzlarında iki tane kanat çıkıntısı görülmektedir. Arka taraf kaba bırakılmıştır ve iki tane hava deliği bulunmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 2. yy. sonu - 1. yy. başı

2. Eros figürini

Müze Envanter No: 7149

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu Yeri: G Açması, I-L Plankaresi

Yükseklik: 7,4 cm

Hamur: Yoğun mika ve az kalker katkılıdır. Sarımsı kırmızı (5 YR 5/6)

Durum: Sağ taraf kırıktır ve figürün dizden aşağısı korunmamıştır. Çok aşınmıştır. Bu yüzden detaylar belirgin değildir. Eser kötü kalitelidir.

Tanım: Çıplak olarak ayakta betimlenmiştir. Sol eli belindedir. Sağ elinde ise bir nesne tutmaktadır. Başını hafifçe yukarı doğru kaldırmıştır. Ağırlığını sağ ayağı üzerine verdiği için sol bacak hafif kıvrılmıştır. Karın kasları işlenmiştir. Kanat tüyleri dikey yivlerle verilmiştir.

Tarih: İ.Ö. 1. yy

3. Sandaletini çözen Aphrodite figürini

Müze Envanter No: 582

Kazı Envanter No: 1875

Buluntu tarihi: 1883

Yükseklik: 16 cm

Genişlik: 6 cm

Hamur: Az mikalı, bol kalker katkılı ve büyük gözenekli. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/2)

Durum: Baş, sağ el ve sol ayak korunmamıştır. Kırık parçaların birleştirilmesi ile ayağa kaldırılmıştır.

Tanım: Çıplak betimlenmiştir. Sağ eliyle sandaletini çözmeye çalışmaktadır. Sağ bacak pozisyona uygun olarak dizden kıvrılmış ve hafifçe yukarı kalkmıştır. Sol eli ile göğsünü kapatmıştır. Sırtında 2,9×1,7 cm ölçülerinde dikdörtgene yakın formda bir hava deliği vardır

Tarih: İ.Ö. 2. yy.'ın ilk yarısı

4. **Aphrodite figürinine ait ayak fragmenti**

Müze Envanter No: 586

Kazı Envanter No: 1876

Buluntu tarihi: 1883

Yükseklik: 1,7 cm

Ölçüler: 1,1×3 cm

Hamur: Az mika ve kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Durum: Sol ayak bilekten itibaren korunmuştur

Tanım: Parmaklar plastik işlenmiştir. Üst kısmı açık bir sandalet giymiştir. Ayaktaki kemik yapısı ve kaslar kısmen işlenmiştir.

Tarih: İ.Ö. 2. yy.'ın ilk yarısı

5. **Oturan kadın figürini. Poloslu**

Müze Envanter No: 7180

Buluntu tarihi: 1960

Buluntu yeri: E Açması, IV-E Plankaresi, 1 No'lu Mezar

Yükseklik: 16,7 cm

Genişlik: 8 cm

Hamur: Yoğun mika ve kalker katkılı, küçük gözeneklidir. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/2)

Ek boya: Soluk kırmızı (5 R 4/4)

Durum: Eser tam korunmuştur.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Yuvarlak yüz hatlarına sahiptir. Ayak bileklerine kadar uzanan bir manto giymiştir. Başında yüksek bir polos bulunmaktadır. Polosun kenarlarından sarkan örtü omuzlarını kapatmaktadır. Elleri dizlerinin üzerinde durmaktadır. Eser üzerinde kırmızı ek boya izleri kısmen korunmuştur. Alt kısmında oldukça dar, ince, uzun bir hava deliği bulunmaktadır. Arka taraf kabaca işlenmiştir. Oturduğu tahtın arkılığı omuz altına kadar uzanmaktadır. Diğer oturan kadın figürinleri ile kıyaslandığında daha hacimlidir ve göğüsler daha belirsizdir.

Üretim Yeri: Doğu Yunan (Rodos ?)

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreği

6. Oturan kadın figürini. Poloslu

Müze Envanter No: 7094

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, IV-E Plankaresi, 2 No'lu Mezar

Yükseklik: 14,5 cm

Genişlik: 5,3×9,5 cm

Hamur: Az mika ve yoğun kalker katkılıdır. İrili ufaklı gözenekler vardır. Yoğun organik madde katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5YR 7/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (5 YR 3/1)

Astar: Pembemsi beyaz (7.5 YR 8/2)

Ek Boya: Kırmızı (5 R 4/6)

Durum: Tam olarak korunmuştur. Ancak detaylarda aşınma söz konusudur.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Yüz genel hatlarıyla yuvarlak formda, İonia tarzında betimlenmiştir ve Arkaik gülümseme vardır. Elbisesi ayak bileklerine kadar uzanmaktadır. Polosun kenarlarından sarkan örtü omuzlarını kapatmaktadır. Tahtta dik bir şekilde ellerini dizlerinin üzerine koymuş şekilde oturmaktadır. Göğüslerinin altında, yanlarında ve sağ ayak bileğinin etrafında kırmızı ek boya bulunmaktadır. Alt kısmında ince bir levha şeklinde 1.8 cm uzunluğunda hava deliği vardır. Arka taraf kabaca işlenmiştir. Oturduğu tahtın arkılığı omuz altına kadar uzanmaktadır.

Üretim Yeri: Doğu Yunan (Rodos ?)

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreği

7. Oturan kadın figürünü. Poloslu

Müze Envanter No: 7117

Buluntu tarihi: 1962

Buluntu yeri: K Açması, III-D Plankaresi, 2 No'lu Mezar

Yükseklik: 12 cm

Genişlik: 4,7 cm

Hamur: Az mika yoğun kalker katkılıdır. Oldukça soluk kahverengi (10 YR 7/4)

Durum: Tam korunmuştur. Yüzeyi aşınmıştır

Tanım: Kalıp yapımıdır. Elbisesi ayak bileklerine kadar uzanmaktadır. Polosun kenarlarından sarkan örtü omuzlarını kapatmaktadır. Tahtta dik bir şekilde oturmaktadır. Elleri dizlerinin üzerinde durmaktadır. Altta 0.8 cm çapında hava deliği vardır. Arka tarafı kabaca işlenmiştir. Oturduğu tahtın arkılığı omuz altına kadar uzanmaktadır

Üretim Yeri: Doğu Yunan (Rodos ?)

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreği

Kontekst: “Aiolis Hayvan Frizi Stili II” Grubu’na ait bir tabak⁶⁴⁷ (Kat. No. 80), menşei belirlenemeyen bir krateriskos (Kat. No. 81) ve Attika üretimi siyah figür teknikli bir sarkıt kyliks⁶⁴⁸ (Kat. No. 82).

8. Oturan kadın figürini

Müze Envanter No: 7098

Buluntu tarihi: 1962

Yükseklik: 8,6 cm

Genişlik: 4,5×4,5 cm

Hamur: Yoğun kalker katkılıdır ve yüzeyde küçük gözenekler yer almaktadır. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Firnis: Kahverengi (7.5 YR 4/2)

---

⁶⁴⁷ İren 2003, 65.

⁶⁴⁸ Droop schale. Tuna-Nörling 1995, 66.

Durum: Oldukça fazla tahrip olmuş ve birçok kısmı alçı ile tamamlanmıştır. Baş kısmı korunmamıştır

Tanım: Kalıp yapımıdır. Üzerinde ayak bileklerine kadar uzanan uzun bir elbise vardır. Elleri dizlerin üzerinde verilmiş ve bacaklar bitişiktir. Eserin altında 0.5 cm çapında bir hava deliği yer almaktadır. Arka taraf düzdür. Tahtın arkılığı omuz hizasına kadar uzanmaktadır

Üretim Yeri: Doğu Yunan (Rodos ?)

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreği

9. Oturan kadın figürini. Polosuz

Müze Envanter No: 7095

Buluntu tarihi: 1960

Buluntu yeri: G Açması, VI-K Plankaresi, 1 No'lu Mezar⁶⁴⁹

Yükseklik: 13 cm

Genişlik: 5,1 cm

Hamur: Az mika, yoğun kalker katkılıdır. Gri (2.5 Y 6/1)

Durum: Parçalar birleştirilerek tümlenmiştir.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Baş örtülüdür ve başörtüsü omuzlarına kadar uzanmaktadır. Elleri dizlerinin üzerinde durmaktadır. Altta 0.7 cm çapında hava deliği vardır. Arka tarafı kabaca işlenmiştir. Oturduğu tahtın arkılığı omuz altına kadar uzanmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreği

---

⁶⁴⁹ Kremasyon gömü

10. Oturan kadın figürini. Polossuz**Müze Envanter No:** 7097**Buluntu tarihi:** 1962**Buluntu yeri:** K Açması, VIII-E O Plankaresi**Yükseklik:** 14,7 cm**Genişlik:** 7,8×5 cm**Hamur:** Yoğun kalker ve organik madde katkılıdır. Yüzeyde küçük gözenekler mevcuttur. Oldukça koyu gri (2.5 YR 3/1)**Durum:** Birçok kırıkta oluşmaktadır, restore edilmiştir. Sağ kulaktan sağ dirseğe kadar olan kısım eksiktir ve alçı ile tamamlanmıştır. Karında küçük iki parça eksiktir.**Tanım:** Kalıp yapımıdır. Yuvarlak yüz hatlarına sahiptir. Yüzünde Arkaik gülümseme vardır. Başı örtülüdür. Bacaklar bitişiktir ve elleri dizlerinin üstünde durmaktadır. Elbisesi ayak bileklerine kadar uzanmaktadır. Altında 1 cm. çapında hava deliği vardır. Arka kısım kabaca işlenmiştir. Tahtın arkılığı omuz hizasına kadar uzanmaktadır.**Tarih:** İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği**11. Oturan kadın figürini. Polosuz****Müze Envanter No:** 7096**Buluntu tarihi:** 1962**Buluntu yeri:** K Açması, VIII-E Plankaresi**Yükseklik:** 14 cm

Genişlik: 7,4×5,2 cm

Hamur: Yoğun mika ve organik madde katkılıdır. Eserin üzerinde küçük gözenekler yer almaktadır. Koyu gri (5Y 4/1)

Durum: Tam korunmuştur. Ancak sol kol ve dizlerinin üst kısmı eksiktir. Bu kısımlar alçı ile tamamlanmıştır. Eserin bütününde aşınma söz konusudur.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Yuvarlak yüz hatlarına sahiptir. Yüzde Arkaik gülümseme vardır. Bacaklar bitişik ve eller dizlerin üzerinde verilmiştir. Baş örtülüdür. Elbisesi ayak bileklerine kadar uzanmaktadır. Alt kısmında 1 cm çapında bir hava deliği bulunmaktadır. Arkası kabaca işlenmiştir. Oturduğu tahtın arkalığı, omuz kısmına kadar uzanmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

12. Oturan kadın figürini. Polossuz

Müze Envanter No: 7100

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, III-D Plankaresi

Yükseklik: 7,3cm

Genişlik: 2,5 cm

Hamur: Kalker katkılı ve küçük gözeneklidir. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Durum: Bacakta ve alt kısmında eksikler vardır. Yüzeyi aşınmıştır.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Baş örtülüdür. Elleri dizlerinin üzerinde durmaktadır. Elbisesi ayak bileklerine kadar uzanmaktadır. Yuvarlak yüz hatlarına sahiptir. Arkası kabaca işlenmiştir. Tahtın arkalığı omuz hizasına kadar uzanmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

13. Oturan kadın figürini. Polossuz

Müze Envanter No: 7147

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: I Açması, IV-N Plankaresi⁶⁵⁰

Yükseklik: 6,7 cm

Genişlik: 2,6 cm

Hamur: Bol miktarda mika katkılı. Pembe (7.5 YR 7/4)

Durum: Kremasyon dolayısıyla renk koyulaşmış. Arka yarısı kırık ve noksandır

Tanım: Kalıp yapımıdır. Dolgun ve yuvarlak yüz hatlarına sahiptir. Baş örtülüdür. Elleri dizinin üzerinde durmaktadır. Elbisesi ayak bileklerine kadar uzanmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

Kontekst: Süvari figürini (Kat. No. 27)

14. Oturan kadın figürini

Müze Envanter No: 7176

Yükseklik: 12,6 cm

Genişlik: 6,7 cm

Hamur: Gözenekli , siyah taşlı az mikalı ?Açık kahverengi (7.5YR 6/4)

---

⁶⁵⁰ Kremasyon gömü

Durum: Tam korunmuştur.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Yüz hatları belirgindir. Baş vücuda oranla daha büyük yapılmıştır. Baş örtülüdür. Örtünün altından bir sıra yumurta dizisi şeklinde bukleleri görülmektedir. Göğüsler belirgindir. Eller dizlerin üzerinde durmaktadır. Diğer oturan kadın figürinlerinin aksine oturduğu tahtın arkasında kanat şeklinde çıkıntılar bulunmaktadır.

Üretim Yeri: Attika (?)

Tarih: İ.Ö. 510/490

15. Ayakta duran kadın figürini

Müze Envanter No: 7148

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: E Açması

Yükseklik: 7,2 cm

Hamur: Bol mikalı,gözenekli küçük siyah taş katkılı, kalkerli. Kırmızımsı sarı(7,5YR 7/6)

Durum: Kırık parçaların birleştirilmesiyle tümlenmiştir. Seramik bol miktarda tuz kustuğu için tuz astarla karışmış ve astarın rengi tanınmaz hale gelmiştir. Fakat açık renk bir astarın varlığı yine de fark edilmektedir.

Tanım: Kalıp yapımıdır⁶⁵¹. Khiton ve himation giymiştir. Himationunun bir kısmıyla başını örtmüştür. Sağ eli belindedir. Sağ bacağını öne çıkartmıştır. Vücudun, başla birlikte sağa doğru hafifçe eğik olması, figürün hareket halinde olduğunu göstermektedir. Alt kısımda bir hava deliği vardır.

⁶⁵¹ Ön yüz ve arka yüz tek kalıptan olmak üzere toplam iki kalıptan yapılmıştır.

Tarih: İ.Ö. 4. yy. başı ya da ortaları

16. Ayakta duran kadın figürini

Müze Envanter No: 7178

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması

Yükseklik: 7,8 cm

Genişlik: 3,1 cm

Hamur: Yoğun mika katkılıdır. Üzerinde irili ufaklı gözenekler vardır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Astar: Beyaz (5 Y 8/1)

Durum: Oldukça aşınmıştır. Yüzü, gövdenin sol tarafının ön kısmı ve ayakların ön kısmı eksiktir.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Üzerinde dökümlü, bol kıvrımlı bir elbise vardır. Sağ eli ile göğsünün altından elbiseyi tutmaktadır. Elbise kıvrımı ayak hizasında sağa doğru kıvrılmıştır, olasılıkla sağ ayak sağa doğru dönüktür. Arka kısmı kabaca işlenmiştir. Sol alt tarafta büyükçe bir gözenek vardır. Altta bir hava deliği bulunmaktadır.

Tarih: ?

17. Ayakta duran kadın figürini

Müze Envanter No: 7143

Buluntu Tarihi: 1962

Buluntu yeri: L Açması, VIII-A Plankaresi

Yükseklik: 13,8 cm

Hamur: Kalkerli,mikalı küçük taş parçacıklı. Pembe (7.5YR 7/4)

Durum: Sol eli noksan, kaide alçı ile tamamlanmıştır.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Uzun bir khiton üzerine himation giymiştir. Başında bir stephane bulunmaktadır ve himationunun bir kısmı stephanesinin üzerinden dolanmaktadır. Stephanenin altından görünen saçlar, ortadan ikiye ayrılmıştır. Beline dayanmış olduğu sağ eli ile elbisesinin bir kısmını tutmaktadır. Sol kol ise bir direğe dayalıdır. Baş hafifçe sağa ve aşağıya doğru dönüktür. Yüzünde düşünceli bir ifade vardır. Sol diz hafifçe kırıktır ve ağırlığını sağ bacağına vermektedir. Arka kısım kabaca düzlenmiştir ve kare şeklinde büyük bir hava deliği vardır. Kaidesi ince, kare şeklindedir.

Üretim Yeri: Boiotia ?

Tarih: İ.Ö. 400/330

18. Kadın başı

Müze Envanter No: 7150

Kazı Env. No: 43

Buluntu Tarihi: 1963

Buluntu yeri: N Açması

Yükseklik: 2,6 cm

Ölçüler: 1,6×1,7 cm

Hamur: Az mikalı, az kalker katkılı. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Durum: Boyundan kırıktır. Oldukça aşınmış durumdadır.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Yuvarlak yüz hatlarına sahiptir. Sivri burunludur. Çenesi ileri doğru çıkıntılıdır. Saçlar kütle halinde verilmiştir. Uzun saçları arkada sırtına dökülmektedir. Kalıp yapımıdır.

Tarih: Arkaik (?)

19. Erkek başı (?)

Müze Envanter No: 7105

Kazı Env. No: 42

Buluntu Tarihi: 1963

Buluntu yeri: N Açması

Yükseklik: 4.5 cm

Ölçüler: 3.3 x 4,3 cm

Hamur: Az mika ve yoğun kalker katkılıdır. Kırmızı (2.5 YR 5/6)

Durum: Arka tarafı kırıktır. Üç parça halinde ele geçmiştir. Restore edilerek tümlenmiştir. Yüzeyi hafifçe kabuk şeklinde atmaktadır.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Yüzde pathos benzeri bir ifade vardır. Gözler iri ve derindedir. Kaşlar plastik olarak verilmiştir. Ağız hafifçe aralıktır. Saçlar uzun, ön tarafta boncuk dizisi şeklindedir, yanlarda ise kulakları kapatmıştır. Başta diagonal kıvrımlı, bir çelenk bulunmaktadır.

Tarih: Hellenistik

20. Kadın başı

Müze Envanter No: 7167

Buluntu Tarihi: 1959

Buluntu yeri: A Açması, VIII-B Plankaresi, 1 No'lu Mezar⁶⁵²

Yükseklik: 3,8 cm

Ölçüler: 3.3 x 1,9 cm

Hamur: Az mika ve kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Durum: Boyundan kırılmıştır. Masiftir.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Tek cephelidir. Arka tarafı işlenmemiştir. Baş örtülüdür ve başörtüsü kulaklarının arkasından geçerek ensesine kadar uzanmaktadır. Kulağında halka şeklinde küpeler vardır. Yüzü oval formludur.

Tarih: İ.Ö. 570 civarı

Kontekst: Attika üretimi, siyah figür teknikli bir minyatür skyphos (Kat. No. 82).

21. Kadın başı

Müze Envanter No: 7168

Yükseklik: 3,6 cm

Ölçüler: 3 x 2,7 cm

Hamur: Açık kırmızı (2.5 YR 7/6)

Durum: Yüzeyde aşınmalar vardır. Masiftir.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Baş hafifçe sağa doğru eğiktir. Yüz idealize tasvir edilmiştir. Organlar orantılıdır ve yüzde ciddi stil görülmektedir. Saç kıvrımları zengin işlenmiştir. Önde alnın hemen üzerinde diadem şeklinde

---

⁶⁵² Lahit mezar

betimlenen saçlar, arkada topuz şeklindedir. Yanlarda ise kulağı kapatmış, bukleler halindedir. Saç kıvrımları oldukça detaylı işlenmiştir.

Tarih: Hellenistik

22. Kadın başı

Müze Envanter No: 7169

Yükseklik: 2,6 cm

Ölçüler: 2,3 × 2,3 cm

Hamur: Az kalker katkılıdır. Oldukça soluk kahverengi (10 YR 7/4)

Durum: Yüzeyde aşınmalar vardır. Masiftir.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Baş hafifçe sağa doğru eğiktir. İnce, uzun yüz idealize betimlenmiştir. Başında yuvarlak formlu bir çelenk vardır. Saç kıvrımları zengin işlenmiştir. Önde alnın hemen üzerinde kavun dilimi şeklindedir. Arkada topuz yapmıştır ve aşağıya, enseye doğru kıvrımlar boncuk dizisi şeklinde uzanmaktadır. Yanlarda ise arkaya doğru taranmışlardır.

Tarih: İ.Ö. 3.- 1. yy.

Açıklama: Kat. No. 20, 21 ve 22'deki eserlerin Env. numaralarının birbirini takip ediyor olması bir anlam taşımamaktadır. Çünkü VIII-B Plankaresinde sadece bir tane mezar vardır. O da 1 No'lu lahittir. Bu nedenle Kat. 21 ve 22 deki eserler muhtemelen Osman Hamdi Bey zamanında yapılan kazılarda çıkarılan Hellenistik parçalardır. 1 No'lu Lahit ise Arkaik Dönem'e aittir.

23. Süvari figürini. Atsız

Müze Envanter No: 7144

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: F Açması, IV-C Plankaresi

Yükseklik: 8.8 cm

Hamur: Pembe (7.5 YR 7/3)

Astar: Beyaz (7.5 YR 8/1)

Durum: Kollar hariç tam korunmuştur.

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Kollar öne doğru uzanmaktadır. Başında sivri, üçgen formunda bir başlık vardır. Kuş yüzlüdür. Vücut belden aşağıya doğru genişlemektedir. Şematik uzuvlara sahiptir

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı

24. Süvari figürini. Atsız

Müze Envanter No: 7145

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: F Açması, IV-C Plankaresi

Yükseklik: 8 cm

Hamur: Mikalı, gözenekli, siyah ve kahverengi küçük taşçık katkı. Pembe (7.5 YR 8/3)

Astar: Pembemsi beyaz (7.5 YR 8/2)

Durum: Kollar hariç tam korunmuştur

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Sol kolu hafif yukarı kalkık gibi durmaktadır. Sağ kolu ise öne doğru uzanmıştır. Kuş yüzlüdür. Vücut belden aşağıya doğru

genişlemektedir. Üzerinde pembemsi bej boya üzerine siyah firnis izleri görülmektedir. Ancak renkler çok solmuştur. Şematik uzuvlara sahiptir

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı

25. Süvari figürini. Atsız

Müze Envanter No: 7183

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: I Açması, yüzey

Yükseklik: 5,5 cm

Ölçüler: 3,4 × 2,5 cm

Hamur: Az mika katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Firnis: Koyu kırmızı (2.5 YR 4/4)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Durum: Kolları ve alt kısmında küçük bir parça eksiktir

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Kollarını öne doğru uzatmıştır. Burun ve sakal⁶⁵³ plastik bir çıkıntı olarak verilmiştir. Gözler ve gözbebekleri soluk kırmızı firnisle belirtilmiştir. Sakal da firnislidir. Gövdenin arka kısmında, sırttan bele kadar diagonal firnis bantlar vardır. Gövde belden aşağıya doğru genişlemektedir. Uzuvlar oldukça şematiktir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

26. Süvari figürini. Atsız

---

⁶⁵³ Bu, oldukça çıkıntılı bir çene de olabilir.

Müze Envanter No: 7104

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, III-C Plankaresi

Yükseklik: 6,4 cm

Ölçüler: 2,5 ×4,6 cm

Hamur: Az mikalı ve küçük gözeneklidir. Açık kahverengi (7.5 YR 6/4)

Firnis: Oldukça koyu gri (10 YR 3/1)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/2)

Durum: Kolları ve alt kısmında bir parça eksiktir

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. İki kolu da öne doğru uzanıyor gibi durmaktadır. Burun, sakal ve saçlar plastik olarak verilmiştir. Saçlar arkada sırta kadar uzanmaktadır. Saç lüleri siyah firnisle verilmiştir. Gözler ve kaşlar da yine aynı şekilde siyah firnisle işlenmiştir. Gövde üzerinde siyah firnis noktalar ve muhtemelen elbise kıvrımlarını gösteren çizgiler bulunmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

27. Süvari figürini. Atsız

Müze Envanter No: 7106

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: I Açması, IV-N Plankaresi

Yükseklik: 6,2 cm

Ölçüler: 3,8 ×2,4 cm

Hamur: Az kalkerli ve gözeneklidir. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Firnis: Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Durum: Çenesinin alt kısmı sakal, kollar ve gövdenin en alt kısmı korunmamıştır. Yüzeyi çok aşınmıştır.

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Burun sivri ve uzun betimlenmiştir. Kollar öne doğru uzanmaktadır. Gövde belden aşağıya doğru genişlemektedir. Uzuvar oldukça şematiktir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

Kontekst: Oturan kadın figürini (Kat. No. 13)

28. Süvari figürini. Atsız

Müze Envanter No: 7179

Buluntu tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması

Yükseklik: 7.7 cm

Hamur: Yoğun mikalıdır. Pembe (7.5 YR 7/4)

Firnis: Oldukça koyu gri (10 YR 3/1)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Durum: Koları kırıktır. Yüzeyi çok aşınmıştır

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Uzuvar çok şematiktir. Burun sivri plastik çıkıntılı şeklinde verilmiştir. Göz ve dudak gibi uzuv detayları ve saçları siyah firmisle verilmiştir. Saç kıvrımları uzun şeritler halinde belirtilmiştir.

Figürinin at üzerinde oturması gereken noktada, at ile süvariye birbirine tutturmak için kullanılmış bir kil parçası vardır

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

29. Süvari figürini

Müze Envanter No: 7139

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, VII-A-B Plankaresi

Yükseklik: 8.4 cm

Uzunluk: 9,1 cm

Hamur: Yoğun mika ve kalker katkılıdır. Üzerinde küçük gözenekler vardır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (2.5 Y 3/1)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/3)

Durum: Süvarinin sağ kolu, atın bacakları ve burnu korunmamıştır

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Uzuvar çok şemiktir. Burun oldukça sivri, gag şeklindedir. Atın yeleleri yüksek plastiktir ve ön kısımda buruna doğru kıvrılmıştır. Her iki figürün üzerinde firnisle yapılmış çizgiler vardır. Atın kuyruğu sol arka bacağa bitişiktir

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

30. Süvari figürini

Müze Envanter No: 7166

Yükseklik: 13.3 cm

Hamur: Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Firnis: Kırmızımsı sarı (7.5YR 6/6)

Astar: Pembemsi beyaz(7.5YR 8/2)

Durum: Kırılan parçalar birleştirilerek tümlenmiştir.

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Süvari her iki eliyle de atın dizginlerini tutmaktadır. Burun sivridir. Saç takke gibidir. Her iki figürün üzerinde kırmızı firnis şeritlerle yapılmış süsler vardır

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı

31. Süvari figürünü

Müze Envanter No: 7118

Yükseklik: 13.4 cm

Uzunluk: 10,5 cm

Hamur: Mika katkılı. Kırmızımsı sarı (5YR 6/6)

Firnis: Siyah (10YR 2/1)

Astar: Beyaz (10YR 8/1)

Durum: Kırılan parçalar birleştirilerek tümlenmiştir. Süvarinin sağ kolu, sol bacağın alt kısmı kırıktır. Atın sol ön bacağı kırık olup alçı ile tümlenmiştir

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Atın yüzünde, yelesinde dizginlerinde bacak ve gövdesinin üzerinde siyah firnisle süslemelr yapılmıştır. Süvari atın dizginlerini tutmaktadır. Burun sivridir. Gözler siyah firnisle belirtilmiştir.

Kollarında siyah firnis şeritler vardır. Başın arkasında saçlar yine siyah firnis şeritlerle belirtilmiştir

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı

32. Süvari figürini

Müze Envanter No: 7165

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, IV-D Plankaresi

Yükseklik: 11.4 cm

Uzunluk: 10,3 cm

Hamur: Mikalı, küçük siyah taş ve kırmızı renkte kiremit parçacıkları bulunmaktadır. çok soluk kahverengi(10YR 7/4)

Firnis: Kırmızımsı siyah (10R 2.5/1)

Astar: Soluk sarı (2.5Y 8/2)

Durum: Sürücünün kolları, atın kuyruğunun ucu eksiktir

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Süvarinin başında bir miğfer bulunmaktadır. Miğfer tam ortadan bir kazıma çizgiyle ikiye ayrılmış durumdadır. Çizginin sonu kazıma çizgiyle ok şeklinde verilmiştir. Miğferi üzerinde sağda ve solda göz işareti vardır. Miğfer ön ve arkada ok işaretiyle bitmektedir. Burun altı ve boynun çevresi siyah firnislidir. Ağız tek bir çigi halinde kazıma çizgiyle verilmiştir. Siyah firnisle yapılmış bir sakalı vardır. Gözleri ve gözbebekleri de yine firnisle verilmiştir. Sırtta ve omuzda meander motifi görülmektedir. Altında ince bir bant bulunmaktadır. Bu bant dikey çizgilerle beldeki kalın banta bağlanmıştır. Bantın altında nokta dizisi yer almaktadır. Kalçalarında sağda ve solda içiçe iki kare yer almaktadır. Atın terkinde saçaklı bir örtü

görülmektedir. Yüzündeki koşum takımı ve yeleleri firnisle verilmiştir. Kulakları plastik işlenmiştir. Göğsünde ve sağrısında yatay firnis çizgilerle olasılıkla kılları belirtilmeye çalışılmıştır. Bacak kasları içiçe geçmiş firnis çizgilerle gösterilmiştir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı

33. Süvari başı

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: G Açması, VI-I Plankaresi⁶⁵⁴

Hamur: Mika katkılı. Açık kırmızı (7.5 YR 7/6)

Firnis: Beyaz (7.5YR 4/8)

Astar: Beyaz (5Y 8/1)

Durum: Boyundan kırılmış. Boyaları dökülmüş

Tanım: saçlar peruka şeklinde, ensede kabarık olarak verilmiş. Kulaklar gözükmüyor. Sivri ve büyük burunlu. İnce, uzun yüzlü. Göz bebeği firnisle verilmiş. Dudaklar plastik olarak verilmiş

Tarih: İ.Ö. 6. Yy

34. Süvari başı

Müze Envanter No:

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: G Açması, VIII-E Plankaresi

---

⁶⁵⁴ Kremasyon

Hamur: Mika katkılı. Açık kırmızı (7.5 YR 7/6)

Durum: Boyundan kırılmış. Astarı ve firnisi dökülmüş. Yüz detayları aşınmış durumda

Tanım: İnce, uzun yüzlü. Başında sivri bir başlık var. Arkaya doğru çıkıntı yapmış. Uzun boyunlu. Büyük burunlu. Oldukça sivri bir sakalı var. Ağız olasılıkla boya ile verilmiş

Tarih: İ.Ö. 6. yy

35. Herme Tipli Erkek Figürini

Müze Envanter No: 7182

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: E Açması

Yükseklik: 15,3 cm

Ölçüler: 6,7 cm × 4 cm

Hamur: Yoğun kalker ve az mika katkılıdır. Çok küçük gözenekler bulunmaktadır. Kırmızı (2.5 YR 6/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (10 YR 3/1)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Durum: Baş ve ayak kısmı korunamamıştır

Tanım: Kalıp yapımıdır. Figürün sadece üst gövdesi işlenmiştir. Bacak kısımları bir ağaç gövdesini anımsatır biçimde düz bırakılmıştır. Figürün üzerinde bol kıvrımlı ve dökümlü bir manto vardır. Manto sol tarafta bacağı kadar düşmektedir. Sol eliyle bu mantonun kıvrımlarını tutmaktadır. Sağ eliyle omuzdan göğüs kısmına doğru uzanan bir post tutmaktadır. Arka

yüzde de elbise kıvrımları ön yüzdeki gibi işlenmiştir. Bel hizasında 2.1x1.4 cm ölçülerinde havalandırma deliği yer almaktadır.

Tarih: İ.Ö. 2. yy.

36. Ayakta duran erkek figürini

Müze Envanter No: 7099

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, IV-D Plankaresi

Yükseklik: 8,5 cm

Hamur: Az kalkerli, yoğun gözenekli ve organik madde katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5YR 6/8)

Durum: Baş kısmı ve kaidenin sağ alt köşesi korunmamıştır. Yüzeyi aşınmıştır

Tanım: Alçak, dikdörtgen bir kaide üzerinde ayakta durmaktadır. Üzerinde himation benzeri bir elbise vardır ve vücudunun üst kısmı çıplaktır. Her iki eliyle elbisesinin kıvrımlarını tutmaktadır. Vücut ağırlığı sol ayak üzerine verilmiş ve bundan kaynaklı olarak sağ bacak dizden kırılmıştır. Elbisesinin kıvrımları diagonaldir ve üçgen alanlar oluşturmaktadır. Arka yüzü işlenmemiş, kabaca bırakılmıştır.

Tarih: İ.Ö. 5. yy.'ın ortası

37. Savaşçı figürini

Müze Envanter No: 7155

Buluntu tarihi: 1960

Buluntu yeri: G Açması, VI-B Plankaresi, 1 No'lu Mezar

Yükseklik: 11.6 cm

Hamur: Bol mikalı, içinde kahvrenge ve siyah taşlar var. Pembe (7,5YR 7/4)

Firnis: Kırmızı (2,5YR 5/6)

Astar: Çok soluk kahverengi (10YR 8/4)

Durum: Sağ kolu eksiktir.

Tanım: Miğferlidir ve sol elinde bir kalkan tutmaktadır. Üzerinde helozonik ışınlar vardır. Sol omzunun üzerinde boya izleri vardır. Ayrıca sol bacak ve genital bölgesinde kırmızı boya izleri vardır. Üzerinde kısa bir tunik vardır. Bacakları iki yana doğru açık vaziyette düzensiz bir kaide üzerinde durmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 5. yy. başı

Kontekst: Attika üretimi bir beyaz lekythos (Kat. No. 84)

38. Göbekli erkek figürini

Müze Envanter No: 7162

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, II-D Plankaresi⁶⁵⁵

Yükseklik: 12.1 cm

Genişlik: 5.9 cm

Hamur: Bol mika katkılı. Kırmızımsı sarı (5YR 7/6)

---

⁶⁵⁵ Kremasyon

Durum: Kremasyon nedeniyle bazı yerleri bozulmuştur. Kırık parçalar birleştirilerek tamamlanmıştır.

Tanım: Elleri göbeğin üzerinde birleştirilmiştir. Vücut hatları oldukça abartılıdır. Ayakta ve hafifçe diz çökmüş vaziyette durmaktadır. Ayakları oldukça büyüktür, parmaklar belirgindir. Karnında tuttuğu ellerinin parmakları da işlenmiştir. Yüz oldukça iridir. Genital organı verilmiştir. Göbek kıvrımları üç boğum halinde verilmiştir. Kalçası işlenmiştir. Kulakları belirgindir.

Tarih: İ.Ö. 550/500

39. Müzisyen figürini

Müze Envanter No: 7161

Buluntu tarihi: 1960

Buluntu yeri: E Açması, IV-G Plankaresi

Hamur: Kalkerli,mikalı ve gözenekli kırmızı ve siyah taş parçaları bordo büyük taş parçaları,sarı taş parçaları. Pembe (5YR 7/4)

Firnis: Kırmızı (7.5R 4/8)

Astar: Soluk sarı (5Y 8/4)

Durum: Çok miktarda tuz kusmuştur ve küflenme izleri görülmektedir

Tanım: Oturur pozisyonda, iki eliyle tuttuğu bir müzik aletini çalmaktadır. Bacaklarını karnına doğru çekmiştir. Konik ve sivri kafalıdır. Yüz uzuvları işlenmemiştir. Göz kısmında görülen boya izleri yüz uzuvlarının boya ile verilmiş olduğunu göstermektedir. Sadece burun plastik bir çıkıntı şeklinde verilmiştir. Arka taraf işlenmemiştir.

Tarih: Arkaik

40. Çömelmiş Erkek Figürini**Müze Envanter No:** 7101**Buluntu tarihi:** 1960**Buluntu yeri:** G Açması**Yükseklik:** 5.8 cm**Hamur:** Yoğun mika ve kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)**Firnis:** Kırmızı (10 R 4/8)**Durum:** Figürün baş kısmı ve sağ kol eksiktir

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Figür oturur vaziyette betimlenmiştir. Ayakları ileri doğru uzanmış gibi görünmektedir. Sol eliyle erkesiyon durumundaki cinsel organını tutmaktadır. Oldukça stilize işlenmiştir. Üzerinde kırmızı boya kalıntıları vardır

Tarih: İ.Ö. 6. yy.**41. At ? üzerinde giden çocuk figürini****Müze Envanter No:** 7115**Buluntu Tarihi:**1961**Buluntu yeri:** H Açması, IV-A Plankaresi⁶⁵⁶**Yükseklik:** 9 cm

---

⁶⁵⁶ Kremasyon

Hamur: Az mika, kalker ve organik katkıdır. Dış yüzü iyi pişmesine karşın hamurun içi iyi pişmemiştir. Yüzeyde büyük gözenekler yer almaktadır. Açık gri renkli (2.5 YR 7/2)

Durum: Eser birçok kırıkta oluşmaktadır ve restore edilmiştir. Figürlerin üst kısımları korunmamıştır. Arka yüzde alt kısım eksiktir

Tanım: Bir at veya katır üzerine yan oturmuş bir çocuk figürü betimlenmiştir. Çocuk figürünün sadece bacakları, kolları ve gövdesinin bir kısmı görülmektedir. Bir pantolon giymiştir. Göbekli ve tombul görünümlüdür. Hafifçe sol tarafa, hayvanın baş kısmına doğru eğilerek destek almaktadır. Ayaklarının altında iki kıvrım halinde hayvanın eyeri veya semeri görülmektedir. Hayvanın cinsel organı ereksiyon halindedir. Eser tek cephelidir ve arka taraf işlenmemiştir

Tarih: Hellenistik

42. Tapınak Oğlanı

Müze Envanter No: 7116

Buluntu tarihi: 1962

Buluntu yeri: L Açması, II-C Plankaresi, 4 No'lu Mezar

Yükseklik: 6,8 cm

Ölçüler: 3,1 cm × 6,4 cm

Hamur: Mikasız kalkerli küçük siyah ve kırmızı taş parçacıklı. Pembe (5YR 7/4)

Astar: Çok soluk kahverengi 10YR(8/3)

Durum: Omuz ve baş kırıktır. Bu kısımlar yapıştırılarak birleştirilmiştir. Kaidenin sol tarafında küçük bir parça eksiktir.

Tanım: Figür bir kaide üzerinde yarı uzanır pozisyonudur. Çıplak betimlenmiştir. Sağ eli göbeğinin üzerinde durmaktadır. Elinde bir nesne tutup tutmadığı çok anlaşılır değildir. Sol eli ise kaideye yaslanmış durumdadır. Genital organı belirtilmiştir. Başında pilos benzeri bir başlık vardır. Başlığın altından hafifçe saçlar görünmektedir. Yüzde gülümseme ifadesi vardır. Eserin arka yüzü işlenmemiştir.

Tarih: Geç Arkaik-Klasik Dönem

43. Kadın Maskı

Müze Envanter No: 7151

Buluntu yeri: H Açması

Yükseklik: 7 cm

Genişlik: 6, 5 cm

Hamur: Muhtemelen hatalı pişirmeden kaynaklı olarak kil kabuk şeklinde atmaktadır. Çok mika ve kalker katkılıdır. Sarımsı kırmızı (5 YR5/6)

Durum: Eserin sağ kısmının gözden yukarısı ve ağızdan aşağısı korunmamıştır. Sol kısmı tamamen yoktur. Yüzeyde aşınmalar çok fazladır. Ağızın hemen yanında hamur kabuk şeklinde atmıştır

Tanım: Kalıp yapımıdır. Arka tarafı boştur. Baştaki örtü kulakların arkasından geçmekte ve enseye kadar uzanmaktadır. Yüzde Arkaik gülümseme vardır. Gözler badem formundadır. Ağız ve burun özenlidir ve düzgün hatlara sahiptir. Elmacık kemikleri belirgindir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreği.

44. Kadın Maskı

Müze Envanter No: 7152

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, II-E Plankaresi, a Mezar⁶⁵⁷

Yükseklik: 12,4 cm

Ölçüler: 5,6 × 7,8 cm

Hamur: Yoğun iri taneli kalker ve organik madde katkılıdır. Yoğun oranda küçük gözenekler bulunmaktadır. Koyu gri (2.5 Y 4/1)

Durum: Tam korunmuştur. Üzerinde hafif çatlaklar bulunmaktadır.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Arka tarafı boştur. Yüzde Arkaik gülümseme vardır. Badem gözlüdür. İri, volüt şeklinde kulaklara sahiptir. Başı örtülüdür. Örtü kulakların arkasından geömektedir. Saçlar görünmemektedir. Tepesinde 0,4 cm çapında bir asma deliği vardır.

Üretim Yeri: Rodos ?

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın son çeyreği

Kontekst: Aryballos, ağırşak, emzikli kap, Meyve tabağı, tek kulplu tabak, hydria⁶⁵⁸

45. Tiyatro Maskı

Müze Envanter No: 7153

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: I Açması, VI-G Plankaresi⁶⁵⁹

---

⁶⁵⁷ Kremasyon gömü

⁶⁵⁸ Bu eserlerle ilgili daha ayrıntılı bilgilere ulaşılammıştır.

⁶⁵⁹ Urne Mezar.

Yükseklik: 7,1 cm

Ölçüler: 3,2 × 4 cm

Hamur: Yoğun kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Durum: Tam korunmuştur. Yüzeyde aşınmalar söz konusudur.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Arka kısmı boştur. Ağızda gülme ifadesi vardır. Saçlar alın hizasında dökülmüş ve böylece yaşı vurgulanmıştır. Kaşlar ve bıyıkları yüksek plastik olarak verilmiştir. Sakalları ise (?) alçak plastik olarak verilmiştir. Kalın, etli bir burnu ve kalın dudakları vardır. Tepesinde 0,5 cm çağında bir asma deliği bulunmaktadır.

Tarih: İ.Ö. Geç 4. – Erken 3. yy.

46. At Figürini

Müze Envanter No: 7120

Buluntu tarihi: 1963

Buluntu yeri: K Açması, V-F Plankaresi, 1 No'lu Mezar⁶⁶⁰

Yükseklik: 9,9 cm

Uzunluk: 11,1 cm

Hamur: Yoğun kalker ve organik madde katkılıdır. Üzerinde küçük gözenekler bulunmaktadır. Sarımsı kırmızı (5 YR 5/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (7.5 YR 3/1)

Durum: Sağ arka bacağı eksiktir. Yüzeyi oldukça aşınmıştır

---

⁶⁶⁰ Pithos Mezar

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Stilize işlenmiştir. Baş küçüktür ve sivri bir burna sahiptir. Kulakları yukarı doğru ve sivridir. Yeleleri yüksek plastik olarak verilmiştir. Ön bacakları dışa doğru bombelidir. Kuyruk aşağıya doğru sarkmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 590/570

Kontekst: Boğa figürini (Kat. No. 60) bir Korint amphoriskosu (Kat. No. 85)

47. At Figürini

Müze Envanter No: 7138

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, III-E Plankaresi, Lahit içi⁶⁶¹

Yükseklik: 8.3 cm

Ölçüler: 9,2 x 3,2 cm

Hamur: Yoğun mika katkılı ve küçük gözeneklidir. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Firnis: Kırmızı (2.5 YR 5/8)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/2)

Durum: Sağ ön bacak kırıktır

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Boyun ve baş gövdeye göre oldukça büyüktür. Bacaklar kısadır. Gözler plastik olarak verilmiştir. Kulakları yukarı doğru ve sivridir. Yeleler yüksek plastik olarak verilmiştir. Sırtı ince, sağrı kısmı ise yüksektir. Krem astar üzerine kırmızı firnisle bezemeler vardır. Ancak firnis çoğu yerde dökülmüştür.

---

⁶⁶¹ A Kremasyonuna ait olabilir

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği veya sonları

Kontekst: Attika üretimi siyah figür teknikli bir lekythos (Kat. No. 86), küçük boyutlu bir Korint lekythosu (Kat. No. 87)

48. At Figürini

Müze Envanter No: 7128

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: F Açması, IV-C Plankaresi

Yükseklik: 6,3 cm

Ölçüler: 7,9 x 3 cm

Hamur: Yoğun mika katkılı, az kalkerli, az gözeneklidir. Kırmızımsı sarı (5YR 7/6)

Firnis: Siyah (5YR 2.5/1)

Astar: Pembemsi beyaz (7.5 YR 8/2)

Durum: Kulakların yarısı eksiktir

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Kalın vücut hatlarına sahiptir. Baş ve boyun figürün tamamına oranla büyüktür. Sağ ön bacak diğerlerine göre biraz daha kısa yapılmıştır. Gövde ve bacaklar stilize işlenmiş, ancak baş kısmı daha ayrıntılı verilmiştir. Gözler ve yeleler betimlenmiştir. Gözlerin hemen altında burnun her iki yanında dikey yivler bulunmaktadır. Kısa kuyruğu sağ bacağa yapışıktır.

Tarih: İ.Ö. 6. Yy

Kontekst: Boğa figürini (Kat. No. 63)

49. At Figürini**Müze Envanter No:** 7130**Buluntu tarihi:** 1961**Buluntu yeri:** G Açması, II-M Plankaresi, Lahit yanı**Yükseklik:** 4,6 cm**Uzunluk:** 7,2 cm**Hamur:** Yoğun mika katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)**Firnis:** Kırmızımsı kahverengi (5 YR 4/3)**Astar:** Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/3)**Durum:** Bacakları, kulakları ve burnu eksiktir. Üzerinde süvari figürünün olduğu gösteren izler vardır**Tanım:** Masiftir. El yapımıdır. Baş küçük, gövde uzun yapıdadır. Yelesi plastik olarak gösterilmiştir. Gözler kazıma çizgiyle işlemiştir, göz bebeği ve gözün çevresi firnisle boyalıdır. Atın yuları firnisle dekoratif bir şekilde verilmiştir. Ayrıca gövde üzerinde firnisle yapılmış bezemeler vardır. Süvarininin sol bacağı korunmuştur. Sağ bacağı eksik olmakla beraber izleri görünür vaziyettedir. Kuruğu sol bacağına yakın betimlenmiştir.**Tarih:** İ.Ö. 6. yy.'ın ilk çeyreği veya biraz daha geç**Kontekst:** Khios üretimi bir chalice (Kat. No. 88)**50. At Figürini****Müze Envanter No:** 7102**Kazı env. No:** 45

Buluntu tarihi: 1963

Buluntu yeri: K Açması, V-K Plankaresi, 1 No'lu Mezar⁶⁶²

Yükseklik: 6,9 cm

Uzunluk: 5,5 cm

Hamur: Yoğun mika ve kalker katkılıdır. Üzerinde seyrek küçük gözenekler vardır. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (10 YR 3/1)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Durum: Gövdenin arka yarısından itibaren korunmamıştır. Sağ kulağın üst kısmı eksiktir.

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Başı öne doğru eğik vaziyettedir, sivri ve üçgen formludur. Kulaklar yukarı doğru, sivridir. Bacakları kısa ve enlidir. Her iki bacağın alt kısmında enlemesine 0.7 cm çapında delik bulunmaktadır. Yeleleri, kulakları ve gözleri firnisle boyanmıştır

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

Kontekst: Boyunduruk (Kat. No. 89) ve Doğu Yunan üretimi (?) bir alabastron (Kat. No. 90)

51. At Figürini

Müze Envanter No: 7177

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu yeri: I Açması

---

⁶⁶² Urne mezar

Yükseklik: 6 cm

Ölçüler: 3 x 3,8 cm

Hamur: Yoğun mika katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (7.5 YR 3/1)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Durum: Arka kısmı korunmamıştır

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Çubuk şeklinde bacakları aşağıya doğru incelmektedir. Baş ince uzundur. Gözleri ve yelesi plastik olarak verilmiştir. Gövde korunan kısmına dayanarak ince uzun bir yapıda olmalıdır. Üzerinde siyah firnisle yapılmış yatay çizgiler vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın üçüncü çeyreği

52. At Figürini

Müze Envanter No: 7103

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, VII-A-B Plankaresi

Yükseklik: 5,6 cm

Uzunluk: 7,8 cm

Hamur: Az mika ve kalker katkılıdır. Kırmızı (2.5 YR 6/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (5 YR 3/1)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/2)

Durum: Sadece gövde ve sol bacak korunmuştur

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Vücut hatları kalındır. Kısa kuyruğu sol bacağına yapışıktır. Üzerinde firnisle yapılmış damla şeklinde bezeme vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

53. At Figürini

Müze Envanter No: 7125

Buluntu tarihi: 1962

Buluntu yeri: K Açması

Yükseklik: 6,8 cm

Ölçüler: 7,8 x 3,3 cm

Hamur: Yoğun mika ve az kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/2)

Durum: Boynun üst kısmından itibaren baş korunmamıştır, Onun dışındaki kısımlar tam korunmuştur.

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Gövde incedir. Bacaklar çubuk şeklinde şematik verilmiştir. Gövdenin üzerinde, bir süvari figürünün oturduğuna dair izler bulunmaktadır. Kuyruk sağ bacağına yapışıktır. Gövde üzerinde firnis izleri bulunmaktadır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

54. At Figürini

Müze Envanter No: 7108

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: G Açması

Yükseklik: 3,2 cm

Ölçüler: 2,1 x 6,7 cm

Hamur: Yoğun mika, az kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Firnis: Kırmızı (10 R 4/8)

Durum: Gövde ve bacakların üst kısmı korunmuştur. Binicinin sol bacağına bir kısmı korunmuştur.

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Boyun üçgen formludur. İnce ve uzun bir gövdeye sahiptir. Gövde üzerindeki izlerden, üzerinde bir süvari figürünün oturduğu anlaşılmaktadır. Bacakların korunan kısımları düzdür. Kuyruk sol bacağa yapışıktır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

55. At Figürini

Müze Envanter No: 7129

Buluntu tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, VII-B Plankaresi, a Kremasyonu

Yükseklik: 3,9 cm

Hamur: Yoğun mika katkılı ve küçük gözeneklidir. Açık kırmızı (2.5 YR 7/6)

Durum: Sadece gövde korunmuştur

Tanım: Masiftir. El yapımıdır. Kas yapısı ve kıvrımlar yansıtılmıştır. Kuyruk sol bacağa yapışık vaziyettedir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

56. Kaplumbağa Figürini

Müze Envanter No: 7109

Buluntu tarihi: 1960

Yükseklik: 3,3 cm

Ölçüler: 4,3 × 6,5 cm

Hamur: Bol miktarda taş katkılı. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 8/6)

Durum: Yüzeyde çatlaklar ve bozulmalar vardır, boyaları dökülmüştür. Sol ayağının ucu kırıktır.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Başı dışarı çıkıktır. Kabuğundaki bezemeler plastik olarak verilmiştir. Ayakları kısa çıkıntılar şeklinde verilmiştir. Ön ayakları gövdeye doğru kıvrılmış vaziyettedir.

Tarih: İ.Ö. 5. yy.'ın ilk yarısı.

57. Kaplumbağa Figürini

Müze Envanter No: 7110

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu yeri: K Açması. Yüzey

Yükseklik: 3 cm

Ölçüler: 6,2 × 4,2 cm

Hamur: Az miktarda kalker katkılıdır ve üzerinde küçük gözenekler bulunmaktadır. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Firnis: Kahverengi (7.5 YR 4/3)

Durum: Oldukça aşınmıştır. Baş kısmı korunmamıştır.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Stilize işlenmiştir. Kısa çıkıntılar şeklinde verilen bacakları aşağıya doğru incelmektedir.

Tarih: İ.Ö. 5. yy.'ın ilk yarısı.

58. Kaplumbağa Figürini

Müze Envanter No: 7111

Buluntu tarihi: 1962

Buluntu yeri: K Açması. Yüzey

Yükseklik: 2, 9 cm

Uzunluk: 6, 5 cm

Hamur: Rafine bir kile sahiptir. Sarı (10 YR 7/4)

Durum: Oldukça aşınmıştır. Başın üst kısmı kırıktır.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Kabuğundaki detaylar verilmiştir. Baş ve ayaklar stilize işlenmiştir. Ayakları kalındır. Altında, arka kısımda 0,8 cm çapında bir delik yer almaktadır.

Tarih: İ.Ö. 5. yy.'ın ilk yarısı.

59. Kaplumbağa Figürini

Müze Envanter No: 7112

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, A-E plankaresi

Yükseklik: 3 cm

Ölçüler: 4,8 × 7,3 cm

Hamur: Az mika ve kalker katkılı, yoğun kum katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5YR/6)

Firnis: Kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 3/1)

Durum: Yüzeyde aşınmalar vardır. Sol tarafı eksiktir.

Tanım: Kalıp yapımıdır. Kabuğu plastik olarak verilmiştir. Kabuğun kenarları dışa doğru kıvrılmıştır. Başı dışardadır. Baş ve ayaklar stilize işlenmiştir.

Açıklama: Plankaredeki “A” harfi II rakamının yanlış yorumlanması olmalıdır.

Tarih: İ.Ö. 5. yy.’ın ilk yarısı

60. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7119

Buluntu tarihi: 1963

Buluntu yeri: K Açması, V-F Plankaresi, 1 No’lu Mezar⁶⁶³

Yükseklik: 10,1 cm

Uzunluk: 10,8 cm

Hamur: Bol mika katkılı. Çok soluk kahverengi (10YR 7/3)

Firnis: Çok koyu gri (10YR 3/1)

---

⁶⁶³ Urne Mezar.

Astar: Çok soluk kahverengi (10YR 7/3)

Durum: Kuyruğu eksiktir. Boyaları yer yer dökülmüştür.

Tanım: Masiftir. Vücut ince yapılıdır. Gözleri siyah firnis ile verilmiştir. Uzun boyunludur. Boyun gövdeye doğru daha kalındır. Vücudu dikey, boynu yatay firnis şeritlerle bezenmiştir. Boynuzları sivridir, hafif dışarı doğru çıktıktan sonra yukarı kıvrılmıştır.

Tarih: İ.Ö. 595/570

61. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7127

Buluntu tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, II-E Plankaresi, 1 No'lu Mezar⁶⁶⁴

Yükseklik: 10,9 cm

Ölçüler: 10,5 × 4 cm

Hamur: Çok az mika ve yoğun kalker katkılıdır. Açık kırmızı (2.5 YR7/6)

Firnis: Sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Durum: Sağ ön ve arka bacak, boynuzların uç kısımları, sağ kulak ile sol kulağın uç kısmı korunmamıştır.

Tanım: Masiftir. Gövdesi ince, uzun, boynu gövdeye göre daha kalın yapılıdır. Kulaklar gösterilmiştir. Burun küt yapılıdır. Kuyruğu sol arka

---

⁶⁶⁴ Urne Mezar

bacağa kıvrılarak bağlanmıştır. Ön ayaklar öne doğru uzanmıştır. Üzerinde firnisle kıl detayları verilmiştir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ortaları

Konteskt: Lydia üretimi bir skyphos (Kat. No. 91), dört yapraklı aryballos (Kat. No. 92), geyik figürini, rython, olpe, tabak, 12 adet astragalus, kyliks, Lydia üretimi bir skyphos, maşrapa ve krateriskos

62. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7126

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, II-E Plankaresi, 1 No'lu Mezar⁶⁶⁵

Yükseklik: 6,8 cm

Uzunluk: 8,2 cm

Hamur: Yoğun mikalıdır. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (2.5 Y 3/1)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/2)

Durum: Sağ boynuz ve sol arka bacak eksiktir.

Tanım: Masiftir. Gövdesi uzun ve hafif kalındır. Kulaklar betimlenmiştir. Siyah firnis şeritlerle bezenmiştir. Kuyruk sol bacağı yapışıktır. Boynuzları sivridir. Kısa ve kalın bir boynu vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ortaları

Kontekst: Boğa figürini (Kat. No. 62)⁶⁶⁶

---

⁶⁶⁵ Urne Mezar.

63. Boğa Figürini**Müze Envanter No:** 7123**Buluntu tarihi:** 1960**Buluntu yeri:** F Açması, IV-C Plankaresi**Yükseklik:** 5,8 cm**Uzunluk:** 8,1 cm**Hamur:** Yoğun mika ve kalker katkılıdır. Sarımsı kırmızı (5 YR 5/6)**Firnis:** Koyu gri (10 YR 4/1)**Astar:** Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/2)**Durum:** Sağ arka bacağı, sağ kulağı ve kuyruğu eksiktir. Sağ ön bacağı ve burun yapıştırılarak tamamlanmıştır.**Tanım:** Masiftir. Stilize işlenmiştir. Bacaklar kısa, çubuk şeklindedir. Gövde uzun ve incedir. Sivri, üçgen formunda bir yüzü vardır.**Tarih:** İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları**64. Boğa Figürini****Müze Envanter No:** 7131**Buluntu tarihi:** 1960**Buluntu yeri:** G Açması**Yükseklik:** 7,6 cm

---

⁶⁶⁶ Diğer kontekst malzemeler Kat. No. 62'de belirtilmiştir.

Ölçüler: 8,6 × 4,2 cm

Hamur: Yoğun mika ve kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Firnis: Kırmızı (2.5 YR 5/8)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/3)

Durum: Kuyruğu ve sol boynuzun uç kısmı korunmamıştır. Eser parçalara ayrılmış, ancak restore edilip birleştirilmiştir.

Tanım: Masiftir. Baş gövdeye göre büyük verilmiştir. Yüzü üçgen yapılıdır. Boynuzlar uzun, sivridir ve kıvrımlı yapılmıştır. Gözler plastik işlenmiştir. Kulaklar yanlara doğru çıkıntılıdır. Sol arka bacağı üzerinde bir yazıya benzeyen kazıma çizgiler vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

65. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7132

Buluntu tarihi: 1960

Yükseklik: 7,1 cm

Ölçüler: 8,9 × 3.5 cm

Hamur: Yoğun mika katkılı ve gözenekli. Sarımsı kırmızı (5 YR 5/6)

Astar: Oldukça koyu gri (10 YR 3/1)

Durum: Sol arka bacak ve kulaklar eksiktir.

Tanım: Masiftir. Gövde ve baş ince yapılıdır. Burun dikdörtgen formundadır. Boynu kalındır. Kulaklar yanlara doğru çıkıntılıdır. Kuyruk sol bacağı yapışıktır. Gövde üzerinde firnis şeritlerle yapılmış bezeme izleri vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları.

66. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7133

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: G Açması, X-C Plankaresi

Yükseklik: 8,5 cm

Hamur: Yoğun mika, kalker katkılı ve gözeneklidir. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Firnis: Oldukça soluk gri (2.5 Y 3/1)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/2)

Ek Boya: Kırmızı (7.5 R 4/6)

Durum: Sağ ön bacak dışında tam korunmuştur.

Tanım: Masiftir. İnce, uzun gövdelidir. Kuyruk oldukça uzun işlenmiştir ve sol bacağa yapışık olarak betimlenmiştir. Yüz dikdörtgen formudur. Sol boynuzun uç kısmı yapım sırasında kırılmış ve kırığın olduğu kısım firnisle kapatılmaya çalışılmıştır. Sol arka bacağın üst kısmında kırmızı ek boya izi vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları

67. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7134

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: G Açması, X-O Plankaresi⁶⁶⁷

Yükseklik: 8 cm

Ölçüler: 9,4 × 4,6 cm

Hamur: Yoğun mika ve kalker katkılıdır. Az miktarda organik katkı mevcuttur. Kırmızımsı sarı renkli (5 YR 6/6)

Firnis: Grimsi kahverengi (10 YR 5/2)

Astar: Çok soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Durum: Sol boynuzun küçük bir parçası dışında tam korunmuştur.

Tanım: Masiftir. İnce, uzun gövdelidir. Yüz dikdörtgen formunda verilmiştir. Kuyruk sol bacağa bitişiktir. Gövde üzeri firnis şeritlerle bezenmiştir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları

Açıklama: Plankaredeki "O" harfi "C" harfinin yanlış yorumlanması olmalıdır.

68. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7136

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, II-B Plankaresi

Yükseklik: 7,9 cm

Ölçüler: 10,7 × 3,3 cm

Hamur: Yoğun mika ve kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

---

⁶⁶⁷ Kremasyon mezar

Firnis: Siyah (7.5 YR 2.5/1)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/3)

Durum: Sağ arka bacağı ve kuyruğu eksiktir.

Tanım: Masiftir. Oldukça ince ve uzun gövdelidir. Baş ve boyun gövdeye göre daha büyük ve kalındır. Yüz dikdörtgen formudur. Bacaklar siyah firnisle boyanmıştır. Boyun kılları firnisle gösterilmiştir. Gövde üzerinde yatay siyah firnis şeritler vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları

69. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7137

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, VIII-A Plankaresi, b kremasyonu

Yükseklik: 7,8 cm

Ölçüler: 9,7 × 3,6 cm

Hamur: Az mika ve kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Firnis: Siyah (2.5 Y 2.5/1)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/2)

Durum: Sağ boynuz, sol arka bacak ve kuyruk eksiktir.

Tanım: Masiftir. Gövdesi tıknaz yapılıdır. Kuyruk kısadır ve hafifçe yukarı doğru bir kavis yaptıktan sonra aşağıya inerek sol bacağı yapışmaktadır. Bacaklar kısadır. Gözler firnisle belirtilmiştir. Gövde üzeri siyah firnis noktalarla bezenmiştir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları

70. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7157

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, VII-B Plankaresi, a kremasyonu

Yükseklik: 8,5 cm

Ölçüler: 9,5 × 4 cm

Hamur: Yoğun mika ve kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Firnis: Siyah (7.5 YR 2.5/1)

Durum: Kuyruk, sağ ön ve arka bacaklar eksiktir. Sol boynuz uç kısmından kırıktır. sağ boynuz yapıştırılarak tamamlanmıştır.

Tanım: Masiftir. Baş gövdeye göre oldukça büyük yapılmıştır. Gövde tıknazdır. Sakak öne doğru hafifçe çıkıntılı gösterilmiştir. Gözler firnisle verilmiştir. Gövde üzeri siyah firnis şeritlerle bezenmiştir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları

71. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7156

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, III-E Plankaresi⁶⁶⁸

Yükseklik: 11,8 cm

---

⁶⁶⁸ Lahit içi

Uzunluk: 13,2 cm

Hamur: Bol mika katkılı, kalker parçaları ve siyah taş parçaları var. Kırmızımsı sarı (7.5YR 7/6)

Firnis: Çok koyu gri (2.5Y 3/1)

Astar: Çok soluk sarı(2.5YR 8/3)

Durum: Parçalar birleştirilerek tamamlanmıştır.

Tanım: Masiftir. İnce ve oldukça uzun gövdelidir. Sivri ve uzun boynuzları vardır. Kulaklar plastik olarak verilmiştir. Sakağı oldukça abartılı biçimde dışarı doğru çıkıntı yapmaktadır. Gözler hafif kabartma şeklinde verilmiştir, detaylar firnisle gösterilmiştir. Burun kılları da yine firnisle belli edilmiştir. Bacaklar ince, uzundur. Kuyruk sol bacağa yapışıktır. Vücut detayları firnisle gösterilmiştir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

72. Boğa Figürini

Müze Envanter No: 7158

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, VII-B Plankaresi, a kremasyonu

Yükseklik: 7,5 cm

Ölçüler: 9,6 × 3,7 cm

Hamur: Yoğun mika ve kalker katkılı. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Firnis: Kırmızı (2.5 YR 5/6)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/4)

Durum: Sol boynuz ve sol kulak eksiktir.

Tanım: Masiftir. Baş ve boyun gövdeye göre büyük yapılmıştır. Kulakları ve boynuzları birbirine yapışık tasvir edilmiştir. Gövdesi tıknazdır. Kuyruk sol bacağa bitişiktir. Sakak kısmı öne doğru hafif bir çıkıntı yapmaktadır. Gövde üzerinde kırmızı firnis şerit ve damla şeklinde bezeme vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları.

73. Keçi Figürini

Müze Envanter No: 7121

Kazı Envanter No: 79

Buluntu Tarihi: 1963

Buluntu yeri: K Açması, I-İ Plankaresi⁶⁶⁹

Yükseklik: 9,2 cm

Hamur: Yoğun mika katkılıdır. Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Durum: Sakalı, boynuzların üst kısımları, sol ön ve arka bacakları eksiktir.

Tanım: Masiftir. Stilize işlenmiştir. İnce gövdelidir. Boyun da aynı şekilde ince, uzun yapılıdır. Yüz sivridir. Boynuzlar birbirine bitişiktir ve yukarı doğru dik olarak uzanmaktadır. Boynuzların yanında kulaklar küçük bir kabartı şeklinde gösterilmiştir. Kuyruk yukarı doğru ve sivridir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

74. Keçi Figürini

Müze Envanter No: 7140

---

⁶⁶⁹ Pithos mezar

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Güney Açması, VII-A-B Plankaresi

Yükseklik: 7,7 cm

Hamur: Kırmızımsı sarı (5YR 7/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (2.5 Y 3/1)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Durum: Eser birçok parçaya ayrılmış ve restore edilerek birleştirilmiştir. Kulakları ve boynuzları eksiktir.

Tanım: Masiftir. Vücut oldukça tıknaz yapılıdır. Kalın ve kısa gövdeli, kısa bacaklı ve kısa boyunludur. Ağız açık betimlenmiştir. Gözler plastik olarak verilmiştir. Gövde üzeri dikey firnis şeritlerle bezenmiştir. Kuyruk yukarı doğru ve sivridir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.'ın ilk yarısı veya ortaları.

Konteskt: Yerel üretim (?) bir emzikli kap

75. Keçi Figürini

Müze Envanter No: 7142

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, III-E Plankaresi, a Kremasyonu

Yükseklik: 12,5 cm

Ölçüler: 13,6 × 3,8 cm

Hamur: Çok az mika ve az miktarda kalker katkılıdır. Çok az organik katkılıdır ve küçük gözeneklidir. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Firnis: Oldukça koyu gri (7.5 YR 3/1)

Astar: Oldukça soluk kahverengi (10 YR 8/4)

Durum: Sağ arka bacak, sağ boynuz, sağ boynuz, sol boynuzun üst kısmı ve kuyruğun sağ tarafı eksiktir. Çene altındaki sakal kırılmıştır.

Tanım: Genel hatlarıyla ince yapılıdır. Kuyruk diğer keçi figürlerinin aksine aşağıya dönüktür. Kulaklar yanlara doğru çıkıntılıdır. Boynuzlar ise yukarı doğru uzanmaktadır. Ağız hafif aralıktır. Dudak çizgisi, gözler, boyun kılları ve bacak kasları firnisle gösterilmiştir.

Tarih: İ.Ö. 570-565

Kontekst: Lydia ya da Doğu Yunan üretimi iki adet lydion (Kat. No. 93-94), Doğu Yunan üretimi ayaklı meyve tabağı (Kat. No. 95), üç adet Korint aryballosu (Kat. No. 96-98), Rodos üretimi bir oinokhoe (Kat. No. 99), Korint üretimi bir lekythos (Kat. No. 100), Korint üretimi Subgeometrik bir skyphos (Kat. No. 101) ve kuş biçimli bir rython (Kat. No. 102)

76. Koç Figürini

Müze Envanter No: 7107

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: G Açması, II-M Plankaresi

Yükseklik: 4,5 cm

Ölçüler: 5,7 × 2,1 cm

Hamur: Yoğun mika katkılıdır. Sarı (10 YR 7/6)

Firnis: Koyu grimsi kahverengi (10 YR 4/2)

Astar: Soluk sarı (2.5 Y 8/3)

Durum: Yüzeyi çok aşınmıştır. Sağ ön bacak dışındaki bacaklar, boynuzlar, burnun ön kısmı ve çenesi eksiktir.

Tanım: Masiftir. Stilize işlenmiştir. Diğer keçi figürinlerine nazaran daha tıknaz yapılıdır. Sivri bir yüze sahiptir. Kısa boyunludur. Gözler çukurdadır ve firnisle gösterilmiştir. Ağız hafif aralıktır. Kuyruk yukarı doğru sivridir. Gövde üzerinde damla şeklinde siyah firnis bezemeler vardır.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

77. Koç Figürini

Müze Envanter No: 7163

Buluntu Tarihi: 1960

Buluntu yeri: B Açması, IX-C Plankaresi

Yükseklik: 5,6 cm

Uzunluk: 9,9 cm

Hamur: Bol mikalı. Kırmızımsı sarı (7.5YR 7/8)

Astar: Pembe (7.5YR 7/4)

Durum: Kaidenin ve bacakların ön kısmı, boynuzların uç kısımları eksiktir.

Tanım: Figür, arka bacaklarını altına almış, ön bacaklarını ileriye doğru uzatmış vaziyette bir kaidenin üzerinde oturmaktadır. Boynuzları kalındır ve yanlardan kıvrılıp öne doğru uzanmaktadır. Gözler plastik olarak verilmiştir. Uzun boyunludur ve boynu hafif öne doğru uzanmaktadır. Yüz sivridir. Arka kısımda kuyruk ve kalçalar çok hafif bir kabartı ile belli edilmiştir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

78. Koç Figürini

Müze Envanter No: 7184

Buluntu Tarihi: 1961

Yükseklik: 2,6 cm

Ölçüler: 5,8 × 2 cm

Hamur: Az kalker katkılıdır. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Firnis: Kahverengi (7.5 YR 4/3)

Durum: Tam olarak korunmasına karşın çok fazla aşınmış durumdadır.

Tanım: Masiftir. Dizlerinin üzerine çökmüştür ve vücudunun altında ayakları görülebilmektedir. Ön ayaklarını göğsünde birleştirip gövdesinin altına almıştır. Yine altına aldığı arka ayakları öne doğru uzanmıştır. Kuyruk kalındır ve aşağı doğru sarkıktır. Başı hafifçe sağa doğru dönüktür. Çok fazla aşındığı için yüz detayları seçilememektedir.

Tarih: İ.Ö. 6. yy.

79. Güvercin Figürini

Müze Envanter No: 7113

Buluntu Tarihi: 1961

Buluntu yeri: H Açması, IV-E Plankaresi, 1 No'lu Mezar

Yükseklik: 6,1 cm

Ölçüler: 11,5 × 3,4 cm

Hamur: Yoğun mika katkılıdır. Çok soluk kahverengi (10 YR 7/4)

Firnis: Kirli kırmızı (7.5 R 3/2)

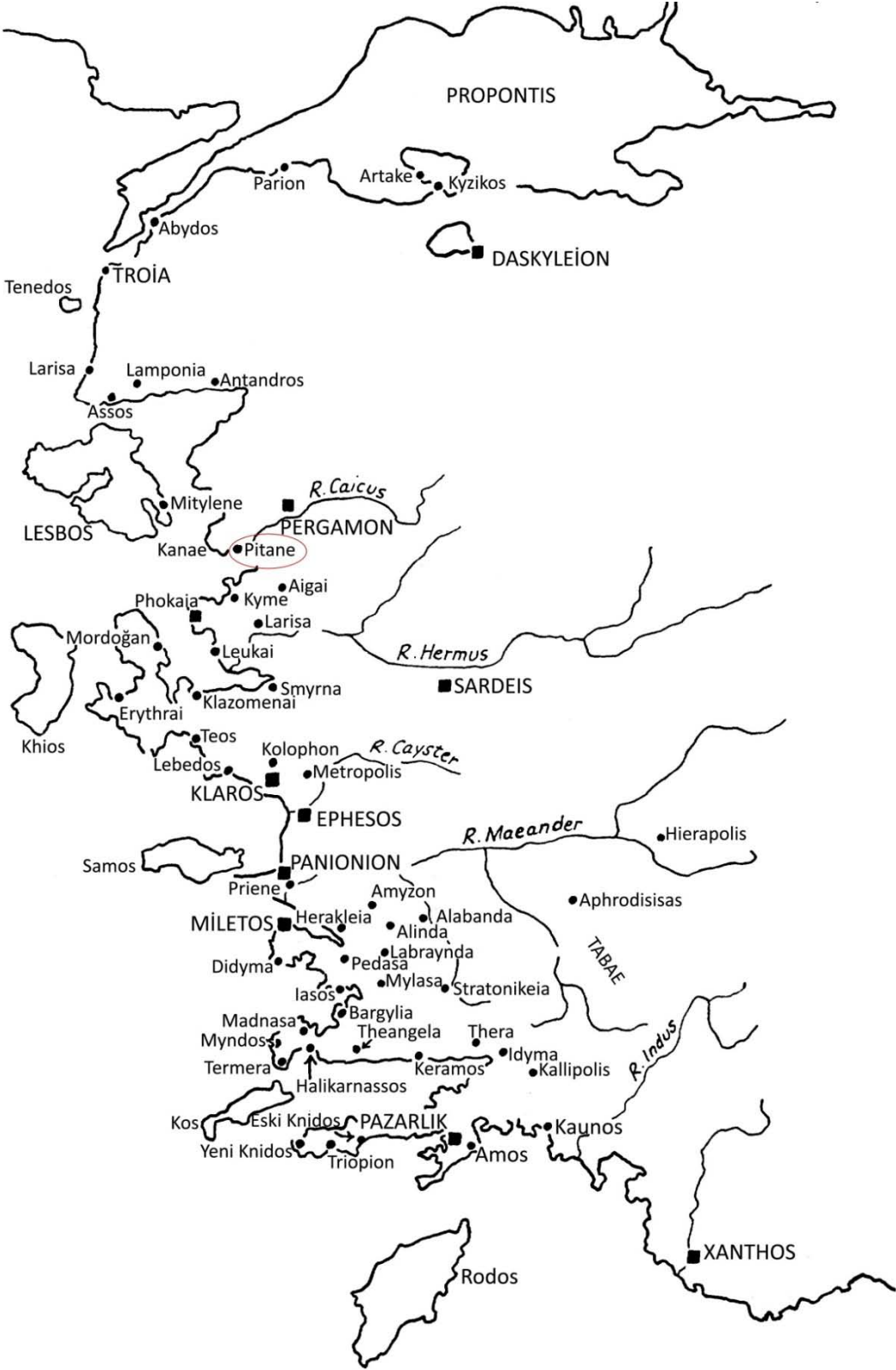
Astar: Soluk sarı (5 Y 8/2)

Durum: Tam olarak korunmuştur, ancak yüzeyi kireçlenmeden dolayı çok aşınmış durumdadır.

Tanım: Boynu hafifçe öne doğru uzanmaktadır ve ağzında yuvarlak bir obje tutmaktadır. Kanatları plastik olarak verilmiştir. Tüy detayları sadece kuyruğun üzerinde seçilebilmektedir. Kuyruk hafif aşağıya doğru dönüktür. Figür düzensiz bir kaide üzerinde durmaktadır. Ayakları kısadır ve çok zor seçilebilmektedir.

Tarih: İ.Ö. 595/570

LEVHALAR

Harita. 1

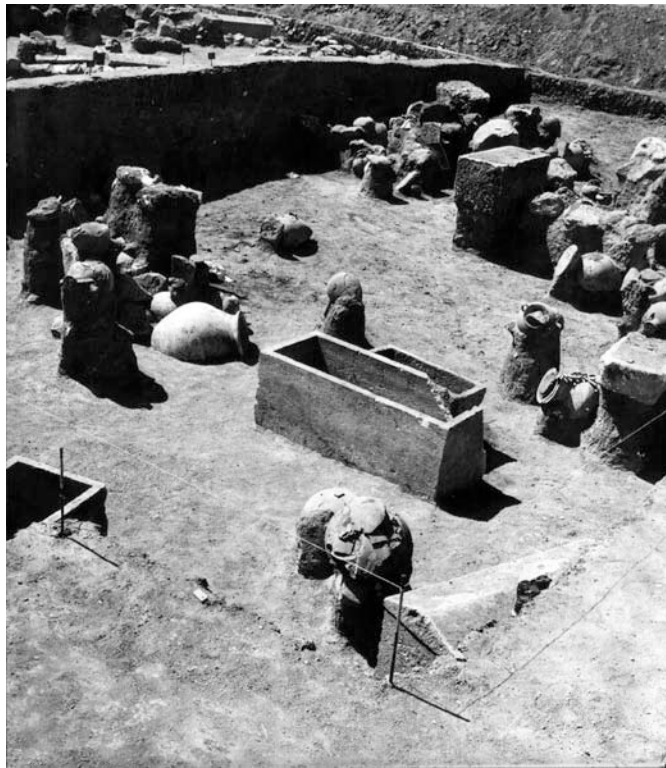
Res. 1

Res. 2

Res. 3

Res. 4

Kat. No. 1

Kat. No. 2

Kat. No. 3

Kat. No. 4

Kat. No. 5

Kat. No. 6

Kat. No. 7

Kat. No. 8

Kat. No. 9

Kat. No. 10

Kat. No. 11

Kat. No. 12

Kat. No. 13

Kat. No. 14

Kat. No. 15

Kat. No. 16

Kat. No. 17

Kat. 18

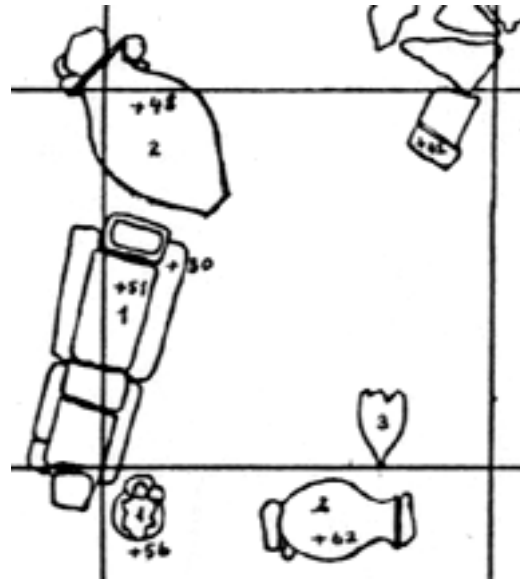

Kat. 19

Kat. No. 20

Kat. No. 21

Kat. No. 22

Kat. No. 23

Kat. No. 24

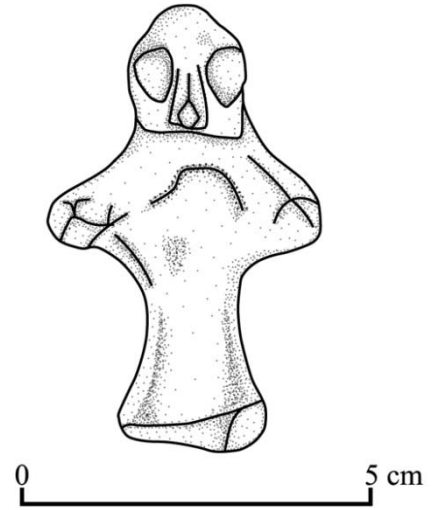

Kat. No. 25

Kat. No. 26

Kat. No. 27

Kat. No. 28

Kat. No. 29

Kat. No. 30

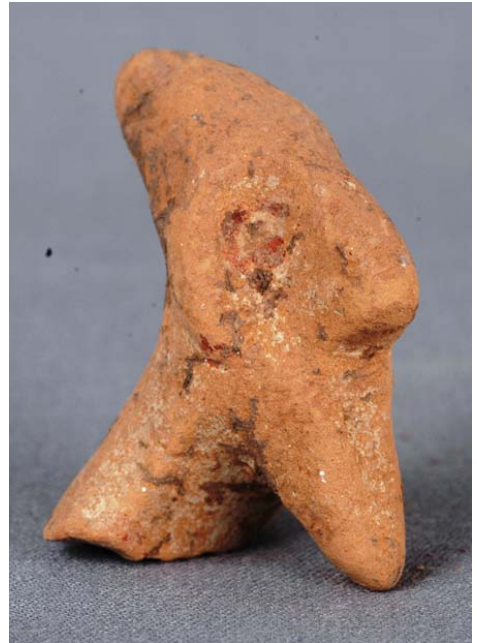
Kat. No. 31

Kat. No. 32

Kat. No. 33

Kat. No. 34

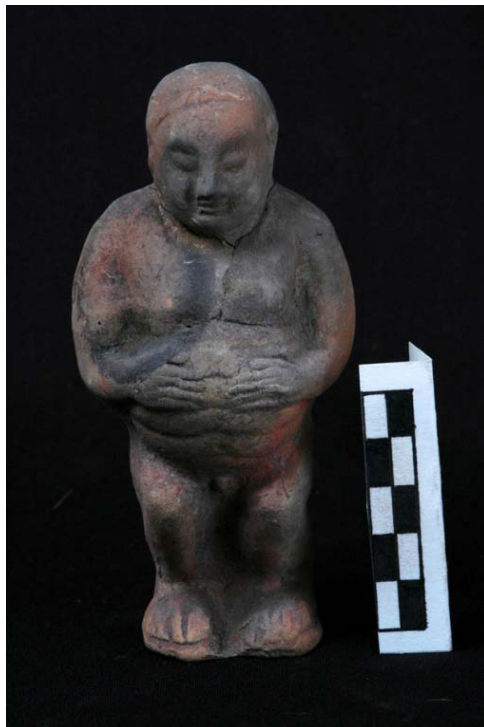
Kat. No. 35

Kat. No. 36

Kat. No. 37

Kat. No. 38

Kat. No. 39

Kat. No. 40

Kat. No. 41

Kat. No. 42

Kat. No. 43

Kat. No. 44

Kat. No. 45

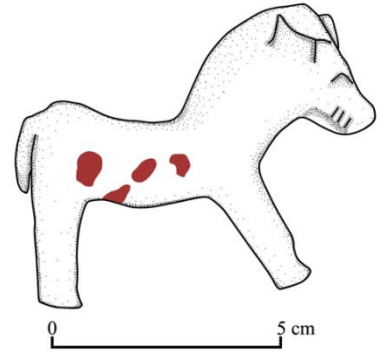

Kat. No. 46

Kat. No. 47

Kat. No. 48

Kat. No. 49

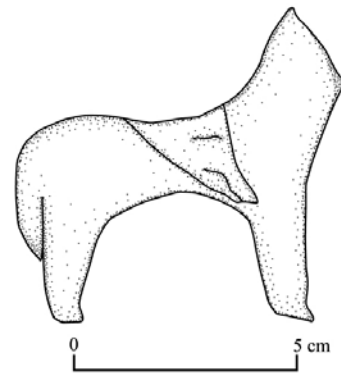
Kat. No. 50

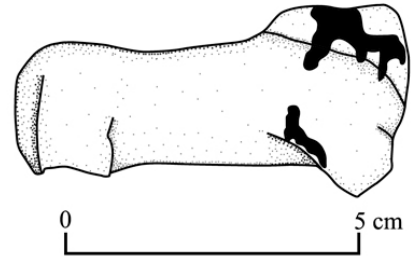
Kat. No. 51

Kat. No. 52

Kat. No. 53

Kat. No. 54

Kat. No. 55

Kat. No. 56

Kat. No. 57

Kat. No. 58

Kat. No. 59

Kat. No. 60

Kat. No. 61

Kat. No. 62

Kat. No. 63

Kat. No. 64

Kat. No. 65

Kat. No. 66

Kat. No. 67

Kat. No. 68

Kat. No. 69

Kat. No. 70

Kat. No. 71

Kat. No. 72

Kat. No. 73

Kat. No. 74

Kat. No. 75

Kat. No. 76

Kat. No. 77

Kat. No. 78

Kat. No. 79

Kat. No. 80

Kat. No. 81

Kat. No. 82

Kat. No. 83

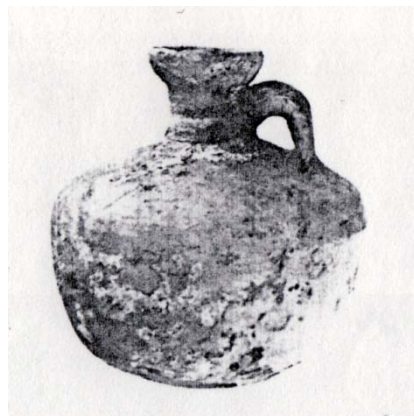
Kat. No. 84

Kat. No. 85

Kat. No. 86

Kat. No. 87

Kat. No. 88

Kat. No. 89

Kat. No. 90

Kat. No. 91

Kat. No. 92

Kat. No. 93

Kat. No. 94

Kat. No. 95

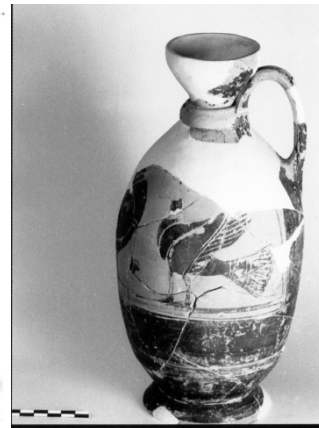
Kat. No. 96

Kat. No. 97

Kat. No. 98

Kat. No. 99

Kat. No. 100

Kat. No. 101

Kat. No. 102

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Hatice Aslı HEKİMOĞLU

Doğum Yeri: İstanbul

Doğum Yılı: 1982

Medeni Hali: Evli

EĞİTİM

Lise (1997-2000): Aydın Lisesi

Lisans (2001-2006): Ege Üniversitesi

Yabancı Dil:

İngilizce (iyi)

Antik Yunanca (iyi)

Almanca (temel)

Latince (temel)

AKADEMİK BİLGİLER

2008 yılından itibaren Muğla Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nde Araştırma Görevlisi.

KATILINAN ARKEOLOJİK PROJELER

2003: Yrd. Doç. Dr. Haluk Sağlamtimur başkanlığında yürütülen Siirt Türbe Höyük Kazısı

2004: Yrd. Doç. Dr. Kaan İren başkanlığında yürütülen Idyma ve Çevresi Yüzeysel Araştırması

2004-2009: Prof. Dr. Tomris Bakır başkanlığında yürütülen Daskyleion Kazıları